

ΑΚΤΙΝΕΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ-ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ-ΓΡΑΜΜΑΤΑ-ΤΕΧΝΗ

ΑΦΙΕΡΩΜΑ

«ΜΝΗΜΗ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ
ΤΣΙΡΙΝΤΑΝΗ»

ΕΤΟΣ 67οv

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2004

ΑΡΙΘ. 648

€ 0,90

Πρὸς τοὺς κ. κ. συνδρομητὰς τῶν «Ἀκτίνων»

Μὲ τὴν ἑναρξιν τοῦ νέου ἔτους ὑπενθυμίζομε στοὺς φίλους συνεργάτας - συνδρομητὰς μας, τὴν ἀνάγκη νὰ ἀνανεώσουν ἐγκαίρως τὴ συνδρομὴ τους γιὰ τὸ ἔτος 2004.

Ἡ συνδρομὴ διὰ τὸ 2004 παραμένει ἡ ἴδια.

Παρακαλοῦμε διὰ τὴν ἔγκαιρον καταβολὴν τῆς συνδρομῆς ὥστε νὰ συνεχίζεται τακτικὰ καὶ ἀπρόσκοπτα ἡ κυκλοφορία τῶν «Ἀκτίνων».

ΕΤΗΣΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΕΤΟΥΣ 2004

Ἐσωτερικοῦ: € 9 - Κύπρου: £ 9 - Ἐξωτερικοῦ γενικῶς: \$ 30

Ἡ συνδρομὴ καταβάλλεται εἰς τὰ γραφεῖα μας, Ἀθηνῶν (Καρύτση 14), Θεσσαλονίκης (Ἀγ. Σοφίας 41). Ἦμπορεῖ ἐπίσης νὰ ἀποστέλλεται διὰ ταχυδρομικῆς ἐπιταγῆς εἰς τὸ Γραφεῖον μας τῶν Ἀθηνῶν (Καρύτση 14 - 105 61 Ἀθήνα).

Εἰδικῶς οἱ συνδρομηταὶ μας τῆς ἐπαρχίας ἠμποροῦν νὰ καταθέτουν τὴ συνδρομὴ τους, ἔναντι κανονικῆς ἀποδείξεως πληρωμῆς, στοὺς ἐθελοντὰς ἀντιπροσώπους ἢ συνεργάτας μας στὶς πόλεις ὅπου ὑπάρχουν.

ΑΚΤΙΝΕΣ

ΟΡΓΑΝΟΝ ΤΗΣ «ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ»

Έτος 67ον

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2004

Αριθ. 648

Στις 7 Δεκεμβρίου 2003, στην αίθουσα του Συλλόγου Ὁρθοδόξου Ἐσωτερικῆς Ἱεραποστολῆς «Ο ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΠΑΥΛΟΣ», διεξήχθη, με μεγάλη ἐπιτυχία, ἐκδήλωση τῆς ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ, ἀφιερωμένη στὸν ἀείμνηστο καθηγητὴ τῆς Νομικῆς, ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΝ ΤΣΙΡΙΝΤΑΝΗ. Ὁ γενικὸς τίτλος τῆς ἐκδηλώσεως ἦταν:

«Γιὰ μιὰ πορεία με ἐπίγνωση»

Ο ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΤΣΙΡΙΝΤΑΝΗΣ ΣΗΜΕΡΑ

Τὸ ἰδιαίτερο πρόγραμμα τῆς ἐκδηλώσεως ἀπεικονίζεται κατωτέρω.
Οἱ «ΑΚΤΙΝΕΣ» τῶν ὁποίων οἱ σελίδες εἶναι γεμάτες ἀπὸ τὸ λόγο,
τὸ πνεῦμα, τὴ φιλοσοφία καί, πρὸ πάντων, τὴν Πίστη τοῦ ἀειμνήστου
καθηγητοῦ, ἀφιερώνουν τὸ παρὸν τεῦχος «ΕΙΣ ΜΝΗΜΟΣΥΝΟΝ» τῆς
μεγάλης μορφῆς του.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

Προσφώνηση

κ. Μιχάλης Μηλίγκος
Ἴατρος - Καρδιολόγος
Διδάκτωρ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

«Ὁ καθηγητὴς
Ἀλέξανδρος Τσιριντάνης
ὡς πνευματικὸς ἡγέτης»

κ. Φοῖβος Χριστοδούλου
Καθηγητὴς Νομικῆς
Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

«Πορεία πρὸς Ἐμμαούς»

Ποίημα: κ. Πόπη Μανωλοπούλου
Ἀπαγγελία: κ. Χρυσὴ Μανωλοπούλου - Τσέντου

«Ἀλέξανδρος Τσιριντάνης
1903 - 1977»

Προβολὴ φωτεινῶν διαφανειῶν
Παραγωγή: Τομέας Μέσων Ἐνημερώσεως Χ. Ε. Ε.

ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΗ

Στις σελίδες τῆς ἔνδοξης ἱστορίας τῆς Χριστιανικῆς Ἐνώσεως Ἐπιστημόνων (ΧΕΕ) -ἱστορία ζωῆς 66 χρόνων- τὸ ὄνομα «ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΤΣΙΡΙΝΤΑΝΗΣ» εἶναι καὶ θὰ μείνει, πάντα, στὴν πρώτη θέση.

Τὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο τῆς ΧΕΕ, γιὰ τὴν 25ῃ ἐπέτειο ἀπὸ τῆς ἐκδημίας τοῦ ἔμπνευστοῦ, ἰδρυτοῦ, μέλους τοῦ Δ. Σ., καὶ καθοδηγητοῦ τῆς, ἀειμνήστου καθηγητοῦ Ἀλεξάνδρου Τσιριντάνη, ἀποφάσισε τὴ διοργάνωση τῆς σημερινῆς μνημοσύνης ἐκδηλώσεως, ἐκφράζοντας, ἔτσι, τὴ βαθιὰ τιμὴ, ἀγάπη καὶ εὐγνωμοσύνη πρὸς τὴ μεγάλη μορφὴ του.

Τούτη, ἡ σύναξη, ἀμέσως μετὰ τὴ Θ. Λειτουργία, κατὰ τὴν ὁποία ὅλοι μας ἀναπέψαμε προσευχὴ γιὰ τὴν «ἀνάπαυση τῆς ψυχῆς του», στὸν ἴδιο χῶρο, τοπογραφικὰ, ὅπου καὶ ἐκεῖνος, ὅταν ζοῦσε, μετεῖχε τοῦ «Ποτηρίου τῆς Ζωῆς», αὐτὴ ἡ σύναξη θερμαίνει τὴν καρδιά μας καὶ τὴν γεμίζει μὲ συγκίνηση ἱερή.

Τὸν Τσιριντάνη, οἱ μεγαλύτεροι στὴν ἡλικία, ποὺ κατοικοῦσαμε στὴν Ἀθήνα, τὸν εἶδαμε, τὸν ἀκούσαμε, τὸν ζήσαμε ἀπὸ κοντὰ καί, ὅσο θὰ ζοῦμε, δὲν θὰ τὸν ξεχάσουμε ποτέ.

Σὰν νᾶναι τώρα, κρατῶ στὴν μνήμη μου τὴν εἰκόνα τοῦ προσώπου του, τῆς περπατησιᾶς του, τοῦ ἐπιβλητικοῦ του παραστήματος στὸ βῆμα ποὺ μιλοῦσε -εἶναι τὸ ἴδιο, ἀκριβῶς, βῆμα, στὸ ὁποῖο ἐγὼ ἀκουμπῶ μὲ δέος τούτη τὴν ὥρα.

Ἔχω στὸ νοῦ μου, ἄσθηστα, τοὺς στοχασμούς, τοὺς συλλογισμούς, τὶς χτυπητὲς φράσεις του, ποὺ ὡς τὰ σήμερα μοιάζουν ἀξιώματα γιὰ ἕνα ἀληθινὸ χριστιανικὸ βίωμα. Κάθε λόγος του, ὅπως εὐστοχα ἔχει εἰπωθεῖ, «εἶναι ἕνα

συναρπαστικὸ δεῖγμα φωτισμένης καὶ φιλοσοφημένης πίστεως, ἕνα δεῖγμα ζεστῆς, γεμάτης ἀπὸ γνήσια ἀνθρωπιὰ καρδιάς» (H. Würokinger).

Οἱ νεώτεροι στὴν ἡλικία καὶ αὐτοὶ ποὺ δὲν κατοικοῦσαν στὴν Ἀθήνα καὶ βρίσκονται τώρα κοντὰ μας, θὰ ἔχουν τὴν εὐκαιρία νὰ θαυμάσουν τὸν Τσιριντάνη, μὲ τὴν παρουσιάσή του ἀπὸ τὸν καθηγητὴ τοῦ Ἀστικοῦ Δικαίου, στὴ Νομικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, κ. Φοῖβο Χριστοδοῦλου, τὸν ὁποῖο τὸ Δ. Σ. τῆς ΧΕΕ εὐχαριστεῖ ιδιαίτατα, γιὰ τὴν καλωσύνη ποὺ εἶχε νὰ μιλήσει στὴ σημερινὴ ἐκδήλωση.

Καὶ ὅλοι μαζί, πάλι, θὰ ἔχουμε τὴν εὐκαιρία νά... ἰδοῦμε καὶ νά... ἀκούσουμε τὴ φωνὴ τοῦ Τσιριντάνη, μὲ τὰ μέσα τῆς σύγχρονης τεχνολογίας καὶ τὸ σχεδιασμό, ποὺ ἔμπνευστηκαν νεώτερα μέλη τῆς Ἐνώσεώς μας, τὰ ὁποῖα ἐπίσης εὐχαριστῶ ιδιαίτατα.

Πάγκοινη εἶναι ἡ γνώμη στὸν τόπο μας, πὼς ὁ Ἀλέξανδρος Τσιριντάνης, πέρα ἀπὸ τὸ ὅτι ὑπῆρξε σπουδαῖος Νομικὸς καὶ Πανεπιστημιακὸς δάσκαλος -εἰδικὸς ἐμπορικολόγος, μὲ κῦρος διεθνῶς ἀνεγνωρισμένο- ὑπῆρξε καὶ ἕνας μεγάλος πνευματικὸς καὶ κοινωνικὸς ἐργάτης, ἕνας κορυφαῖος διανοητής, ἕνας βαθὺς ὀραματιστής, ἀλλὰ ρεαλιστής καὶ μὲ δοκιμασμένη τὴ χριστιανικὴ του πίστη, εἰλικρινῆς μὲ τὸν ἑαυτό του καὶ τὸ «πιστεῦω» του σὲ κάθε περίσταση τῆς ζωῆς του, ἔτσι ὥστε νὰ ἀναγνωριστεῖ, πανελληνίως, ὡς πνευματικὸς ἡγέτης.

Συνεργαζόμενος, στενά, μὲ τὸν Προϊστάμενο τῆς Ἀδελφότητος Θεολόγων «Ζωή», τὸν μακαριστὸ Ἀρχιμανδρίτη Σεραφεῖμ Παπακώστα, «κληρικὸ μὲ φωτεινὴ καὶ ζωογόνο πνοή», καθὼς καὶ

μέ επιφανείς καθηγητές Πανεπιστημίου ίδρυσε τὸ 1938 τὴ ΧΕΕ καὶ τόνισε, γενικώτερα, τίς γραμμὲς τοῦ νεώτερου Ἑλληνικοῦ Χριστιανικοῦ Κινήματος.

Τὸ κοσμοθεωριακὸ ἔργο τοῦ Τσιριντάνη βασίστηκε στὶς αἰώνιες ἀλήθειες τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ καὶ στὸν πολιτισμὸ, ὁ ὁποῖος θεμελιώθηκε στὸ λόγο καὶ τὸ νόμο τοῦ Θεοῦ. Περιφνημίσταθηκε ἡ φράση του: « Ὁ Χριστιανισμὸς πρέπει νὰ διαποτίζει ὅλη μας τὴ ζωὴ, πέρα γιὰ πέρα, ἀπὸ τὴν προσευχὴ ὡς τὸ ποδόσφαιρο »! Μὲ τὸ ἴδιο αὐτὸ «πιστεύω» του ἀντιλήφθηκε καὶ τὸ «Δίκαιον τοῦ ἐμπορίου», τὸ ὁποῖο τοποθέτησε «ὡς διάκονον εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ πνεύματος», κατὰ τὸν καθηγητὴ Νομικῆς κ. Γ. Διασκαρόλην.

Ὁ λόγος τοῦ Τσιριντάνη, πλατὺς ποσοτικὰ καὶ βαθὺς ποιοτικὰ, ἀπλώθηκε στὴν Πατρίδα μας, ἀλλὰ καὶ πέραν τῶν συνόρων της. Φώτισε ἄτομα καὶ συλλογικὰ ὄργανα. Ἰδιαίτερα δὲ ἀναφέρομαι στὴν «πνευματικὴ δόμβα», ποὺ λέγεται «Δήλωση Ἑλλήνων Ἐπιστημόνων, Λογοτεχνῶν καὶ Καλλιτεχνῶν», δικῆς του ἐμπνεύσεως καὶ δημιουργίας, ἡ ὁποία αὐτὴ Δήλωση κυκλοφόρησε τὰ Χριστούγεννα τοῦ 1946.

Τὴ Δήλωση συνυπέγραψαν πάνω ἀπὸ 200 προσωπικότητες τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπιστήμης, Διανοήσεως καὶ Τέχνης. Ἡ Δήλωση μεταφρασμένη στάλθηκε σὲ ἐπιστήμονες καὶ νομπελίστες τοῦ ἐξωτερικοῦ, οἱ ὁποῖοι ἐξέφρασαν τὴν ἀνεπιφύλακτη συμφωνία τους πρὸς τὸ περιεχόμενό της. Ἀξίζει νὰ ανατρέξει κανεὶς στὸν τόμο τῶν «Ἀκτίνων» τοῦ 1948, καθὼς καὶ στὸ καλοκαιριάτικο τεῦχος τους (2003), γιὰ νὰ ἰδεῖ καὶ

νὰ διαβάσει, ὅσα ὑπομνημάτιστα, νὰ θαυμάσει τὴν ἱστορία τῆς ΧΕΕ, μιὰ ἱστορία ποὺ συνδέεται μὲ τὸ ὄνομα τοῦ Ἀλεξάνδρου Τσιριντάνη.

Ὁ ἀείμνηστος καθοδηγητὴς μας ἐνσάρκωσε τὸν ἰδανικὸ χριστιανὸ τοῦ λόγου καὶ τῆς πράξεως, τῆς Οὐράνιας θέας καὶ τῆς γήινης πραγματικότητας, τῆς προσευχῆς καὶ τῆς δράσεως. «Τὸ παράδειγμα καὶ ἡ ζωὴ τοῦ Ἀλεξάνδρου Τσιριντάνη, πολλαπλῶς καὶ ποικιλοτρόπως ἐδίδασκον καὶ θὰ ἐξακολουθοῦν, ἐπὶ μακρόν, νὰ ἀποτελοῦν πολὺτιμον ὁδηγὸν εἰς πάντας», εἶχε γράψει ὁ ἀείμνηστος καθηγητὴς Νομικῆς, Γ. Ράμμος.

Ἄς ἔλθουμε τώρα, ἔστω γιὰ λίγο, στὸ σήμ ε ρ α καὶ ἄς μιλήσουμε γιὰ τὸ α ὕ ρ ι ο , ἔχοντας μπροστὰ μας τὸ τεράστιο ἔργο, τὸ ὁποῖο δημιούργησε ὁ Τσιριντάνης.

Ἡ προσπάθειά του, μὲ τίς ἐμπρακτες ἐφαρμογές καὶ τὴν τεράστια συγγραφικὴ του περιουσία, ἀποτελεῖ βαριὰ κληρονομιά γιὰ τὸ Λαὸ μας καὶ ἰδιαίτερα γιὰ τὰ Μέλη τῆς ΧΕΕ. Εἶναι μιὰ κληρονομιά, ἡ ὁποία πρέπει νὰ ἀποτιμηθεῖ καὶ νὰ ἀξιοποιηθεῖ δεόντως. Πρέπει ὅλοι μας νὰ τὴν «ἐκμεταλλευτοῦμε» μὲ δουλειὰ ὑπεύθυνη, σοβαρὴ καὶ συστηματικὴ καὶ σίγουρα θὰ «ἀποδώσει τοὺς καρπούς αὐτῆς».

Τώρα, μάλιστα, ποὺ ἡ τεχνολογία τῆς πληροφορήσεως εἶναι προσιτὴ «στοὺς ἐγγὺς καὶ τοὺς μακράν», τοπικῶς, προσφέρεται ἡ εὐκαιρία νὰ ἀπλωθεῖ ἡ ἀλήθεια τοῦ Χριστοῦ, μὲ τὸν τρόπο, τὴ μεθοδικότητα, τὰ μηνύματα καὶ τὰ συνθήματα, τίς πνευματικὲς παρακαταθήκες, ποὺ ἄφησε ὁ μεγάλος δάσκαλός μας Τσιριντάνης.

Βεβαίως, θὰ πρέπει νὰ ποῦμε ταπεινὰ ὅτι, ἡ προσπάθεια κάθε δραστηριότητος τῆς ΧΕΕ στηρίζεται, καὶ σή-

μερα, στη φιλοσοφία και τὸ πνεῦμα τῆς σκέψεως καὶ τῶν ὁραμάτων τοῦ Τσιριντάνη, ἐκείνου τοῦ Π. Μελίτη, τῶν «Ἀκτίνων» τῆς ἐποχῆς του. Κάθε ἐνέργεια τῆς σημερινῆς ΧΕΕ συνθέτει προεκτάσεις ἀπὸ τὴ γραμμὴ ἐκείνου καὶ ἀσκεῖται μὲ τὶς βολές τοῦ «πυροβολικοῦ» ἐκείνου.

Θὰ πρέπει, ὅμως, νὰ ὁμολογήσουμε ὅτι, χρειάζεται κάτι περισσότερο γιὰ τὶς μέρες μας καὶ τὶς ἀπαιτήσεις τους. Χρειάζεται πολλὴ δουλειὰ καὶ ἐμπνευση μὲ σύγχρονες μορφές ἀγῶνα σὲ ὅλους τοὺς τομεῖς τῆς ζωῆς: Ἐπιστημονικούς, Κοινωνικούς, Πολιτισμικούς. Ἔτσι μόνο θὰ μπορέσουμε νὰ ἐπιτύχουμε, σήμερα, τὴν καλύτερη ἐμφάνιση τοῦ «προσώπου τοῦ Χριστιανισμοῦ» στὴν κοινωνία μας. Αὐτὸ δὲν ἦταν ὁ πόθος καὶ τὸ ὄραμα τοῦ Τσιριντάνη;

Ἄπαιτεῖ πολλὴ ἐργασία -θάθος καὶ ἐπιφανείας- ἢ προβολὴ τῆς «Ἀνθρωπολογίας τῆς Πίστεως», ὄχι μόνο τῶν λόγων, ἀλλὰ καὶ τῆς πράξεως, τῶν ἔργων μας, γιὰ νὰ μὴν ἀπογοητεύεται ὁ κόσμος πρὸς τὸν ὁποῖον ἀπευθυνόμαστε. Γιὰ νὰ μὴν κατηγοροῦμαστε, ὡς χριστιανοί, ὅτι τὴν Πίστη μας τὴν ἀποδεχόμαστε καὶ τὴν ἐφαρμόζουμε, ἐφ' ὅσον στὰ πράγματα δὲν θίγεται τὸ ἐγὼ μας, ἡ βολή μας, συμφέροντα καὶ σκοπιμότητές μας.

Συνεπῶς, χρειαζόμαστε ἕναν ἀληθινὸ καὶ ἀγωνιστικὸ χριστιανισμό, ἕνα χριστιανισμό θυσίας καὶ Ἀγάπης. Ὅταν ὁ Τσιριντάνης ἔγραψε τὸ «Γιὰ μιὰ πορεία μὲ ἐπίγνωση» ἔλεγε: «Ὁ Χριστιανισμὸς δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρξει παρὰ ὡς ἡγέτης. Μὰ ὅταν ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος καταφεύγει σ' αὐτὸν γιὰ φώτιση, δύναμη, ὁδηγὸ πορείας, ἔρχεται ἢ ἀπογοήτευση ὁ μεγαλύτερος ἐχθρὸς τῆς Πίστης».

Καταλαβαίνουμε ὅλοι, ἀσφαλῶς, ὅτι δὲν φταίει ὁ Χριστιανισμὸς, ἀλλὰ αὐτοὶ ποὺ ἀναλαμβάνουν νὰ τὸν διαδίδουν, χωρὶς ὅμως νὰ τὸν ἐφαρμόζουν εἰς τὸ ἀκέραιον. Γι' αὐτὸ μᾶς κατηγοροῦν ἐχθροὶ καὶ φίλοι. Πρέπει, λοιπόν, νὰ γίνουμε «τσουχεροί», σὰν τὸν Τσιριντάνη, στὴν αὐτοκριτικὴ μας, γιὰ τὸ χριστιανισμὸ τῶν ἔργων μας καὶ τῆς ζωῆς μας.

Ἡ Χριστιανικὴ Ἐνωση Ἐπιστημόνων, μὲ τὴν σημερινὴ ἐκδήλωση, ἔρχεται νὰ πεῖ ὅτι, τιμᾷ τὴν μνήμη τοῦ Ἀλεξάνδρου Τσιριντάνη καὶ συνεχίζει τὴν καθοδηγητικὴ γραμμὴ του, δηλαδή:

α) ἀγῶνας ἐναντίον τοῦ ὕλισμοῦ θεωρίας καὶ πράξεως

β) ἀγῶνας κόντρα στὸ ρεῦμα τοῦ κόσμου καὶ τῆς νοοτροπίας του

γ) ἀγῶνας γιὰ πνευματικὴ ἀνύψωση τοῦ ἀνθρώπου

δ) ἀγῶνας γιὰ διακονία τοῦ «πλησίον», γιὰ κοινωνικὸ ἔργο, γιὰ κοινωνικὴ δικαιοσύνη.

Ὅλοι γνωρίζουμε ὅτι, ὁ ὕλισμος καὶ ἡ ἄρνηση στὶς μέρες μας φουντώνουν πολὺμορφα καὶ πυκνωτικὰ καὶ μὲ διάφορους τρόπους, κρυφοὺς καὶ φανεροὺς, δημιουργοῦν «ἐρείπια ψυχῶν καὶ ἐρείπια πολιτισμοῦ».

Εἶναι μάλιστα καὶ «κάποιοι», οἱ ὁποῖοι εἶναι καὶ Ἕλληνες, καὶ τάσσονται μὲ τοὺς πολέμιους τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ κάνουν ὅ,τι μποροῦν, γιὰ νὰ ἐξαφανίσουν καὶ τὴ λέξη Χριστιανισμὸς.

Ἡ ΧΕΕ ἀπευθύνεται πρὸς ὅλους ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι πιστεύουν «εἰς Χριστὸν καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν» καὶ βιώνουν τὴν Πίστη τους κατὰ τὸ τέλειον, «ὅσον τὸ δυνατόν», ὅπως θὰ ἔλεγε, πατρικὰ καὶ στοργικὰ, ὁ μακαριστὸς π. Εὐσέβιος Ματθόπουλος, ὅλοι αὐτοὶ

μαζί, να αγωνισθοῦμε, ὥστε να παραμείνουμε φύλακες τῶν χριστιανικῶν ἀληθειῶν, ἀπὸ τὶς ὁποῖες ὁ σύγχρονος κόσμος ἔχει παρεκκλίνει καὶ ἡ περιλάλητη Ἐνωμένη Εὐρώπη θέλει νὰ ἀγνοεῖ.

Ὅλοι μαζί, νὰ κάνουμε σύνθημά μας τὴ βαρυσήμαντη συμβουλὴ τοῦ Τσιριντάνη: «Πρέπει ὁ πιστὸς στὶς αἰώνιες ἀξίες, ὁ χριστιανός, ὁ χριστιανὸς Ἕλληνας, νὰ καταλάβει τὴν εὐθύνη πὺν ἔχει γιὰ τὴ σημερινὴ πορεία τῆς κοινωνίας, νὰ καταλάβει τὶς εὐθύνες πὺν ἔχει γιὰ τὴ σημερινὴ πορεία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους». Αὐτὰ ἔλεγε ὁ Τσιριντάνης στὴν ἐποχὴ του. Σίγουρα ὅτι, σήμερα θὰ τόνιζε, πιὸ ἐμφατικά, τὰ ἴδια λόγια, καθὼς ὁ κίνδυνος εἶναι μεγαλύτερος, ἀφοῦ βρισκόμαστε περικυκλωμένοι μέσα στὴν ἀνεμοθύελλα τῆς παγκοσμιοποιήσεως τῶν... πάντων! Προσωπικά, φοβοῦμαι μὴν συμβεῖ κάτι σὰν στοὺς «Ποσειδωνιάτες» τοῦ Καβάφη, δηλαδὴ οἱ σημερινοὶ Ἕλληνες τῆς Ἐνωμένης Εὐρώπης, «νὰ μὴν εἴμαστε Ἕλληνες ζώντας στὴν Ἑλλάδα»!...

Δὲν θὰ ἤθελα νὰ κλείσω τὴν προσφώνησή μου μὲ διάθεση ἀπογοητεύσεως.

Γιὰ τοὺς ἀγωνιζόμενους χριστιανούς «Κύριός ἐστι βοηθός» καὶ αὐτὸς θὰ δώ-

σει τὴ δύναμη στὸν καθένα μας, ἀπὸ τὸ δικό του μετερίζι, νὰ προσπαθεῖ νὰ πείθει Μέσα Μαζικῆς Ἐνημερώσεως, Διανοουμένους, Πολιτικούς, «νὰ ἐπιστισθοῦν μὲ τὶς χριστιανικὲς ἀρχές», μὲ τὴ δύναμη τῶν ὁποίων μποροῦν νὰ ἐπιτευχθοῦν ἡ Ἠθικὴ, ἡ Δικαιοσύνη, ἡ Ἀγωγὴ, ὁ Πολιτισμὸς, ἀκόμη καὶ ἡ οἰκονομικὴ ἀνασυγκρότηση ἑνὸς τόπου.

Ὁ Θεὸς θὰ μᾶς βοηθήσει ὅταν, ἀρχίζοντας κάθε προσπάθειά μας, θὰ βρισκόμαστε, καθημερινῶς, «διανυκτερεύοντες ἐν τῇ προσευχῇ» καὶ «τῇ προσευχῇ προσκατεροῦντες».

Πάλι ὁ λόγος τοῦ Τσιριντάνη ἐπίκαιρος: «Ἡ προσευχὴ εἶναι δύναμις, εἶναι γεγονὸς ψηλαφητόν. Τὸ βιολογικῶς πομπὰ διὰ τὸν ἄνθρωπον εἶναι νὰ προσεύχεται. Καὶ τὸ νὰ προσεύχεται εἶναι ἡ ἀναπνοὴ του, εἶναι ἡ ἀναπνοὴ τοῦ πνεύματος. Πειραματισθεῖτε καὶ θὰ δεῖτε τὴν συνέχειαν».

Αὐτὴ ἡ δύναμη τῆς Πίστεως τοῦ Ἀλεξάνδρου Τσιριντάνη ἄς ἐμπνέει, συνεχῶς, ὅλους μας.

Δρ. ΜΙΧΑΛΗΣ Θ. ΜΗΛΙΓΚΟΣ

Καρδιολόγος
Πρόεδρος τῆς ΧΕΕ

«ΓΙΑ ΜΙΑ ΠΟΡΕΙΑ ΜΕ ΕΠΙΓΝΩΣΗ»

Ο ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΤΣΙΡΙΝΤΑΝΗΣ ΣΗΜΕΡΑ

Ἡ Χριστιανικὴ Ἐνωσις Ἐπιστημόνων εἶναι, νομίζω, ἀξία συγχαρητηρίων γιατί ἀπεφάσισε νὰ τιμήσῃ, γιὰ ἄλλη μιὰ φορὰ, τὴν μνήμη τοῦ Ἀλεξάνδρου Τσιριντάνη, μὲ ἀφορμὴ, τώρα, τὴ συμπλήρωση 25 ἐτῶν ἀπὸ τῆς ἐκδημίας του.

Ἄλλ' ἐκεῖνο γιὰ τὸ ὁποῖον ἰδίως οφείλονται εὐχαριστίες εἶναι ἡ ἐπιλογή τοῦ θέματος τῆς σημερινῆς ἐκδηλώσεως.

Ἡ «Χριστιανικὴ Ἐνωσις Ἐπιστημόνων» θέτει τὸ «Γιὰ μιὰ πορεία μὲ ἐπίγνωση» ὡς ὑπέριττον τῆς σημερινῆς ἐκδηλώσεως, πού περιεχόμενο ἔχει, ὅπως ἀναγράφεται στὴν πρόσκληση, τὸ μήνυμα τοῦ Ἀλεξάνδρου Τσιριντάνη πρὸς τὸν σημερινὸ ἄνθρωπο.

Δηλαδή, τὸ βιβλίον «Γιὰ μιὰ πορεία μὲ ἐπίγνωση», νὰ τὸ δοῦμε -αὐτὴ εἶναι νομίζω ἡ πρόταση- ὡς ἐρμηνευτικὸν ὁδηγὸ γιὰ τὸ ὅλον ἔργο τοῦ Ἀλεξάνδρου Τσιριντάνη καί, εἰδικῶς, γιὰ τὸ μήνυμά του πρὸς τὸν σύγχρονον ἄνθρωπο.

Ἡ διατύπωση τοῦ θέματος «Γιὰ μιὰ πορεία μὲ ἐπίγνωση: Ὁ Ἀλέξανδρος Τσιριντάνης σήμερα», εἶναι, νομίζω, σοφὴ.

Α'

1. Ὁ Ἀλέξανδρος Τσιριντάνης ἦτο ἐν πρώτοις νομικός. Ἡ συγκρότησή του ὅμως ἦταν εὐρύτερη καὶ πολυμερής. Ἦξερε καλὰ τοὺς ἀρχαίους Ἑλληνες συγγραφεῖς. Ἦξερε τοὺς Πατέρας. Ἦξερε Ἱστορίαν καὶ κοινωνιολογίαν καὶ κυρίως κατεῖχε τὴ φιλοσοφίαν καὶ τὴν ἱστορίαν τῆς φιλοσοφίας καὶ τῶν ἰδεῶν, ἀλλὰ καὶ τὴν τέχνην νὰ κάμνῃ τὰ δύσκολα ἀπλά.

Εἶχε πρὸ παντός, ἐπίγνωση τῆς πραγματικότητος καὶ τῶν πρακτικῶν ἀναγκῶν

τῆς ζωῆς, καὶ εἶχε σκέψη διαλεκτικὴ, πού εἶναι τὸ δυσκολώτερον, καὶ δὲν εἶναι ἀπὸ τὰ διδακτὰ θέματα, ἀλλὰ χρειάζεται, ὅπως τοῦ ἔγραψε κάποτε ὁ ἀείμνηστος Καθηγητῆς Κωνσταντῖνος Τριανταφυλλόπουλος, *ἐμπνευσιν καὶ χάριν*.

Τὰ νομικὰ ἔργα του, ἀποπνέουν αὐτὴ τὴ συγκρότηση. Ἐπανειλημμένως -καὶ παλαιότερα καὶ φέτος στὸ πνευματικὸ μνημόσυνο πού ὀργάνωσε ἡ Νομικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν- ἔχει δοθῆ ἡ εὐκαιρία νὰ ἐξαρθῆ ἀπὸ ἀρμοδιότατα χεῖρη ἡ συμβολὴ τοῦ Ἀλεξάνδρου Τσιριντάνη στὴν Ἐπιστήμη, ὡς ἔρευνα καὶ ὡς διδασκαλία, καὶ στὸ φωτισμὸ καὶ τὴ ρύθμιση νομικῶν, οἰκονομικῶν καὶ κοινωνικῶν προβλημάτων, μιὰ συμβολὴ πού ὑπῆρξε πάντοτε πρωτοπόρος, ἀποφασιστικὴ, ἀλλὰ καὶ ἰσορροπημένη, σοφὴ, φιλόανθρωπος, ἐνδύναμη, ἐκπολιτίζουσα καί, ὡς ὑπογραμμισθῆ καὶ αὐτό, συμβολὴ πού ἐμφανίζεται ἐκπληκτικῶς μοντέρνα καὶ ἐπίκαιρη σήμερα. Ἄντι πολλῶν, ἀρκοῦμαι νὰ ἀναφέρω τὸ συμπέρασμα, στὸ ὁποῖο καταλήγει ὁ Καθηγητῆς Λεωνίδας Γεωργακόπουλος στὸ Ἐγχειρίδιον Ἐμπορικοῦ Δικαίου, ἀποφαινόμενος ὅτι, «ὁ γενικώτερης εὐρωπαϊκῆς παιδείας Ἀλέξανδρος Τσιριντάνης ἦταν ἡ ἐπιστημονικὴ καὶ ἠθικὴ προσωπικότης πού συνδέσκει τὴν ἑλληνικὴν ἐπιστήμην τοῦ Ἐμπορικοῦ Δικαίου μὲ τὴν ἀγγλοσαξωνικὴν σκέψιν καὶ τῆς ἔδωσε τὸν οἰκουμενικὸν χαρακτήρα».

2. Ἄλλ' ἐκεῖνο πού κατ'ἐξοχὴν ξεχωρίζει τὸν Ἀλέξανδρο Τσιριντάνη εἶναι ὅτι εἶχε συναίσθησι ἀποστολῆς καὶ εὐθύνης πνευματικοῦ ἡγέτη. Καὶ ὑπ' αὐτὴν τὴν ἔννοιαν καὶ συναφῶς εἶχε τὴν αἴσθησι τοῦ μεγάλου

λου και του μεγαλειώδους που είναι μία αξία του πνευματικού πολιτισμού. Γι' αυτό και η όλη του παράσταση απέπνεε κύρος. Κύρος που ήταν απόρροια, όχι μόνο νομικής σοφίας και δεινότητας, αλλά και φιλοσοφημένης ζωής.

Αντί πολλών, περιορίζομαι να μνημονεύσω σχετικώς τα λόγια του άειμνήστου καθηγητού Άλεξάνδρου Λιτζεροπούλου στο έπιστημονικό μνημόσυνο που έγινε στο Νομικό Συμβούλιο της Τραπέζης της Ελλάδος. «*Στόχος του Άλεξάνδρου Τσιριντάνη, είπε ο Λιτζεροπούλος, ήταν να παλαίψει έναντίον του ύλιστικου πνεύματος που κατακλύζει την εποχή μας και να κατευθύνει, πρό πάντων τή νεολαία, με απλά λόγια, χωρίς στόμφους και μεγαληγορίες, προς την πίστη, την φιλοπατρία, την φιλαλληλία, την άνθρωπιά.*

3. Ήδη στον Πανεπιστημιακό του έναρκτηήριον, ως καθηγητού της Νομικής Σχολής, την 23η Νοεμβρίου 1939 (θέμα του ήταν -τό θυμίζω- το μνημιώδες εκείνο «Αύστηρο δίκαιο και έπιείκεια στη ρύθμιση των έμπορικων συναλλαγών»), ο Άλεξάνδρος Τσιριντάνης είχαν υπογραμμίσει την σπουδαιότητα που έχει για τον εργάτη του Δικαίου ο κίνδυνος από την εξάπλωση του ύλισμού. Έλεγεν, ότι ο ύλισμός καθιστά την ιδέαν του Δικαίου χίμαιραν και το έργον του νομικού ματαιοπονίαν. Διότι με τον ύλισμόν ως θεωρίαν του παντός, δέν μπορεί πιά να έχη κανένα στήριγμα ο κανόνας του Δικαίου ως κανών αυτόνομος, δηλαδή κανόνας που άπορρέει από την συνείδηση του άτομου και όχι από τή δυνατότητα ύλικου έξαναγκασμού.

Γι' αυτό και ο νομικός πρέπει να αναλογισθί ότι θεραπεύει πνευματική έπιστήμη και το έργο του αρχίζει από τή θεμελίωση. Και ή θεμελίωση προϋποθέτει υγιά του παντός αντίληψη και θεωρίαν, θεωρίαν του καθόλου. Με μιά λέξη, κοσμοθεωρίαν.

4. Συνεπής προς την προγραμματική έξαγγελίαν εκείνην, ο Άλεξάνδρος Τσιριντάνης έκαμε σκοπόν της ζωής του την

άντικειμενικήν έρευνα και άποσαφήνιση των ζητημάτων της κοσμοθεωρίας.

Καρπός του έπιστημονικού μόχθου, του στοχασμού, αλλά και του βιώματος και των άγώνων πενήντα έτων, ύπληξε το βιβλίον «Για μιά πορεία με έπίγνωση», που έξεδόθη τó 1975, και έκυκλοφόρησε τó 1977 στά άγγλικά υπό τον τίτλον, «Knowing where we are going» και τó 1993 στά γαλλικά με τον τίτλο «Savoir où nous allons». Σ' ένα δεύτερο βιβλίον που εκδόθηκε λίγους μήνες μετά την εκδημία του, υπό τον τίτλο «Εμείς οι Έλληνες», εκτίθενται τά πορίσματα της έρεύνης του, για μιά πορεία με έπίγνωση του σημερινού Έλληνος.

5. Έν τώ μεταξύ ο μεγάλος εκείνος οίκοδόμος της πνευματικής άναγεννήσεως έπραξε πολλά τά κοινωφελή και έδημοσίευσε πάρα πολλά για τή διαφώτιση του λαού όπως π.χ. τά βιβλία «Για ν' άνοίξη ο δρόμος», «Οί νέοι και ή εποχή μας», «Για να έπιζήση ή δημοκρατία», «Ο Άνθρωπισμός» σέ τρεις τόμους, αλλά και οί 18 τόμοι του περιοδικού «Συζήτησις», που ίδρυσε τó 1959 και διήυθνε μέχρι του θανάτου του - για να μην άναφερθώ στα παλαιότερα, στο «Για μιά καινούργια Ελλάδα», τó μεγαλόπνοο στη σύλληψη και την έσωτερική συνέπεια «Towards a Christian Civilisation» (Πρός ένα χριστιανικό πολιτισμό) που έξεδόθη τó 1950 άγγλικά και, θεβαίως, την ένδοξη «Διακήρυξη» και τή «Δήλωση» της Χριστιανικής Ένώσεως Έπιστημόνων» τó 1946, που έγινε δεκτή με ένθουσιασμό από τις κορυφές της Έπιστήμης στον κόσμο και για την όποία ο Γαλλος Καθηγητής και Άκαδημαϊκός Daniel Rops έδημοσίευσε στη «France Catholique» άρθρο με τον τίτλο «Une lésion au monde» (Η Έλλάς δίδει ένα μάθημα εις τον κόσμο). Ήχει άκόμη εδώ, στην όδο Καρύτση 14, ο αντίπαλος των ώραιών άγώνων της ιδιωτικής πρωτοβουλίας για την χωρίς καταναγκασμούς, αλλά με πειθώ και έμπνευση και πνεύμα έλευθερίας, πνευματική τροφοδοσία της νεολαίας μας και του

έλληνικού λαού, αγώνων στους οποίους ο 'Αλέξανδρος Τσιριντάνης υπήρξε εμπνευστής και πρωτεργάτης.

Όλα τούτα, όμως, και άλλα πολλά που δεν είναι του παρόντος, ο 'Αλέξανδρος Τσιριντάνης τα θεωρούσε απλώς ως απορροήν από την παράλληλη και βαθύτερη διεργασία για την κατάστροφη των διβλίων της κοσμοθεωρίας, δηλαδή του «Για μιὰ πορεία με επίγνωση» και του «Για μιὰ ελληνική πορεία με επίγνωση».

6. Έχει, επομένως, θέση στη σημερινή εκδήλωση και είναι μέσα στο πνεύμα της έντολης του διοικητικού συμβουλίου, μιὰ απόπειρα συνοπτικής παρουσίασης των θέσεων του 'Αλέξανδρου Τσιριντάνη, όπως ειδικώς περιέχονται στο διβλίο «Για μιὰ πορεία με επίγνωση».

7. Πρίν όμως προχωρήσω στην εισήγησή μου, καιρός είναι, προηγουμένως, να εκπληρώσω ένα χρέος. Το χρέος, να ευχαριστήσω τον κ. Πρόεδρο και το διοικητικό συμβούλιο της ΧΕΕ για την τιμή να με προσκαλέσουν να μιλήσω στη σημερινή εκδήλωση. Είναι μεγάλη τιμή και ευχαριστώ εκ μέσης καρδιάς.

Β'

8. Νά, λοιπόν, πώς αρχίζει τον πρόλογο του διβλίου «Για μιὰ πορεία με επίγνωση»:

«Συγγραφείς του διβλίου, γράφει, είναι ή ανησυχία. Ανησυχία από το γεγονός ότι ή τεχνική πρόοδος φθάνει στο Ζενίθ την ώρα που ο πνευματικός πολιτισμός κατακνῶ στο Ναδίρ, την ώρα που ο άνθρωπος με την λεγόμενη μοντέρνα νοοτροπία θεωρεί καύχημά του ότι στις μέρες μας δεν υπάρχουν πια αιώνιες αξίες. Ο άνθρωπος έχει χάσει τον δρόμο του. Δεν πορεύεται, αλλά φέρεται στο ρεύμα. Για να ξαναβρῆ, λοιπόν, ο άνθρωπος τον προσανατολισμό του και να πορεύεται με επίγνωση, για να μετασχηματισθῆ ή ανησυχία και ή αγωνία σε άγωνα, έγραφε το διβλίο αυτό».

9. Το διβλίο «Για μιὰ πορεία με επίγνωση» χωρίζεται σε τρία μέρη: Μέρος πρώτο,

ή Θεωρία του παντός. Μέρος δεύτερο, ο Χριστιανισμός. Μέρος τρίτο, το Αύριο.

Γ'

10. Όσον αφορά τη θεωρία του παντός, ο 'Αλέξανδρος Τσιριντάνης φρονεί ότι τον προσανατολισμό στον άνθρωπο δεν μπορεί να τον δώσει μιὰ μονομερῆς ένατένιση τούτου ή εκείνου του φαινομένου. Χρειάζεται κάτι βαθύτερο και καθολικό, δηλαδή μιὰ θεώρηση του κόσμου και της ζωῆς που ανεβαίνει πῶ ψηλά από το εφήμερο και από τὰ ἐπιμέρους. Με τη θεωρία του παντός ως οδηγό, ο άνθρωπος ιεραρχεί τις αξίες, αιτιολογεί και κατανοεί τὰ ἐπιμέρους, και, πάντως, διατηρεῖ τη δική του προσωπικότητα, οποιαδήποτε κι ἂν είναι τὰ γεγονότα.

11. Η θεώρηση του Παντός, όμως, τότε μόνο θα μπορεί να δείχνη τον σωστό προσανατολισμό, όταν γίνεται δεκτῆ ἀδιάστα και ἀνυπόκριτα και όταν είναι ὄντως στήριγμα, ἀπάντηση στην ἀνησυχία που νοιώθει μέσα του ο άνθρωπος.

12. Κατὰ τον 'Αλέξανδρο Τσιριντάνη, ή πρώτη πρόταση στη θεώρηση του παντός, είναι ότι το ἐλεγκτὸν σύμπαν δεν είναι το πᾶν. Ὑπάρχει πραγματικότητας πέρα και πάνω από την ἐλεγκτῆ πραγματικότητα. Ένας φράκτης χωρίζει τις δύο πραγματικότητες. Ο φράκτης εὐρύνεται, γι' αυτό είναι δυνατῆ ή πρόοδος της γνώσης. Ἄλλὰ δεν γκρεμίζεται. Διότι πάντοτε θα ὑπάρχει πραγματικότητα που ἐκτείνεται, όχι απλώς πέρα, ἀλλὰ παραπάνω από το ἐπίπεδο που ἐλέγχουμε ή είναι δυνατό να ἐλέγξουμε. Είναι το πεδίο της μεταφυσικῆς, ή πραγματικότητα που ἀγνοοῦμε και θα ἀγνοοῦμε.

13. Μόλις ο άνθρωπος πάει να ἀναχθῆ πάνω από τον φράκτη της ἀνθρώπινης γνωστικῆς δυναμικότητας, μπαίνει στη μεταφυσική. Στη μεταφυσική όμως μπαίνεις, όπως ἐξηγεῖ ο Τσιριντάνης, όχι όταν δίδεις ὠρισμένη ἀπάντηση, ἀλλὰ από τη στιγμή που θέτεις ὠρισμένη ἐρώτηση, δοθέντος, ἀκριβῶς, ότι, στα μεταφυσικά ζητήματα,

οὔτε ἀπόδειξη χωρεῖ οὔτε γιὰ «βάρος τῆς ἀποδείξεως» μπορεῖ νὰ γίνη λόγος. Καὶ αὐτὴ εἶναι ἡ ἀπάντηση τοῦ Ἀλέξανδρου Τσιριντάνη στὴ φιλοσοφικὴ ροπὴ ποὺ ἐμφανίζεται ὡς ἀγνωστικισμὸς. Ὅσον ἀφορᾷ εἰδικότερα τὸν ποζιτιβισμό, ὁ Τσιριντάνης δείχνει ὅτι ὁ ποζιτιβισμὸς πέφτει στὴν ἀνθαιρεσία καὶ τὴν ἀσυνέπεια καθόσον δὲν σταματᾷ στὴν πρόταση, ὅτι πέρα ἀπὸ τὸ θετικὸ σταματᾷ ἢ ἀνθρώπινη γνώση, ἀλλὰ ἐπιμένει ὅτι πέρα ἀπὸ τὸ θετικὸ γνωστὸ σταματᾷ ἢ πραγματικότητα.

14. Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ὅμως, ὑπάρχει καὶ ἡ ἐπιθυμία τοῦ ἀνθρώπου νὰ πετάξει πάνω ἀπὸ τὸ φράκτη, νὰ ἰδῇ τὶ τέλος πάντων ὑπάρχει πάνω ἀπ' αὐτόν. Ἡ ἐπιθυμία αὐτὴ εἶναι πανανθρώπινη. Πάντοτε παντοῦ ὁ ἄνθρωπος ἀπησχολήθη μὲ τὰ μεταφυσικὰ ζητήματα, καί, ὅπως ἦταν φυσικό, πολλὰ καὶ διάφορα εἶπε γιὰ τὰ θέματα αὐτά, ποὺ διαφέρουν καὶ συγκρούονται μεταξύ τους.

Ἐπὶ τοῦ ἔργου, ὅμως, μερικὰ σημεῖα κοινά, ὅπου, σὰν ἀπὸ βιολογικὴ ἀνάγκη, κατέληξαν στὸ διάβα τῶν αἰώνων ὅλων τῶν φυλῶν καὶ τῶν χιλιετιῶν οἱ ἄνθρωποι. Σημεῖα κοινὰ πού, μὲ τὴν ἐνότητά τους, ὑπερνικοῦν τὰ χωρίσματα τῶν ὠκεανῶν καὶ τῶν αἰώνων.

Νὰ πῶς συνοψίζει τὰ κοινὰ αὐτὰ σημεῖα ὁ Ἀλέξανδρος Τσιριντάνης σὲ τέσσερις προτάσεις:

Ἡ πρώτη πρόταση: Ὑπάρχει μιὰ ὑπερανθρώπινη ὑπερφυσικὴ δημιουργικὴ δύναμη.

Δεύτερη πρόταση: Οἱ ἄνθρωποι δέχονται, πῶς ἢ δημιουργικὴ δύναμη διατηρεῖ τὴν ἐπαφή μὲ τὸ δημιούργημα. Εἶναι ἡ πρόταση γιὰ τὴ θεία πρόνοια.

Τρίτη πρόταση: Τὸ ἀνθρώπινον εἶδος, τουλάχιστον πρὶν φέρεται καρποὺς ἢ ἀθεϊστικὴ προπαγάνδα τῶν τελευταίων αἰώνων, δὲν μπορούσε νὰ πεισθῇ πῶς ἐξαφανίζεται μὲ τὸν θάνατο.

Τέταρτη πρόταση: Ὁ ἄνθρωπος ἐπίστευεν ἀνάκαθεν, ὅτι μπορεῖ νὰ ἐπικοινωνήσῃ μὲ τὸν Θεόν.

νῆση μὲ τὸν Δημιουργό του. Ἐδῶ ἀναφέρει ὁ Τσιριντάνης τὸ τοῦ Πλουτάρχου ὅτι μπορεῖς νὰ δῆς πόλη χωρὶς ἄλλα γνωρίσματα, ἀλλὰ πόλη χωρὶς ἱερὰ δὲν θὰ δῆς.

15. Μπροστὰ σ' αὐτὲς τὶς βασικὲς, τὶς πανάρχαιες, πανανθρώπινες προτάσεις στέκει καὶ ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος. Καὶ καλεῖται νὰ τὶς ἀντιμετωπίσει. Πῶς ὅμως;

Ὁ Ἀλέξανδρος Τσιριντάνης εἰσάγει ἐδῶ τὴν ἐννοια τῆς δικαιολογητικῆς βάσης. Οἱ προτάσεις αὐτὲς μεταφυσικῆς πίστεως, λέγει, δὲν ἀποδεικνύονται μὲν, ἀλλὰ δὲν εἶναι ἀυθαίρετες. Ἐχουν δικαιολογητικὴ βάση. Καὶ ἐφ' ὅσον ἔχουν, ὁ ἄνθρωπος τὶς δέχεται καὶ ἐμπιστεύεται σ' αὐτὲς τὸν προσανατολισμὸ τῆς ζωῆς του.

Ἡ δικαιολογητικὴ βάση τῶν τεσσάρων μεταφυσικῶν προτάσεων ὑπάρχει, ὅμως, μὲ τὶς ἐξῆς προϋποθέσεις:

1ον Ὅτι πρόκειται γιὰ θέματα ποὺ δὲν ἐπιδέχονται ἀπόδειξη.

2ον Ὅτι τὸ περιεχόμενό τους δὲν ἀντίκειται στὰ πορίσματα τῆς ἐπιστήμης ἢ τῆς λογικῆς, καὶ δὲν ἐλέγχεται ἀντίθετο πρὸς τὴν ἠθικὴ ἐπιταγή, ὅπως ἡ συνείδηση καθενὸς τὴν ἀναγνωρίζει, καὶ

3ον Ὅτι συνάγονται ἀπὸ εὐλογία αἰτία ἐλέγξιμη, ποὺ τὶς στηρίζει.

Δ'

16. Μπαίνοντας τώρα στὸν κόσμον τοῦ δέοντος, δηλαδὴ τοῦ ἠθικοῦ καθήκοντος, ὁ Ἀλέξανδρος Τσιριντάνης ὑποστηρίζει ὅτι κέντρο καὶ δύναμη τῆς δεοντολογικῆς θεωρήσεως τοῦ κόσμου εἶναι ἡ συνείδηση, μὲ τὴν ἠθικὴ ἐννοια. Ἡ συνείδηση ὑπαγορεύει τὸ ἠθικὸν δέον, τὸ ὁποῖον ἰσχύει καὶ ὅταν ἀποτελεῖ ἢ ἀπαιτεῖ θυσία τοῦ «ἐγώ» γιὰ χάρις ἀξίας ποὺ εἶναι πάνω ἀπὸ τὸ «ἐγώ».

Τὸ ὅτι τὸ περιεχόμενον τοῦ δέοντος ποικίλει ἀπὸ ἄνθρωπο σὲ ἄνθρωπο, ὁ Τσιριντάνης τὸ θεωρεῖ μᾶλλον δευτερογενές. Φρονεῖ δηλαδὴ ὅτι, στὶς μεγάλες γραμμές, τὸ δέον εἶναι γιὰ ὅλους σαφές. Στὰ οὐσιώδη, ὅλων τῶν ἀνθρώπων ἡ συνείδηση τὰ ἴδια λέει. Σὲ κάθε ἄνθρωπο ἀκούεται μέσα του

ή φωνή «όσα ἂν θέλετε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι οὕτω καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς ὁμοίως». Σ' ὅλο τὸν κόσμο ἀκούονται τὰ παραγγέλματα τοῦ Δικαίου τὰ *juris praecepta* τοῦ Οὐλπιανοῦ «νά ζῆς τίμια, νὰ μὴ βλάβης κανένα, σὲ κάθε ἓνα νὰ ἀποδίδης τὸ δικό του»... Καὶ ἂν ὑπάρχει ἀμφιβολία γιὰ τὸ ποιοὶ εἶναι τὸ δίκαιο, ἡ συνείδησή μου λέει πὼς στὴ ζωὴ μου ρέπει νὰ κάνω «ὃ ἂν εἰδῶ δίκαιον ὄν καὶ ἴσον» καὶ ὅταν ἀκόμη αὐτὸ ἀντιστρατεύεται στὰ δικά μου συμφέροντα.

17. Ἡ θεμελιώδης ἀρχὴ ποὺ διέπει τὸ «δέον» εἶναι ὅτι ἐγὼ δὲν εἶμαι τὸ πᾶν. Οὔτε καὶ εἶναι φυσιολογικὸ ὄν ὁ ἄνθρωπος, ποὺ ἐνδιαφέρεται μόνο γιὰ τὸν ἑαυτό του.

18. Δεύτερη ἀρχὴ ποὺ διέπει τὸν κόσμο τοῦ δέοντος εἶναι ὅτι δὲν ὑπάρχει ἄσκοπο δέον. Τὸ «δέον» τίθεται χάριν τοῦ ἀνθρώπου. Εἶναι, ἀνθρωποκεντρικὸ, ἀλλὰ καὶ δέον κοινωνικότητος. Τὸ «ζῶον κοινωνικόν» νοεῖται καὶ δεοντολογικά.

19. Ἀλλὰ τὸ δέον, γιὰ νὰ λειτουργήσῃ, προϋποθέτει ὠρισμένες προτάσεις θεμελιώδεις, ποὺ τίθενται ὅμως μὲ τρόπο ἀξιωματικὸ, μὲ τὴν ἔννοια δηλαδή ὅτι ἐπ' αὐτῶν δὲν χωρεῖ συζήτηση.

Ὁ Ἀλέξανδρος Τσιριντάνης ἀναφέρει τέσσερις ἀξιωματικὲς προτάσεις:

(1) Πρῶτον τὸ ἀξίωμα τῆς εἰλικρίνειας. Ἡ εἰλικρίνεια δὲν εἶναι θέμα γιὰ συζήτηση, ἀλλὰ θεμέλιο, ποὺ σ' αὐτὸ ἐπάνω, θὰ βασισθῇ ὅποιαδήποτε συζήτηση.

(2) Δεύτερον τὸ ἀξίωμα τῆς ἐλευθερίας. Ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἄνθρωπος μόνο ὅταν μέσα του γίνεται αἰσθητὸς ὁ παλμὸς τῆς ἐλευθερίας. Ὁ ἐθελόδουλος δὲν εἶναι ἄνθρωπος ὅπως οὔτε ἐκεῖνος ποὺ παζαρεύει τὴν ἐλευθερία του μὲ ἀνταλλάγματα.

(3) Τρίτον εἶναι τὸ ἀξίωμα τῆς ἀνόδου, δηλαδή τῆς προόδου τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὸ «ἐγὼ» πρὸς ἐκεῖνο ποὺ εἶναι παραπάνω ἀπὸ τὸ ἐγὼ. Ὁ ἄνθρωπος εἶναι καμωμένος γιὰ νὰ ἀνεβαίνει. Τὸ παράγγελμα «Τὰ ἄνω ζητεῖτε» ἀνταποκρίνεται σὲ βιολογικὴ ἀνάγκη τοῦ ἀνθρώπου. Ὅποιος δὲν τὴν αἰσθά-

νεται, κάτι οὐσιῶδες τοῦ λείπει.

(4) Τέταρτον, τὸ ἀξίωμα τοῦ ἀγῶνος. Ἀγὼν εἶναι τὸ νόημα τῆς ζωῆς. Ψυχικὸς θάνατος εἶναι ἡ ἐγκατάλειψη τοῦ ἀγῶνος. Στὸ Καρτεσιανὸ «σκέπτομαι, ἄρα ὑπάρχω», ὁ Τσιριντάνης δίδει τὸ πνευματικὸ ἀντίστοιχο «ἀγωνίζομαι, ἄρα ὑπάρχω».

Καὶ διευκρινίζει: Ὁ ἀγὼν δὲν ταυτίζεται μὲ τὸν πόλεμο, οὔτε προϋποθέτει κατ' ἀνάγκη ρῆξη. Καμμιά φορὰ ὅμως τὴν προϋποθέτει. Ἐπομένως, θὰ μάχεσαι μὲ τοὺς συνανθρώπους σου μόνον ὅταν αὐτὸ εἶναι ἠθικὰ ἀναπόφευκτο, τότε ὅμως θὰ μάχεσαι. Πρέπει νὰ εἶσαι ἕτοιμος καὶ νὰ δυσαρεστεῖς. Ἐκεῖνος ποὺ θέλει νὰ τὰ ἔχῃ καλὰ μὲ ὅλους δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι ἄνθρωπος. Καταντᾶ νὰ γίνῃ ἔρπετο.

Ε'

20. Ἡ ἔρευνα περὶ τοῦ ὄντος καὶ περὶ τοῦ δέοντος φέρει τὸν Ἀλέξανδρο Τσιριντάνη στὸ *δεύτερο μέρος τοῦ βιβλίου*, μπροστὰ στὸν Χριστιανισμὸ καὶ τὸν χριστιανὸ τῆς ἐποχῆς μας καὶ μάλιστα μπροστὰ στὸ ἐρώτημα ποὺ τὸ θέτουν πολλοί: Μά μπορεῖ κανεὶς σήμερα νὰ εἶναι χριστιανός;

Τὸ νόημα τοῦ ἐρωτήματος εἶναι ὅτι, ἀφοῦ ὅλος ὁ κόσμος σήμερα φαίνεται νὰ φεύγῃ καὶ νὰ ἀρνεῖται τὸν Χριστιανισμὸ, καὶ αὐτὴ ἡ ἄρνηση εἶναι τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς, πὼς μπορεῖ σήμερα ἓνας ἄνθρωπος νὰ πάρῃ σtάση θετικὴ ἀπέναντι του; Μποροῦμε νὰ πᾶμε ἀντίθετα στὸ ρεῦμα;

Τὸ ἐρώτημα εἶναι χωρὶς νόημα, λέει ὁ Τσιριντάνης. Ὁ Χριστιανισμὸς ἢ εἶναι πλάνη καὶ εἶναι πλάνη γιὰ κάθε ἐποχῆς ἄνθρωπο ἢ εἶναι ἀλήθεια καὶ γιὰ τὸν σημερινὸ ἄνθρωπο, ὅπως καὶ γιὰ τὸν χθεσινὸ καὶ τὸν προχθεσινὸ.

Τὸ ἐρώτημα, λοιπόν, συμπεραίνει ὁ Τσιριντάνης, δὲν τὸ θέτουν οἱ ἐρευνητὲς τῆς ἀλήθειας. Τὸ θέτουν οἱ δειλοὶ ποὺ φοβοῦνται τὴν μᾶζα καὶ τὸ ρεῦμα.

21. Ὑπάρχει βέβαια ἡ ἀπογοήτευση τοῦ σημερινοῦ ἀνθρώπου, ἐκείνων δηλαδή ποὺ ἀνοῖξαν τὶς ψυχὲς τους στὸν Χριστιανισμὸ

καὶ δὲν βροῆσαν ἐκεῖνο πού περιμέναν. Καὶ ἡ ἀπογοήτευση εἶναι ὁ λόγος πού ἐξηγεῖ τὸ ἐρώτημα. Διότι ἡ ἀπογοήτευση πλήττει τὴν δικαιολογητικὴν βάση τῆς πίστεως, στερωτάς τὴν ἀπὸ τὴν εὐλογία αἰτία πού τὴν στηρίζει.

22. Ὑστερα ἀπὸ ἀναλυτικὴν, διεισδυτικὴν καὶ ἀπροκατάληπτην ἐξέταση, κατὰ τὴν ὁποία καταδεικνύεται, μεταξύ ἄλλων, καὶ ἡ ἀξιοπιστία τῶν πηγῶν καὶ ἰδίως τῆς Καινῆς Διαθήκης, ὁ Ἀλέξανδρος Τσιριντάνης ἀποφαίνεται ὅτι, μορεῖ δέβαια νὰ ἀρνηθῆς τὸν Χριστιανισμό, δὲν μορεῖς ὅμως νὰ τὸν περικόψεις, νὰ τὸν κάμης χωρὶς τὸ ὑπερφυσικό, καφεῖ ντεκαφεῖνέ, ὅπως ὠραῖα ἐλέχθη στὴ Γαλλικὴ Ἀκαδημία ἀπὸ τὸν Pierre - Henri Simon.

Τὸ πρόβλημα, δηλαδή, δὲν θρίσκειται στὴ διδασκαλία καὶ τὸ δόγμα ἀλλὰ στὴν ἐφαρμογή. Καὶ εἰδικώτερα στὴν κοινωνικὴ πραγματικότητα πού, σὲ κάθε γενεά, ὁ ἄνθρωπος συναντᾷ στὴν καθημερινὴ ζωὴ του καὶ τὴν βλέπει ζωντανὴ στὴν πραγματικότητα καὶ τὴν ζωὴ καὶ τὴν κοινωνικὴ ἐπίδραση ἐκεῖνων πού ἐμφανίζονται ὡς ἐκπρόσωποι τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας. Ἐκεῖ εἶναι ἡ πηγὴ τῆς ἀπογοητεύσεως.

23. Ὁ Ἀλέξανδρος Τσιριντάνης ἐπισημαίνει σχετικῶς μιὰ σειρὰ ἀπὸ σφάλματα πού ἐμπόδισαν καὶ ἐμποδίζουν τὴν ἀξιοποίηση τοῦ Εὐαγγελικοῦ μηνύματος χάριν τοῦ ἀνθρώπου.

(1) Τὸ πρῶτο σφάλμα εἶναι ὅτι ὁ Χριστιανισμὸς ξεκίνησε μὲ προοπτικὴ χρονικὰ περιορισμένη, λόγω τῶν ἐσχατολογικῶν ἀντιλήψεων πού κυριαρχοῦσαν στοὺς πρώτους χρόνους. Καὶ ὅταν ἀργότερα ἡ ἐσχατολογικὴ προσδοκία εἶχε ὑποχωρήσει ἦταν ἀνέτοιμος νὰ ἀντιμετωπίσει τὰ μεγάλα ἀνθρώπινα προβλήματα, τῶν ὁποίων δὲν εἶχε κἂν ἐπίγνωση.

(2) Ἀλλὰ καὶ ἡ μονομερὴς ἀπορρόφηση ἀπὸ τὶς δογματικὰς διαμάχες δὲν τὸν ἄφησε νὰ παρασταθῆ στὸν ἄνθρωπο καὶ τὰ καθημερινὰ γήινα προβλήματά του.

(3) Σ' αὐτὰ ἦλθε νὰ προστεθῆ, τρίτο

σφάλμα, ἀπὸ τὴν μονομερῆ, ὑπερβολικὴ καὶ ἐνίοτε οὔτε εἰλικρινὴ ἀπορρόφηση ἀπὸ τὴν ἀσκητικὴ τάση.

(4) Τέταρτον σφάλμα: Ὁ πόλεμος ἐναντίον τῶν αἱρέσεων ἐκφυλίζεται σὲ φανατισμὸ καὶ μίσος, πού εἶναι κάτι τὸ ὀλότελα ἀντιχριστιανικό.

(5) Βασικὸ ἱστορικὸ σφάλμα ἦταν, πέμπτον, καὶ ἡ τυποκρατία, καὶ πρὸ παντὸς μιὰ συντηρητικὴ νοοτροπία πού ἐθυσίαζε τὴν πρόοδο καὶ ἔκανε νὰ φαίνεται ὅτι ὅποιος ἤθελε τὴν πρόοδο ἔπρεπε νὰ θυσιάσει τὶς παραδόσεις του γιὰ νὰ μπορῆ ἀνεμπόδιστος νὰ προσαρμοῖται στὴν ἐξέλιξη τῆς ζωῆς.

(6) Ἀλλὰ τὸ φοβερώτερο ἐγκλημα, σειρὰ ἐγκλημάτων, πού οἱ συνέπειές τους φθάνουν στὶς μέρες μας, εἶναι ἡ ἔλλειψη ὁποιασδήποτε ἀνησυχίας γιὰ τὴν κοινωνικὴ καὶ οἰκονομικὴ ἀνισότητα τῶν ἀνθρώπων, καὶ τὴ φοβερὴ ἐκμετάλλευση ἀνθρώπου ἀπὸ ἄνθρωπο.

(7) Τέλος, ἡ χριστιανοσύνη τῆς γενεᾶς μας, ὅλο καὶ παίρνει παντοῦ θέση οὐραγοῦ ἀντὶ γιὰ τὴ θέση τοῦ ἡγέτου. Μ' ἓνα πλέγμα κατωτερότητος θέλει νὰ τὰ ἔχη καλὰ μὲ τὶς μᾶζες. Γιὰ νὰ χαράξῃ πορεία δὲν ρωτᾷ τὸν Οὐρανὸ ἀλλὰ τὰ γκάλλοπ. Καὶ φροντίζει, ὅπως καὶ κατὰ τὸ παρελθόν, νὰ εἶναι μὲ τὸ μέρος τῶν ἰσχυρῶν τῆς ἡμέρας.

24. Μὲ αὐτὴ τὴν σειρὰ σφαλμάτων στὴν ἱστορικὴ πορεία, ἐχάθη ἡ ἡγετικὴ ἐπαφὴ μὲ τὸν ἄνθρωπο.

ΣΤ'

25. Ὁ Τοϋνβιττὸς τὸ εἶπε πρῶτος, ὅτι ζοῦμε στὴ μεταχριστιανικὴ ἐποχῇ. Ὁ ἀθεϊσμός εἶναι πράγματι τὸ κατεστημένο τῆς ἐποχῆς μας. Εἶναι ὅμως, λέγει ὁ Τσιριντάνης, ἀθεϊσμός ἀφιλοσόφητος, ἀγράμματος, ἔχει κληρονομηθῆ ἀπὸ τὸ χθὲς καὶ πετάει ἀδίστακτα καὶ ἀμειλίχτα κάθε πνευματικὴ ἀξία. Δὲν διστάζει σὲ τίποτε, δὲν ἀμφιβάλλει γιὰ τίποτε. Τὸ πᾶν τὸ τακτοποιεῖ μὲ μιὰν ἀρνηση.

26. Ἀλλ' ἐδῶ ἀκριβῶς φαίνεται ἐκεῖνο

πού ο 'Αλέξανδρος Τσιριντάνης ονομάζει διαλεκτική. Λέγει, λοιπόν: 'Αφοῦ κυβερνᾶ ὁ ἀθεϊσμός, ὡρα εἶναι, λοιπόν, νὰ κληθῆ νὰ καταθέσῃ καὶ ὁ ἀθεϊσμός τὸν ἀπολογισμό του.

Καὶ μὲ τὴν ιδιότητα ἐκείνου πού ἐλάσασαρε στὴν Ἑλλάδα τὸ σύνθημα «Κατηγορῶ τοὺς χριστιανούς», ὁ 'Αλέξανδρος Τσιριντάνης διατυπώνει τώρα ἓνα «Κατηγορῶ τὸν ἀθεϊσμό».

Τὸν κατηγορεῖ γιὰ τὸν κατήφορο τοῦ πνευματικοῦ πολιτισμοῦ, τοῦ μοντέρνου πολιτισμοῦ πού ξεκινᾶ ἀπὸ τὸ σήμερα καὶ στηρίζεται μόνο στὸ σήμερα, πού ὅμως αὔριο θὰ γίνῃ καὶ αὐτὸ χθές.

Τὸν κατηγορεῖ γιὰ τὰ ἀποτελέσματα, στὰ ὁποῖα ἀφεύκτως ὀδηγεῖ: Γιὰ τὴν ἐπέκταση τοῦ ἐγκλήματος πού ἐγινε χαρακτηριστικὸ τοῦ σημερινοῦ πολιτισμοῦ. "Ὅπου ἢ κοινωνία δὲν ἔχει δύναμη νὰ ἀντιδράσῃ στὸ ἐγκλημα, οὔτε μὲ τὸ πνεῦμα οὔτε κἂν μὲ τὴν ἀστυνομία. Καὶ ὅπου ἢ κοινὴ γνώμη, μ' ἓνα ἀρρωστημένο συναισθηματισμὸ, δείχνει τὴν συμπάθειά της γιὰ τὸν ἐγκληματία παρὰ γιὰ τὸ ἀθῶο θῦμα.

Κατηγορεῖ τὸν ἀθεϊσμὸ γιὰ τὸν κατήφορο πού συνεχίζεται καὶ ὀδηγεῖ στὸν μηδενισμό. Δηλαδή στὴν ὀριστικὴ ἀπάρνηση ὁποιασδήποτε ἀξίας, ὁποιοῦδήποτε ὀδηγοῦ. Πού καταλήγει στὸ μηδὲν ὡς νόημα τῆς ζωῆς, πού εἶναι μιὰ ἄλλη διατύπωση γιὰ τὴ λέξη θάνατος!

Ζ'

27. Καὶ ὅμως!

Σ' αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ σημεῖο φαίνεται ἡ ἀξία τῆς κοσμοθεωρίας. Ὁ Τσιριντάνης ἔχει κοσμοθεωρίαν. Γράφει λοιπόν:

Θὰ μὲ ρωτήσῃ τώρα κανεὶς, ἂν στ' ἀλήθεια τὸ αὔριο τὸ θάλεπω ὡς τὸν ὄλεθρο. Καὶ ἀπαντᾷ: "Ἐ, λοιπόν, ὄχι! Γιατί;... μὰ γιὰ δύο λόγους: Πρῶτον, διότι ὑπάρχει ἡ ἐλπίδα ἀπὸ τὴν αἰωνιότητα καὶ δεύτερον, γιὰ τὸ ἀθεϊσμὸς ἄρχισε κι ὅλας νὰ προσφέρῃ ἐκεῖνο πού θὰ ἀπελευθερώσῃ ἀπ' αὐτόν: Τὴν ἀπογοήτευση.

Καὶ θυμᾶται ἐδῶ τὸν Κωστῆ Παλαμᾶ στὸν «Δωδεκάλογο τοῦ γύφτου».

«Καὶ μὴν ἔχοντας πιὸ κάτω ἄλλο σκαλί νὰ κατακυλίσεις πιὸ βαθειὰ στοῦ κακοῦ τὴ σκάλα...»

Τότε, λέγει, μιᾶ ἢ αἰώνια διαλεκτικὴ καὶ ἀρχίζει ἡ ἐπιστροφή.

28. Πιστεύω, γράφει ὁ Τσιριντάνης, στὴν δυνατότητα τέτοιας ἐπιστροφῆς!

Καὶ πού στηρίζομαι γιὰ νὰ τὸ πιστέψω; Μά, στὰ κερᾶτια, τὰ ξυλοκέρατα πού κατάντησε νὰ τρώῃ ὁ ἄσωτος τῆς εὐαγγελικῆς παραβολῆς (Λουκ. ιε' 11 - 32). Τὰ κερᾶτια δείχνουν στὸν σημερινὸ ἄνθρωπο τὸν δρόμο τῆς ἐπιστροφῆς, γιὰ τὴν δείχνουν ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ μόνος δρόμος ζωῆς.

29. "Ὅμως τὸ λόγο παίρνει τώρα ὁ ρεαλισμός. "Ἄλλωστε ἡ ὅλη κοσμοθεωρία τοῦ 'Αλεξάνδρου Τσιριντάνη, ὡς φιλοσόφημα νοουμένη, ἀποτελεῖ, ὅπως ὁ ἴδιος πάντοτε ἔλεγεν, ἔκφανση τοῦ κριτικοῦ ρεαλισμοῦ. Παίρνει, λοιπόν, τὸν λόγο ὁ ρεαλισμός, γιὰ τὴν ἐδῶ, ἐκδηλώνεται ἓνας φαῦλος κύκλος: Ἡ ἀπογοήτευση ἀπὸ τὸν Χριστιανισμό, ὅπως ἐφαρμόζεται στὴν πράξη καὶ ὅπως ἐκδηλώθηκε στὴν ἱστορία, ὀδηγεῖ, ὅπως εἶδαμε, στὴν ἀποστασία καὶ τὴν ἄρνηση. Ἡ ἄρνηση φέρνει τὰ κερᾶτια. Τὰ κερᾶτια ὀδηγοῦν στὴν ἐπιστροφή. Ἡ ἀλλὰ ἡ ἐπιστροφή - ἐδῶ εἶναι τὸ τραγικὸ- συναντᾷ τὴν ἀπογοήτευση ἀπὸ τὸν Χριστιανισμό τῶν ἡμερῶν μας. Ἡ ἀπογοήτευση πάλι ἀνακόπτει τὴν ἐπιστροφή, φέρνει πάλι τὴν ἄρνηση καὶ ξαναρχίζει ὁ κύκλος.

Η'

30. Νά, λοιπόν, Κυρίες καὶ Κύριοι, γιὰ τὸ ἀγῶν τοῦ 'Αλεξάνδρου Τσιριντάνη ἦταν διμέταπος καὶ διττός.

Ἦταν, *πρῶτον*, ἀγῶνας κατὰ τοῦ ὑλισμοῦ καὶ τοῦ ἐγωκεντρισμοῦ. Τὸ καταστάλαγμα ἀπὸ τὴν πείρα αὐτοῦ τοῦ ἀγῶνος ἀποτελεῖ τὸ πρῶτο μέρος τοῦ βιβλίου «Γιὰ μιὰ πορεία μὲ ἐπίγνωση», ὑπὸ τὸν τίτλο «*Ἡ θεωρία τοῦ παντός*».

Καί, *δεύτερον*, ἦταν συγχρόνως ἀγῶνας,

πολύ δυσκολώτερος, καθαροῦ καὶ ἐξυγιάνσεως. Ἀγῶνας γιὰ νὰ ὑπερνικηθῆ ἢ ὑποβάθμιση καὶ ἀποδυναμώση τοῦ πνευματικοῦ δυναμικοῦ, ποὺ ἀπεμπόλησε τὴν ἡγετική ἀποστολή του, καὶ δὲν συμμαρίστηκε τὶς ἀνάγκες καὶ τὰ προβλήματα τοῦ ἀνθρώπου.

Ἀπὸ αὐτῆς μάλιστα τῆς σκοπιᾶς ὁ Ἀλέξανδρος Τσιριντάνης φρονεῖ, ὅτι τὸ λιγότερο κακὸ γιὰ τὴν ἀνθρωπότητα, τὸ μὴ χεῖρον ὅπως λέγει, θὰ ἦταν μιὰ συνεπὴς ἀρνητικὴ θέση ἀπέναντι στὴ χριστιανικὴ πίστη, παρὰ ἐκεῖνο ποὺ εἶδαν οἱ αἰῶνες, δηλαδή μιὰ ἀσυνεπὴς ὁμολογία πίστεως ποὺ αὐτοδιαφεύδεται.

Τὸ καταστάλαγμα τοῦ ἀγῶνος στὸ δεύτερο αὐτὸ μέγα μέτωπο, ἀποτελεῖ τὸ περιεχόμενο τοῦ *δευτέρου μέρους* τοῦ βιβλίου «Γιὰ μιὰ πορεία μὲ ἐπίγνωση», ὑπὸ τὸν τίτλο «*Ὁ Χριστιανισμός*».

Αὐτὸ τὸ δεύτερο μέρος, τελειώνει μὲ ἕνα ἀλάλητον στεναγμόν. Γράφει ὁ ἀείμνηστος διδάσκαλος: «Τὸ καλύτερο, βέβαια, θὰ ἦταν νὰ κοπῆ ὁ φαῦλος κύκλος. Νὰ ἐμφανίζοταν, δηλαδή, ὁ Χριστιανισμὸς νέος, ποιητικὰ νέος!»

31. Λέγει νέος, διότι βέβαια, τὴν ἐπιστροφή ὁ Τσιριντάνης δὲν τὴν ἐννοεῖ ὡς ἐπιστροφή στὸ χθές, ἀλλὰ στὸ αἰώνιο. Δὲν θὰ λυτρωθῆ ὁ ἀνθρώπος ἀπὸ τὸ σήμερα, ἔλεγε, γιὰ νὰ πέση αὔριο πάλι στὸ χθές. Τὸ αὔριο εἶναι αὔριο, νέο. Καὶ τὸ ζητούμενον εἶναι -καὶ μ' αὐτὸ προχωρεῖ στὸ *τρίτο* καὶ τελευταῖο μέρος τοῦ βιβλίου ὑπὸ τὸν τίτλο «*Τὸ Αὔριον*»- τὸ ζητούμενον εἶναι, *τὸ αὔριο* νὰ ἔχη, πράγματι περισσότερη, ἀληθινώτερη, συνεπέστερη ἐπαφή μὲ τὸ αἰώνιο, παρὰ ὅσην ἔχει τὸ σήμερα καὶ ὅσην εἶχε τὸ χθές.

Θ'

32. Καὶ ἡ στρόφη πρὸς τὸ αἰώνιο μπορεῖ νὰ γίνῃ μόνο ἀπὸ ἕνα Χριστιανισμὸν νέο, φιλοσοφημένο καὶ συγχρονισμένο.

Φιλοσοφημένος θὰ πῆ ἔμπρακτα συνεπής.

Συγχρονισμένος θὰ πῆ, ὅτι πρέπει νὰ μάθῃ νὰ συνδυάζῃ τὴν ἐνατένιση τῶν αἰώνιων ἀξιών μὲ τὴν ἀντιμετώπιση τῶν συγκεκριμένων ἀναγκῶν ποὺ προβάλλει ἡ σύγχρονη ζωὴ.

Γιὰ νὰ δώσῃ βοήθεια στὸν ἀνθρώπο τοῦ αὔριο ποὺ θὰ ἔχει καὶ αὐτὸς προβλήματα, ἰδιορρυθμίες, ἀρρώστους, δυστυχημένους, ἀποτυχημένους, δείχνοντας ἔμπρακτα πὼς δὲν εἶναι ξένος πρὸς τὴν κοινωνία τῆς ἐποχῆς του, ἀλλὰ ἀλληλέγγυος.

Αὐτὸ δὲν γίνεται σήμερα. Πρέπει νὰ γίνῃ αὔριο.

Καὶ αὐτὸ εἶναι ζήτημα Κοσμοθεωρίας.

Πρέπει πρὸ παντὸς ὁ Χριστιανισμὸς νὰ παύσῃ νὰ εἶναι ἐπάγγελμα καὶ νὰ ξαναγίνῃ ὑπόθεση θυσίας καὶ νὰ φέρῃ καρπούς.

Οἱ καρποὶ εἶναι τὸ κριτήριό τῆς γνησιότητος. «Ἐκ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσθε αὐτούς»!

33. Καὶ ὡς καρπὸς νοεῖται ἐδῶ ὁ ἠθικὰ ἄρτιος ἀνθρώπος.

Πρέπει, τὸ αὔριο νὰ ἐμφανίσῃ τὸν σωστὸ ἀνθρώπο, ἀφοῦ τὸ σήμερα δυστυχῶς ἐχάθη.

Μιὰ δεοντολογικὴ ἀνθρωπολογία χρειάζεται, ποὺ θὰ ἀποσαφηνίσῃ τὸ δέον καὶ θὰ προβάλλῃ τὴ σύνθεση ἀρετῆς καὶ δυνάμεως ποὺ ἔχουν ἀνάγκη οἱ καιροὶ ποὺ ἔρχονται.

34. Στὸ καθ' ὑποφορὰν ἐρώτημα, ἂν αὐτὰ εἶναι δυνατά, ὁ Ἀλέξανδρος Τσιριντάνης ἀπαντᾷ καὶ διαβεβαιώνει πὼς γι' αὐτὰ ποὺ γράφει στὸ βιβλίο αὐτὸ δὲν ἔχει ἀπλῶς τὴν ἐλπίδα, ἀλλὰ τὴ βεβαιότητα πὼς θὰ ἐφαρμοσθοῦν. Ἀναγνωρίζει μάλιστα ὅτι μ' ὅλο τὸν ξεπεσμό καὶ ὅμως ἡ γενεὰ τῆς ἐποχῆς μας δείχνει σὲ πολλὰ σημεῖα μιὰ μεγαλύτερη καὶ εὐρύτερη ἠθικὴ εὐαισθησία ἀπὸ χρόνους περασμένους.

Ι'

35. Ἐδῶ, ὅμως, προσοχή.

Λέγοντας ὅτι θὰ ἐφαρμοσθοῦν, ὁ Τσιριντάνης δὲν ἐννοεῖ ὅτι θὰ ἐφαρμοσθοῦν ἀπὸ τὴ μᾶζα, οὔτε ἀπὸ τὴν πλειοψηφία, οὔτε κἂν ἀπὸ μιὰ δυναμικὴ μειονοψηφία.

Τὸ ἀντίθετο εἶναι ἡ βασικὴ σκέψη σὲ τούτῃ τῇ μελέτῃ.

Καὶ αὐτὴ ἡ βασικὴ σκέψη εἶναι πὸν κάνει τὴ διαφορὰ.

Εἶναι σκέψη κατηγορηματικὴ ἀποστολῆς καὶ εὐθύνης καὶ ἀγωνιστικῆς συναγωγῆς τῶν συνεπειῶν τῆς πίστεως.

Γιατί, κατὰ τὸν Ἀλέξανδρο Τσιριντάνη, τὸ ζήτημα δὲν εἶναι πόσο συμφωνοῦν μὲ τὴν κοσμοθεωριακὴ αὐτὴ τοποθέτηση, ἀλλὰ ποιά συνέπεια δείχνουν ἐκεῖνοι πὸν συμφωνοῦν. Τὸ ὅλον πρόβλημα εἶναι, λοιπόν, πρόβλημα συνεπειᾶς.

36. Εἰδικώτερα ὁ Ἀλέξανδρος Τσιριντάνης φρονεῖ, ὅτι ἀπὸ τὸν σημερινὸ ἄνθρωπο καλῆς θελήσεως, δηλαδὴ ἀπὸ κάθε ἄνθρωπο πὸν πιστεῦει σὲ πνευματικὲς καὶ ἠθικὲς ἀξίες, οἱ καιροὶ ζητοῦν νὰ βγάλῃ τις συνέπειες τῆς πίστεώς του καὶ νὰ ἐπιτελέσῃ τὸ χρέος του.

Καὶ τὸ χρέος του εἶναι νὰ στέκεται παλληκαρίσια καὶ ἡρωϊκὰ μὲ τοὺς λίγους ἢ, ἴσως - ἴσως καὶ μόνος του.

Αὐτοὶ οἱ λίγοι, αὐτὲς οἱ μονάδες - πὸν ὅμως τίποτε στὸν κόσμον δὲν εἶναι πιὸ δυνατὸ ἀπ' αὐτὲς - αὐτοὶ θὰ κρατήσουν τὸ βάρος καὶ θὰ ἔχουν τὴν εὐθύνη γιὰ νὰ κρατήσουν τὸ φῶς.

37. Καὶ θὰ εἶναι ἥρωες γιατί θὰ πάνε ἀντίθετα στὸ ρεῦμα.

Τὸ ρεῦμα δηλαδὴ τοῦ ἀθεϊσμοῦ, τοῦ ὑλισμοῦ, τοῦ ἐγωκεντρισμοῦ καὶ τῆς ὑποκρισίας.

38. Ἀλλὰ πρέπει νὰ ἀποκτήσουν ἐπίγνωση ὅτι πρέπει νὰ πάνε ἀντίθετα στὸ ρεῦμα.

Καὶ ὅταν ἀποκτήσουν αὐτὴ τὴν ἐπίγνωση, αὐτοὶ εἶναι πὸν θὰ σπᾶσουν τὸν φαῦλο κύκλον, ὥστε, τὸν τσακισμένον αὐριανὸ ἄνθρωπο πὸν θὰ πάρει τὸν δρόμον τῆς ἐπιστροφῆς, νὰ τὸν ὑποδεχθῇ φῶς καὶ δύναμις ἀνακαινισμοῦ.

Αὐτὸ εἶναι, κυρίες καὶ κύριοι, σὲ μιὰ πρόταση, τὸ πνευματικὸ μῆνυμα τοῦ Ἀλεξάνδρου Τσιριντάνη.

ΙΑ'

39. Ἀλλὰ ὁ Ἀλέξανδρος Τσιριντάνης εἶναι, εἶπαμε, ρεαλιστῆς. Καὶ εἶναι πέρα γιὰ πέρα εἰλικρινῆς. Δὲν εἶναι λογικὰ ἀναγκαῖο, γράφει, ὅτι αὐτὴ τὴ φορὰ θὰ κοπῇ ὁ φαῦλος κύκλος. Καὶ ἐπὶ τέλους στὸ προσκῆνιον ἐμφανίζονται λαοὶ πὸν δὲν εἶναι οὔτε κατ' ὄνομα χριστιανοί. Πῶς θὰ λειτουργήσῃ σ' αὐτοὺς ἡ παραβολὴ τοῦ ἀσώτου; Τί θὰ γίνῃ λοιπόν;

40. Σ' αὐτὸ τὸ ἐρώτημα καὶ σ' ὅλα τὰ ὅμοια πὸν καταλήγουν στὸ ἐρώτημα «Τί τέξεται ἡ ἐπιούσα;», τὶ μᾶς ἐτοιμάζει τὸ αὔριο, ὁ Ἀλέξανδρος Τσιριντάνης ἀπαντᾷ παραπέμποντας σὲ ὅσα ἀνέπτυξε γιὰ τὸν φράκτη: Τὸ θέμα γιὰ τὸ μέλλον τῆς ἀνθρωπότητας εἶναι πάνω ἀπὸ τὸ φράκτη τῆς ἀνθρώπινης γνώσεως. Δὲν ξέρω, δὲν ξέρετε, κανεὶς ἄνθρωπος δὲν μπορεῖ νὰ ξέρει. Ὁ σημερινὸς ἄνθρωπος ἀτενίζει τὸ μέλλον μόνο δεοντολογικὰ. Γιὰ νὰ ἰδῇ, δηλαδὴ, τί πρέπει νὰ κάνει στὸ παρόν, ποῖο τὸ σημερινὸ χρέος του. Κατὰ τὰ λοιπὰ, μόνο ἓνας μπορεῖ νὰ μιλήσῃ. Ἡ πίστη, ὡμολογημένη ἢ ἀναμολόγητη.

41. Καὶ ὁ γίγας αὐτὸς τῆς Ἐπιστήμης καὶ τοῦ Πνεύματος, ὁ πιστὸς Ἀλέξανδρος Τσιριντάνης καταλήγει μὲ αὐτὰ τὰ λόγια, τὰ ὁποῖα μοῦ ἐπιτρέπετε νὰ σᾶς διαβάσω, γιὰ νὰ κλείσω μὲ αὐτὰ τὴν εἰσηγήσή μου:

«Καὶ ἡ πίστη μου μοῦ λέει, γράφει ὁ Τσιριντάνης, πῶς τὰ πράγματα ἐρχονται πρὸς ἓνα σημεῖο ὅπου, κατὰ τὴν κοινὴ ἔκφραση «ὁ Θεὸς νὰ βάλῃ τὸ χέρι του». Καὶ ὁ Θεὸς θὰ βάλῃ τὸ χέρι του. Αὐτὸ μοῦ λέει ἡ πίστη μου. Καὶ μάλιστα μὲ τὴν πίστη βλέπω κι ὅλας νὰ ἐρχεται ἡ καινούργια μέρα. Μέσα στὴ προσδοκία αὐτῇ, καὶ στὴν ἀποστολὴ τοῦ πιστοῦ νὰ κάνει τὸ χρέος του σήμερα χωρὶς νὰ χάνῃ τὴν ἐλπίδα γιὰ τὸ αὔριο, γράφτηκε καὶ τοῦτο τὸ βιβλίον.»

Καὶ γιὰ ἐκεῖνον πὸν τὸ ἔγραψε θ' ἀποτελεῖ μεγάλη ἱκανοποίησις, τὴ μεγαλύτερη πὸν θὰ μπορεῖ νὰ δοκιμάσῃ ἓνας θνητὸς, τὸ γεγονὸς καθ' ἑαυτὸ, πῶς θὰ ὑπάρξουν συνάνθρωποὶ του, λίγοι ἔστω, πὸν διαφω-

νοῦν ἔστω, πού ἀναγνωρίζουν ὁμως τοῦτο:

Αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος πού ἐγραψε τίς σελίδες αὐτῆς ἐμίλησε «ἐκ τοῦ περισεύματος τῆς καρδίας» του καὶ ἐξέθεσε ὅ,τι τὸν ἐδίδαξε ἡ ἐλεύθερη καὶ ἀπροκάληπτη ἐνατένιση τῆς ζωῆς, μὲ μοναδικὸ ὁδηγὸ τὴν ἀλήθεια, ὅπως τουλάχιστον αὐτὸς τὴν εἶδε!»

IB'

42. Ὁ Ἀλέξανδρος Τσιριντάνης εἶχε τὴν εὐγένεια καὶ θὰ πῶ τὴν λέξη: Τὴν αὐταπάρνηση, νὰ μὴ κόψη τὴν ἐργασία του στὰ χνάρια τῆς δικῆς του ζωῆς, ἀλλὰ νὰ ἐργασθῆ καὶ γιὰ τὸ μέλλον. Ἐργαζόμεθα, ἔλεγε, καὶ γιὰ τὴ μέλλουσα γενεά.

Καὶ αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος πού τὸ ἔργο του καὶ τὸ παράδειγμά του ἀποτελοῦν καὶ μποροῦν νὰ ἀποτελοῦν ἐμπνευση καὶ στήριγμα ὄχι μόνο γιὰ τὸν σημερινό, ἀλλὰ ἰδίως γιὰ τὸν ἄνθρωπο τῆς ἐποχῆς πού ἔρχεται. Γιὰ νὰ τὸν βοηθήσουν νὰ βρῆ τὸ δρόμο του καὶ τὸ νόημα τῆς ζωῆς καὶ νὰ βρῆ ἐπὶ τέλους τὴν χαράν!

43. Μὲ τὸ «Γιὰ μιὰ πορεία μὲ ἐπίγνωση» ὁ Ἀλέξανδρος Τσιριντάνης μᾶς προσέφερε τὴν φιλοσοφικὴ θεμελίωση τῆς πίστεως.

Μὴ τὴν ὑποτιμήσωμε ἐπειδὴ μᾶς προ-

σφέρεται κατὰ τρόπον ἀπλοῦν καὶ εὐληπτον.

Πρὸ παντός, μὴ σπεύσωμε νὰ τῆς προσδώσωμε ἰσχὺν ἀναδρομικὴν. Εἶναι ἐντελῶς νέα. Εἶναι ἐπαναστατικὴ. Εἶναι «οὐρανὸς καινός». Προτοῦ γραφῆ, δὲν εἶχε γραφῆ κάτι παρόμοιο. Καὶ ἀπὸ τότε πού ἐγράφη, δὲν ἔχω ὑπ' ὄψη νὰ ἐλέγθῃ κάτι καλύτερο.

Ἄς δοξάσωμε τὸν Θεόν, διότι ἐγράφη. Καὶ ἄς ἔχωμε τὴν ἡμέραν ἐκείνην ὡς ἡμέραν πανηγυρισμοῦ καὶ καυχήσεως.

Καὶ ἄς εὐχηθῶμε νὰ μᾶς ἀξιῶνε νὰ γινώμεθα μαθηταὶ - εἶναι μεγάλος ὁ τίτλος τοῦ μαθητοῦ! Μαθηταί, γιὰ νὰ μελετοῦμε συνεχῶς καὶ νὰ ἐμπνεώμεθα ἀπαύστως ἀπὸ τὸ πνεῦμα αὐτό, καὶ μάλιστα γιὰ νὰ ἐπιτελοῦμε ἀξίως τὴν ἀποστολὴ μας.

Ὡστε ἡ ἐργασία πού καταβάλλεται στὸ ὄνομα τοῦ Εὐαγγελίου νὰ μὴ σκοντάφτῃ σὲ προθύστερα, ἀλλὰ νὰ γίνεται μὲ ἐπίγνωση καὶ νὰ φέρῃ καρποὺς καὶ νὰ ἔχῃ ζωὴν, ὅπως ἦταν πάντοτε τὸ καρδιοχτύπι καὶ «ἡ εὐδοκία τῆς καρδίας» τοῦ ἀειμνήστου Καθηγητοῦ.

ΦΟΙΒΟΣ Χ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

Ὁμότιμ. Καθηγητῆς

Νομικῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Ο ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΤΣΙΡΙΝΤΑΝΗΣ ΚΑΙ ΤΟ ΚΑΡΥΤΣΗ 14

Συμπληρώθηκαν έφετος έκατό χρόνια άπό τήν γέννηση του άειμνήστου καθηγητού του Πανεπιστημίου Άθηνών Άλεξάνδρου Τσιριντάνη, του όποιου ή παρουσία και ή δράση ως πνευματικού όδηγου συνδέονται άμεσα με τó γνωστό κτίριο τής όδοϋ Καρύτση 14.

Πρίν γίνει άναφορά στο πνευματικό έργο του Άλ. Τσιριντάνη, είναι σκόπιμη για λόγους που έκτίθενται στην συνέχεια ή άντιστροφή του τίτλου αϋτου ως έξής: «Τό Καρύτση 14 και ό Άλέξανδρος Τσιριντάνης». Ό λόγος τής άντιστροφής αϋτης δικαιολογεΐται εκ του γεγονότος ότι στην πνευματική αϋτή κυψέλη του Καρύτση 14, έδρα του Συλλόγου Όρθοδόξου Έσωτερικής Έραποστολής «ό Άπόστολος Παϋλος», που άγοράσθηκε τόν Άπρίλιο του έτους 1934 είχε άρχισει ένα πνευματικό έργο, τó όποιο έπρόκειτο μετá τετραετία νά διευρυνθεΐ, με τήν ένεργó συμμετοχή του καθηγητού και νά λάβει διαστάσεις ένός πανελληνίου κινήματος και με διεθνή άκτινοβολία.

Συγκεκριμένα ένα έτος πρίν, τó 1933, ίδρύεται «ό Άκαδημαϊκός Κοινωνικός Σύνδεσμος» φοιτητικό σωματείο, με σκοπούς: α) Τόν πνευματικό καταρτισμό τών μελών αϋτου, β) τήν καλλιέργεια τών ιδανικών του χριστιανικού πολιτισμού μετáξυ του φοιτητικού κόσμου γ) τήν προαγωγή του πνεύματος τής συνεδελφώσεως μετáξυ τών φοιτητών. Και πράγματι. Με φυλλάδια διαφωτιστικά άπολογητικού κυρίως περιεχομένου και διαλέξεις καθηγητών του Πανεπιστημίου και άλλων δοκίμων όμιλητών άναιρου-

νο τó ύλιστικές δοξασίες και άνεπτύσσετο ή χριστιανική κοσμοθεωρία. Ό καθηγητής τής Άστρονομίας Σταϋρος Πλακίδης, τής Άτρικης σχολής Κωνσταντίνος Μέρμηγκας, του Πολυτεχνείου Άριστ. Κουσίδης, τής Θεολογίας Νικόλαος Λούβαρης, ό λόγιος Μητροπολίτης Σάμου Είρηναιός κ. ά. όμίλησαν επί φλεγόντων κοινωνικών θεμάτων και έξεδήλωσαν τόν σεβασμό και τήν πίστη των πρós τήν χριστιανική άλήθεια. Οί διαλέξεις αϋτες είχαν εύρεία άπήχηση και λόγω τής μεγάλης συμμετοχής φοιτητών έγινοντο στην πανεπιστημιακή αίθουσα επί τών όδών Σίνα και Άκαδημίας. Ψυχή τής δραστηριότητας αϋτης ήταν ό νεαρός τότε θεολόγος τής άδελφότητας ΖΩΗ ό Άλέξανδρος Γκιάλας. Πέραν τών διαλέξεων αϋτων ό Άκαδημαϊκός Κοινωνικός Σύνδεσμος για τήν άναίρεση τών ύλιστικών θεωριών έξέδιδε διαφωτιστικά φυλλάδια, τά όποια κυκλοφορούσαν σε χιλιάδες αντίτυπα, και μερικά έξ αϋτων έξεδόθηκαν σε δεύτερη και τρίτη έκδοση. Μερικοί τίτλοι αϋτων είναι: «Αί παλαιοντολογικαί έρευναί και ή καταγωγή του ανθρώπου», «Οί σοφοί πρὸ Θεοϋ και θρησκείας», «Η Έπιστήμη πρὸ ήθικης», «Η Άστρονομία και τó θρησκευτικό συναίσθημα», «Οί μεγάλοι άνδρες πρὸ του Χριστιανισμού». Παράλληλα πρὸς τς συγκεντρώσεις αϋτες ύπό τήν καθοδήγηση του πατρός Σεραφεΐμ Παπακώστα έγινοντο και άλλες συναντήσεις στο κτίριο Καρύτση 14 κάθε Πέμπτη βράδυ. Ύπεύθυνος αϋτων ήταν ό άείμνηστος καθηγητής τής Θεολογικής σχολής Παναγ. Τρεμπέλας και σκοπό είχαν νά λύσουν άπολογη-

τικού κυρίως χαρακτήρα άπορίες. Πέραν αὐτῶν τῶν συναντήσεων ὁ Παναγ. Τρεμπέλας συνέγραψε τρία τεύχη μὲ τὸν γενικὸ τίτλο: «Ἀπολογητικαὶ Μελέται». Οἱ εἰδικώτεροι τίτλοι αὐτῶν ἔχουν ὡς ἑξῆς: α) «Πίστις καὶ ὕλισμός» (1930), β) «Ἡ ζωὴ καὶ ἡ γένεσις αὐτῆς» (1936) καὶ γ) «Ἡ θεωρία τῆς ἐξελίξεως» (1938).

Β'

Αὐτὸ ἦταν σὲ γενικὲς γραμμὲς τὸ πνεῦμα τὸ ὁποῖο κατῴθηνε τὴν δρᾶση τῆς ἀδελφότητος θεολόγων ΖΩΗ στὴν δεκαετία τοῦ 1930 στὴν Πρωτεύουσα μὲ κέντρο τὸ κτίριο Καρύτση 14.

Ἐξ ἄλλου ὁ πατὴρ Σεραφεῖμ Παπακώστας, ἱεροκέρυκας τοῦ μητροπολιτικοῦ ναοῦ Ἀθηνῶν, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ πρῶτὸ κήρυγμα κατὰ τὴν διάρκεια τῆς Θείας Λειτουργίας τὴν Κυριακὴ, εἶχε καθιερώσει τὸν θεσμὸ τῶν ἀπογευματινῶν κηρυγμάτων στὸν ἴδιο Ναόν. Ἕνα πολυπληθὲς καὶ ἐκλεκτὸ ἀκροατήριον παρακολουθοῦσε τακτικὰ τὰ κηρύγματα αὐτά.

Μεταξὺ αὐτῶν συγκατελέγετο ὁ νεαρὸς ὑφηγητὴς τῆς Νομικῆς Σχολῆς Ἀλέξανδρος Τσιριντάνης, ὁ ψυχίατρος Ἄρ. Ἀσιπώτης καὶ ὁ διδάκτωρ τῆς θεολογικῆς σχολῆς Ἰερώνυμος Κοτσώνης, λαϊκὸς τότε. Αὐτοὶ ἀπετέλεσαν οὕτως εἰπεῖν ἓνα μικρὸ ἐπιτελεῖο περὶ τὸν π. Σεραφεῖμ, μετὰ τοῦ ὁποῖου εἶχαν συχνὲς συναντήσεις καὶ μακρὲς συζητήσεις ἐπὶ φλεγόντων θρησκευτικῶν καὶ πνευματικῶν θεμάτων καὶ κυρίως πὼς θὰ ἐπιτυχάνετο νὰ καταπολεμηθῆ ἡ ἀπιστία, ἡ ἄρνησις, ὁ ὕλισμός. Κατὰ αὐτὸν τὸν τρόπον ὥρίμασε ἡ ἰδέα γιὰ τὴν ὀργάνωσι τῶν πιστῶν ἐπιστημόνων, μὲ τὴν ἴδρυσιν ἰδιαίτερου χριστιανικοῦ Σωματείου.

Στὸν πυρῆνα αὐτὸν συντόμως περιελήφθησαν καὶ ὁ καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν Σταῦρος Πλακίδης καὶ ὁ Γεώργιος Ράμμος τῆς Νομικῆς Σχολῆς. «Ὁ εὐρυνθεὶς αὐτὸς κύκλος τῶν ἐγκρίτων καὶ ἐμπνευσμένων πιστῶν ἐπιστημόνων ἐτοποθέτησε «τὸν λύχνον» τῆς χριστιανικῆς πί-

στεως ὄχι «ὑπὸ τὸν μόδιον», ἀλλὰ «ἐπὶ τὴν λυχνίαν» γιὰ νὰ λάμψει σὲ ὅλη τὴν ἑλληνικὴ κοινωνία καὶ ἀκόμη πέραν αὐτῆς. Δὲν ἐδίστασαν νὰ ἀνεβοῦν «ἐπὶ τῶν δωμάτων» καὶ νὰ διακηρύξουν τὴν Ἀλήθεια, σὲ ἐποχὴ κατὰ τὴν ὁποία ἡ ἀπιστία καὶ ὁ ὕλισμός ἐκυριαρχοῦσαν μεταξὺ τῶν μορφωμένων καὶ ἐθεωρεῖτο ἀναχρονισμὸς καὶ ὑποτιμητικὸν γιὰ ἐπιστήμονες ἡ ὁμολογία τῆς πίστεως»¹.

Τὸ 1937 λοιπὸν ὑπὸ τὴν φωτεινὴ καὶ ζωογόνον πνοὴ τοῦ π. Σεραφεῖμ καὶ μὲ πρωτεργάτη τὸν σοφὸν καὶ δραστήριον καθηγητὴν Ἀλέξανδρον Τσιριντάνην ἰδρύθηκε ἡ Χριστιανικὴ Ἐνωσις Ἐπιστημόνων, σκοπὸς τῆς ὁποίας ἦταν καὶ εἶναι «ἡ συνένωσις τῶν εἰς Χριστὸν ὡς Θεὸς καὶ Σωτὴρα πιστευόντων ἐπιστημόνων καὶ ἡ προσπάθεια πρὸς διαφώτισιν τῆς κοινωνίας, ὡς πρὸς τὴν ἁρμονικὴν σχέσιν, ἥτις ὑφίσταται μεταξὺ τῆς Χριστιανικῆς διδασκαλίας καὶ τῆς ἀληθοῦς ἐπιστήμης». Ταυτοχρόνως ἀποφασίσθηκε καὶ ἡ ἔκδοσις τοῦ ὄργάνου τῆς Χριστιανικῆς Ἐνώσεως Ἐπιστημόνων, τοῦ περιοδικοῦ «Ἀκτῖνες», γιὰ τὴν ἐπίτευξιν τῶν σκοπῶν τῆς Ἐνώσεως. Ὁ π. Σεραφεῖμ σὲ συνεργασία μὲ τὸν Ἀλέξανδρον Τσιριντάνην διέθεταν ὄχι ὀλίγον χρόνον γιὰ τὴν ἐπιμέλεια, τὴν ἀνάπτυξιν καὶ τὴν κυκλοφορίαν τῶν «Ἀκτῖνων», σὲ ὅσον τὸ δυνατόν εὐρύτερον κοινὸν μορφωμένων ἀτόμων. Διεξήρχοντο ἐπισταμένως ὅλα τὰ δημοσιευόμενα ἄρθρα στὸ περιοδικὸ πρὸς πρόληψιν παρερμηνειῶν καὶ παρεξηγήσεων. Ἐδίδαν δὲ καὶ ὁδηγίαις καὶ κατευθύνσεις στοὺς συντάκτες τῶν ἄρθρων γιὰ τὴν πληρέστερη πραγμάτωσι τοῦ σκοποῦ τοῦ περιοδικοῦ. Τὸ ὄνομα τὸ ἔδωκε ὁ π. Σεραφεῖμ. Τὸ περιοδικὸ δὲν θὰ ἦταν θεολογικὸ καὶ οἰκοδομικὸ μὲ τὴν στενὴ ἔννοια τοῦ ὄρου. Δὲν θὰ ἦταν ἀποκλειστικὰ ἐπιστημονικὸ ἢ φιλοσοφικὸ. Δὲν θὰ ἦταν ἀπλῶς λογοτεχνικὸν ἢ κοινωνικόν. Θὰ ἦταν κάτι ἀπὸ ὅλα. Θὰ ἐχρησιμοποιεῖτο τοὺς κατάλληλους τρόπους γιὰ νὰ προσφέρει μὲ τρόπο πειστικὸ καὶ συνάμα προσιτὸ τὴν

Ἀλήθεια. Στις «Ἀκτίνες» ἔγραφαν ὁ Ἀλέξανδρος Τσιριντάνης καὶ οἱ στενοὶ συνεργάτες του καθὼς καὶ ὁ Ἀλέξανδρος Γκιάλας (Γ. Βερίτης), ὁ ὁποῖος ἀπεδείχθη πολὺπλευρος καὶ πολὺτίμος συνεργάτης τοῦ περιοδικοῦ. Σχετικὰ μὲ τὴν διάδοσιν τῶν «Ἀκτίνων» τὰ πρῶτα πέντε χρόνια τῆς κυκλοφορίας τῶν ἀξίζει νὰ σημειωθοῦν τὰ ἐπόμενα: «Ὅταν ἀποφασίσθηκε ἡ ἔκδοσις τῶν ἢ διεύθυνσις τοῦ περιοδικοῦ ὑπελόγισε μὲ βάση τὴν κυκλοφορία παρομοίων περιοδικῶν, ὅτι 1000 φύλλα θὰ ἐκάλυπταν τὴς δαπάνες κυκλοφορίας του. Ἀλλὰ πρὶν τυπωθεῖ τὸ πρῶτον τεῦχος, οἱ ἀθρόες ἐγγράφες συνδρομητῶν ἀνάγκασαν νὰ μεγαλώσει τὸν ἀριθμὸ στὸ διπλάσιον. Λίγες ἡμέρες μετὰ τὴν κυκλοφορία τοῦ τεύχους οἱ δυὸ χιλιάδες ἐξαντλήθηκαν καὶ ἔγινε ἀνατύπωσις ἄλλων 1500 φύλλων, ἀπὸ τὰ ὅποια σήμερον (Πάσχα 1943) δὲν διαθέτει οὔτε ἓνα τὸ περιοδικό. Μὲ τὸν ρυθμὸν αὐτὸν ἔφθασαν ἐν μέσω κατοχῆς καὶ στερήσεων νὰ κυκλοφοροῦν «οἱ Ἀκτίνες» σὲ 7000 φύλλα»².

Τὸ γεγονός τῆς ἐκδόσεως τῶν «Ἀκτίνων» καὶ ἡ πρωτοφανὴς ἀπήχησις πού εἶχαν στὸ μορφωμένο ἑλληνικὸ κοινόν, καθὼς καὶ ὁ ἀγῶνας γιὰ τὴν προάσπισιν καὶ βαθύτερην στερῶσιν τῆς πίστεως στὴς ψυχὰς τῶν ἀναγνωστῶν τῶν, συνετελέσε ὥστε οἱ πνευματικοὶ δεσμοὶ τῶν μελῶν τῆς ἀδελφότητος θεολόγων ΖΩΗ μὲ τοὺς Ἀλέξανδρον Τσιριντάνην καὶ συνεργάτας του νὰ γίνουσι στενωτέρω καὶ περισσότερον ἀποδοτικοί. Τοῦτο ἐφάνηκε πιὸ ἔκδηλα κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἑλληνοϊταλικοῦ πολέμου (1940 - 41) καὶ τοὺς ἐπακολουθήσαντες σκληροὺς γιὰ τὸ ἔθνος μας χρόνους τῆς τριπλῆς κατοχῆς καὶ τῆς κομμουνιστικῆς ἀνταρσίας.

Γ'

Σημαντικότερες ἀπὸ τὴς ἐκδηλώσεις τῆς περιόδου τῆς κατοχῆς ἦταν ἡ ἔκδοσις τοῦ πασχαλικοῦ τεύχους τῶν «Ἀκτίνων» τὸ 1943 μὲ 112 σελίδες, ἕνας ἐκδοτικὸς

ἄθλος γιὰ τὰ μέτρα τῆς ἐποχῆς μὲ κεντρικὸ θέμα: «Τὸ χριστιανικὸ πνεῦμα στὰ νεοελληνικὰ γράμματα» καὶ ἡ κυκλοφορία ἐνὸς σύντομου μηνύματος πρὸς τὸν ἑλληνικὸν λαὸν τὰ Χριστούγεννα τοῦ 1943, τὸ περιεχόμενον τοῦ ὁποῖου ἦταν μιὰ συνοπτικὴ ἔκθεσις, ὅσων ἐπρόκειτο νὰ περιληφθοῦν τρία χρόνια ἀργότερον στὴν «Διακήρυξι τῆς Χ.Ε.Ε.».

Στὸ πασχαλινὸ τεῦχος τοῦ 1943 ἔχει καταχωρηθεῖ ἄρθρον μὲ τίτλον: «Πνευματικὴ ζωὴ καὶ κοσμοθεωρία» μὲ ὑπογραφήν τὰ ἀρχικὰ Α. Τ. Στὸ κείμενον αὐτὸ ὁ Ἀλέξανδρος Τσιριντάνης μεταξὺ ἄλλων συμπεραίνει: «Ἰλοκρατία καὶ πνευματικὴ ζωὴ δὲν μποροῦν νὰ συνυπάρχουν. Καιρὸς νὰ τὸ πάρουμε ἀπόφασις. Ὑπάρχουν βέβαια ἐξαιρέσεις, τόσες ὅσες χρειάζονται γιὰ νὰ ἐπιβεβαιώσουν τὸν κανόνα. Ἀλλὰ καὶ αὐτὲς ἔχουν τὴν ἐξηγήσιν τους. Ὅφειλονται στὴν κεκτημένη ταχύτητα πνευματικῆς κοσμοθεωρίας πού διέπλασε τὸν χαρακτήρα, εἴτε γιὰ τὴν κυριαρχοῦσαν στὴν πρώτη περίοδον τῆς ζωῆς τοῦ προσώπου, εἴτε γιὰ τὴν ἦταν τοῦ πατέρα, τῆς μάνας, ἐκεῖνον τέλος πάντων πού ἔδωκε τὴν ἀνατροφήν ἢ ἀκόμη τοῦ περιβάλλοντος, πού ἀκόμα δὲν πρόλαβε νὰ βγάλει τὴς συνέπειας.

Μὰ καὶ οἱ ἐξαιρέσεις αὐτὲς εἶναι προσωρινῆς διάρκειας. Στὴν ἐπόμενη γενεὰ παύουν νὰ ὑφίστανται...».

Ἔτσι γιὰ τοῦ Ἀλ. Τσιριντάνην βασικὴ προϋπόθεσις γιὰ τὴν ὑπαρξιν πνευματικῆς ζωῆς σὲ πρόσωπα καὶ κοινωνικὰς ομάδας εἶναι ἡ πίστις σὲ πνευματικὴν κοσμοθεωρίαν, ἡ πίστις στὴν Καινὴ Διδαχὴ: «Φθάνει πλέον ἡ ἀποστασία. Ἀρκετὰ τὴν ἐδοκιμάσαμε αὐτὴν καὶ τὴς πικρὰς ἀπογοητεύσεις τῆς. Καιρὸς νὰ ἐπιστρέψωμε χωρὶς ἀναβολὴν εἰς τὴν πηγὴν τῆς ζωῆς. Καιρὸς νὰ ἐπιστρέψωμε εἰς τὸν Χριστόν! Κάθε στρόφον ἐνὸς ἀπὸ ἡμᾶς εἰς τὸν Χριστόν εἶναι ἓνα βῆμα τοῦ ἔθνους μας ὀλόκληρου πρὸς τὴν εὐτυχίαν. Καὶ πρέπει νὰ δώσωμε ὅλοι μας καὶ εἰς τὸν ἑαυτὸν μας τὴν εὐτυχίαν αὐτήν»⁴.

Θὰ πεῖ κανεὶς ὅτι αὐτὰ εἶναι γνωστὰ καὶ

κοινότητα πράγματα. Πρέπει όμως να ληφθούν υπ' όψη οι συνθήκες κάτω από τις οποίες διευτυπώθηκαν αυτά σε περιόδους άβεβαιότητας, ύψηλων κινδύνων για την ζωή των ανθρώπων και της μαρξιστικής προπαγάνδας, για να κατανοήσει την πνευματική τόνωση και την γένεση της ελπίδας στις ψυχές των πιστών, που προσέφεραν οι λόγοι αυτοί.

Δ'

Ίδιαίτερο ιστορικό γεγονός στην πνευματική ζωή του τόπου υπήρξε η έκδοση της Διακηρύξεως της Χριστιανικής Ένώσεως 'Επιστημόνων τὰ Χριστούγεννα του 1946. Η απόφαση για την σύνταξη του έργου αυτού ἐλήφθηκε τὸ ἔτος 1942, ἔτος μὲ ἐκδηλη τὴν ἐξέλιξη καὶ τὴν προοπτικὴ τοῦ τέλους τοῦ δευτέρου παγκοσμίου πολέμου, σὲ μιὰ σειρά βραδυῶν συγκεντρώσεων στὸ οἶκημα τῆς ἀδελφότητας θεολόγων ΖΩΗ στὴν ὁδὸ Ἰπποκράτους 189. Πῶς ἐγίνοντο οἱ συγκεντρώσεις αὐτές, ὥστε νὰ μὴ συνεχισθοῦν σὲ κανένα εἶδους Χαϊδάρι (φυλακὲς τῶν κατακτητῶν), αὐτὸ εἶναι ἕνα ἄλλο ζήτημα. Πάντως οἱ συγκεντρώσεις αὐτὲς ἔγιναν καὶ κατέληξαν σὲ ὀρισμένα συμπεράσματα, συμπεράσματα, πού εἶδαμε κατόπιν ὅτι συνέπιπταν μὲ ὅ, τι ἡ ἄδολος καὶ ἀντικειμενικὴ ἔρευνα τῆς πραγματικότητας εἶχε εἰς εὐρὸ κύκλο ὑπαγορεύσει καὶ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδας.

Κύριος ἐμπνευστὴς καὶ συντονιστὴς καὶ συντάκτης τῆς Διακηρύξεως υπήρξε ὁ Ἀλέξανδρος Τσιριντάνης συνεπικουρούμενος ἀπὸ τὸν πατέρα Ἱερώνυμον Κοτσῶνη καὶ στὰ ἐπιμέρους θέματα ἀπὸ τὸν ψυχίατρον Ἄριστον Ἀσπίωτη, στὰ σχετικὰ μὲ τὴν εἰδικότητά του, τὸν ἀστρονόμον Δημήτριον Κωτσάκη στὰ ἀφορῶντα τὴς θετικῆς ἐπιστῆμης, τὸν βιολόγον Ἰωάννην Οἰκονομίδην στὴς βιολογικὲς ἐπιστῆμης, ἐνῶ στὰ ἱστορικὰ θέματα διαφαίνεται ἡ συνεισφορὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου Γκιάλα.

Εἰς τὸ τεῦχος τῆς Διακηρύξεως συμπεριλαμβάνετο καὶ μία «Δήλωση» μὲ τὴν ὑπο-

γραφὴ ὑπερδιακοσίων Ἑλλήνων ἐπιστημόνων, λογοτεχνῶν καὶ καλλιτεχνῶν μὲ συναφὲς πρὸς τὸ κύριον θέμα τῆς Διακηρύξεως περιεχόμενον.

Καὶ ποῖο εἶναι τὸ περιεχόμενο τῆς Διακηρύξεως; Δὲν ἔχει κανεὶς παρὰ νὰ φυλλομετρήσει τὴς 209 σελίδες γιὰ νὰ διαπιστώσει ὅτι τὸ περιεχόμενον αὐτῆς εἶναι μία σύνοψη τῆς πλουσίας καὶ ἐμπεριστατωμένης ἀρθρογραφίας τῶν 9 τόμων τῶν Ἀκτίνων τῆς περιόδου 1938 - 1946 σὲ θέματα κοσμοθεωρίας, ἀπολογητικά, σχέσεων ἐπιστήμης καὶ θρησκείας, κριτικῆς ἀποτιμήσεως τοῦ συγχρόνου πολιτισμοῦ καὶ κοινωνικοῦ προβληματισμοῦ καὶ ὁμολογίας τῆς Χριστιανικῆς Ἀλήθειας, ὡς σώζουσας Ἀλήθειας.

« Ἀποφασίσθηκε λοιπὸν νὰ κυκλοφορήσει ἡ Διακήρυξις -γράφει ὁ ἴδιος ὁ Ἀλέξανδρος Τσιριντάνης- καὶ μέχρις ὅτου νὰ ἀρχίσωμε νὰ τὴν διαδίδωμε, εἶχαν διατεθεῖ ἤδη 200.000 ἀντίτυπα καὶ μάλιστα ἐπὶ πληρωμὴ καὶ ὄχι δωρεάν. Ἡ τιμὴ τοῦ ἀντιτύπου ἦταν μὲν μικρὴ, ἀλλὰ ἦταν πάντως πληρωμὴ. Βεβαίως νεκροὺς δὲν ἀναστήσαμε, ἀλλὰ τὸ γεγονός αὐτὸ ἦταν ἕνα θαῦμα. Γιὰ τὴν διάδοσή της ἀναθέσαμε σὲ φοιτητὲς νὰ μιλήσουν στὴς αἴθουσες παραδόσεως μαθημάτων τῶν σχολῶν τους. Ἐγὼ ἐφοβόμουν μήπως τοὺς ἀποδοκίμασουν. Ἐνας ἀπὸ αὐτοὺς ἀνέλαβε νὰ μιλήσει τὴν ὥρα τοῦ μαθήματός μου, ἐνῶ ἐγὼ περίμενα πίσω ἀπὸ τὴν πόρτα τοῦ γραφείου, ἕτοιμος νὰ παρέμβω, ἐὰν ἀντιληφθῶ ὅτι τὸν ἀποδοκίμαζουν. Καὶ ὄχι δὲν τὸν ἀποδοκίμασαν, ἀλλὰ τοῦ ἐχάρισαν ἕναν θρίαμβο πού ἦταν ἀποτελεσματικὸ εἰλικρινοῦς συγκινήσεως καὶ ἀποδοχῆς»⁵.

Δὲν ἀρκεῖται ὅμως ὁ Τσιριντάνης σὲ μιὰ κριτικὴ καὶ ἀναίρεση τῶν ὑλιστικῶν θεωριῶν, καταδεικνύοντας τὴν ἀνεπάρκειά τους καὶ τὴς ἀντιφάσεις τους. Δὲν τὸν ικανοποιεῖ ἡ ἄρνηση τῆς ἀρνήσεως, γιὰτὶ αὐτὸ δὲν εἶναι θέση στὸν κῶρο τοῦ πνεύματος καὶ κατὰ συνέπεια δὲν ἀρκεῖ γιὰ νὰ ὀδηγήσει σὲ θετικὰ ἀποτελέσματα. Γιὰτὶ ὅπως

στη φύση διαπιστώνεται μιὰ ἀποστροφή πρὸς τὸ κενό, ἔτσι καὶ στὸν πνευματικὸ κόσμο, ἐπεὶ δὲν μπορεῖ νὰ μείνει κενὸ μέσα μας μετὰ τὴν ἀπόρριψη τῶν ὑλιστικῶν δοξασιῶν, πρέπει νὰ ἀναζητήσουμε τὶς ἀξίες πού καλοῦνται νὰ καλύψουν τὸ κενὸ αὐτό.

Ἐπικαλούμενος τὴν θεωρία περὶ τῶν ἀξιῶν καὶ ἀναζητώντας τοὺς νόμους τοῦ πνεύματος ὁ Τσιριντάνης δὲν σταματᾷ πρὶν φθάσει στὴν ἀρχή, στὸ κέντρο, στὴν πηγὴ τοῦ πνεύματος, στὸν Θεόν. Καὶ ἔτσι δίνοντας σαφῆς καὶ συγκεκριμένο περιεχόμενον στὶς ἀξίες καὶ τὴν Πίστη θεωρεῖ τὸν Χριστιανισμὸ ὡς τὸν φορέα τῆς ἀποκεκαλυμμένης περὶ τοῦ Θεοῦ Ἀλήθειας. Αὐτὸ τὸ μήνυμα πού περιλαμβάνει τὴν ἀποκαλυμμένην τοῦ Θεοῦ Ἀλήθεια εἶναι τὸ μήνυμα καὶ τὸ πρόσταγμα τοῦ Οὐρανοῦ, ὅπως συνήθιζε νὰ λέει καὶ νὰ γράφει.

Στοὺς τόμους τῶν «Ἀκτίνων» τῆς περιόδου 1943 - 57 ἔχει καταχωρηθεῖ πλούσια καὶ συστηματικὴ ἀρθρογραφία μὲ τὴν ὑπογραφή Π. Μελίτης (ἢ ὁποία ἐξεδόθη σὲ ἕναν τόμο τὸ ἔτος 1957 μὲ τὸν τίτλο: Γὰ νὰ ἀνοίξῃ ὁ δρόμος) στὴν ὁποία «ὁ συγγραφέας καταπιάνεται μὲ τὰ πρὸ δύσκολα καὶ ἐπίμαχα προβλήματα τοῦ φιλοσοφικοῦ στοχασμοῦ, ἀναποδογυρίζει πολλὰς ἀντιλήψεις τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς κοινωνίας, δείχνει μὲ ρεαλισμὸ τὶς ἀδυναμίες τοῦ πολιτισμοῦ μας, ὑπογραμμίζει τὴν ἀνεπάρκεια τοῦ πνευματικοῦ ἀνθρώπου νὰ σταθεῖ μόνος του ὁδηγὸς καὶ πρωτοπόρος. Ἔτσι ὁ Π. Μελίτης μὲ τὴν κριτικὴ διείσδυσή του, τὴν ἀνάλυση καὶ τὴν σύνθεση τῶν ἐννοιῶν, τὴν ἀτεγκτὴ συλλογιστικὴ πορεία, τὰ πορίσματα καὶ τὶς κατευθύνσεις, συγκεντρώνει σὲ ἕναν τόμο, πλοῦτο ἰδεῶν καὶ ἀρχῶν, πού ἀποτε-

λοῦν τὰ φωτεινὰ σημεῖα τῆς καθοδηγίας τούτης τῆς κινήσεως πού συνδέεται μὲ τὸ περιοδικὸν «Ἀκτίνες»⁶.

Τὰ ἄρθρα αὐτὰ κατανέμονται σὲ πέντε ἐνότητες μὲ τοὺς ἀκόλουθους ἐπὶ μέρους τίτλους:

α) ἡ πνευματικὴ ζωὴ καὶ ὁ πολιτισμὸς μας.

β) προβλήματα τῆς ἐποχῆς μας

γ) δημιουργικὴ αὐτοκριτικὴ

δ) τὸ κοινωνικὸ πρόβλημα

ε) τὸ αἶτημα τοῦ ἀρτίου ἀνθρώπου.

Ἐξ ἄλλου τὸ κριτικὸ πνεῦμα τοῦ Ἀλεξάνδρου Τσιριντάνη σὲ θέματα τῆς ἐπικαιρότητας θὰ ἐκτιμήσει ὁ ἀναγνώστης στὴν στήλη τῶν σχολίων πού περιέχονται στὶς Ἀκτίνες τὴν περίοδο 1950 - 1962 μὲ ὑπογραφή τὰ ἀρχικὰ Ζ. Ν. (Ζηνᾶς ὁ Νομικός).

Τὸ καθοδηγητικὸ ἔργο τοῦ Ἀλεξάνδρου Τσιριντάνη θὰ συνεχισθεῖ κατὰ τὰ ἔτη 1960 - 1977 μὲ τὴν ἔκδοση τοῦ περιοδικοῦ «Συζήτησις», στὰ πλαίσια τῆς δραστηριότητας τῶν πνευματικῶν συλλόγων «Ἑλληνικὸ φῶς» καὶ «Ἐνωσις Ἑλληνικὸς πολιτισμὸς», τῶν ὁποίων ἦταν ὁ ἐμπνευστὴς καὶ ὁ ἰθύνων νοῦς.

ΒΑΣΙΛ. Κ. ΣΤΑΘΑΚΗΣ

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ:

- 1 Ἰωάν. Θ. Κολιτσάρα: «Σεραφεῖμ Παπακώστας» σελ. 68.
2. Α. Λαμπρινός: Ἀκτίνες 1943 (σελ. 140).
3. Ι. Θ. Κολιτσάρα: «Σεραφεῖμ Παπακώστας» σελ. 71.
4. Ι. Θ. Κολιτσάρα: «Σεραφεῖμ Παπακώστας» σελ. 140.
5. Α. Ν. Τσιριντάνης: Ἡ πίστις ὡς βίωμα τόμος Ι σελ. 115.
6. Περιοδικὸν Ἀκτίνες: Γ. Μποζώνης: «Γὰ ν' ἀνοίξῃ ὁ δρόμος» 1957 σελ. 261 - 266.

ΜΝΗΜΗ ΑΡ. Α. ΑΣΠΙΩΤΗ

Όταν εορτάζουμε επετείους για να τιμήσουμε πρόσωπα και γεγονότα της ιστορίας μας, δέν συντηρούμε μόνο την μνήμη αυτών που συνθέτουν τον πυρήνα του πολιτισμού μας, αλλά προσβλέπουμε στην όλη αναστροφή της προσωπικής ζωής όσων σημάδεψαν με τὸ ἔργο τους τὴν σύγχρονη ἔθνικὴ πορεία, σὰν φωτεινοὶ ὁδοδείκτες καὶ παραδείγματα για διαρκὴ μίμηση.

Ἔτσι ἦταν μιὰ ἐξαιρετικὴ εὐκαιρία τὸ Βραδυνὸ πὸ ὀργάνωσε ἡ Χριστιανικὴ Ἐνωση Ἐκπαιδευτικῶν Λειτουργῶν (ΧΕΕΛ) στὶς 3 Ἰανουαρίου 2004, στὸ Καρύτση 14, για νὰ τιμήση τὴν μνήμη τοῦ ἀλησμόνητου Ἄριστου Ἀσπιώτη, πρωτοπόρου ψυχιάτρου καὶ παιδαγωγοῦ τῆς Πατρίδος μας στὸν 20ο αἰώνα.

Οἱ τρεῖς ὁμιλητὲς πὸ ἀναφέρθηκαν στὴν προσωπικότητα καὶ τὸ ἔργο τοῦ Ἄρ. Ἀσπιώτη, ἡ Φιλὸλόγος καὶ Ρόζη Γκενάκος - Μποροβήλου, ὁ Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου κ. Γεώργ. Κρουσταλάκης καὶ ὁ Δρ. Ἱατρικῆς, Ψυχιάτρος κ. Δημ. Καραγιάννης, ἐθύμισαν στοὺς παλαιότερους καὶ ἐγνώρισαν στοὺς νεότερους τὸν χαριτωμένο Χριστιανὸ Ἱατρὸ καὶ Παιδαγωγό, πὸ μὲ τὴν χαρούμενη παρουσία καὶ τὸν γλαφυρὸ του λόγο, στήριζε ψυχὲς - συνανθρώπους του, στὴν ἀντιμετώπιση τῶν ποικίλων προβλημάτων τῆς ζωῆς.

Συνειδητοποιήσαμε τὴν μεγάλη προσφορά του ἀπὸ τοὺς 63 τόμους τῶν σχετικῶν ἐκδόσεών του καὶ τὶς 16 μεταφράσεις ἀξιολόγων ἔργων, πὸ ἀναφέρονται σὲ ψυχιατρικὰ θέματα, στὴν ψυχολογία τῆς Γυναίκας, στὴν ἐνότητα «Παιδιά, οἰκογένεια, κοινὴ», στὰ προβλήματα τῆς Ἐφηβείας καὶ στὶς κορυφαῖες ὑποθήκες του καὶ τὴν ὠριμότητα τοῦ προσώπου καὶ τὸν Ἄρτιο Ἀνθρώπο. Ὅλα συνέκλιναν στὴν ἐπίτευξη τοῦ μεγάλου στόχου «Ἀγιασμός καὶ ἐπανάσταση».

Ἰδιαίτερα, ὁ Καθηγητὴς τῆς Παιδαγωγικῆς κ. Γ. Κρουσταλάκης ἐστίασε τὴν προσοχή μας στὸ παιδαγωγικὸ ἔργο τοῦ Ἄρ. Ἀσπιώτη. Μὲ ἀφετηρία τὴν γνώση τῆς ὑπάρξεως τοῦ παιδιοῦ, τὸ σεβασμὸ μας πρὸς αὐτό, τὴν δημιουργία ἀρτίων Διδασκάλων καὶ Παιδαγωγῶν, τὴν ἀντιμετώπιση τῶν συνεπειῶν τῶν πολιτισμικῶν ἀλλαγῶν καὶ τῆς καλάρωσης τῶν οἰκογενειακῶν δεσμῶν. Μέσα ἀπὸ τὶς ἐκδόσεις τοῦ «Ἰνστιτούτου Ψυχολογίας καὶ Ψυχικῆς Ὑγιεινῆς» πὸ διύθυνεν ὁ Ἄρ. Ἀσπιώτης, ἀντιμετωπίσθηκαν, σὲ μιὰ ἐποχὴ μὲ ἔντονη τὴν ὕλιστικὴ ἀντίληψη για τὸν ἄνθρωπο καὶ τὴν κοινὴν, τὰ θέματα τῆς νέας ἀνθρωπιστικῆς ἀγωγῆς, τοὺς σύγχρονους δρόμους τῆς παιδαγωγικῆς, τῆς ψυχολογίας τοῦ βάρους, τῆς σεξουαλικῆς διαπαιδαγωγίσεως τῶν νέων, τῆς ἐπικοινωνίας γονέων - τέκνων - σχολείου, τῆς δημιουργίας ὕγιων παραδειγμάτων στὸ ἔργο τῆς ἀγωγῆς καὶ τὸσων ἄλλων πὸ τὸ διεισδυτικὸ βλέμμα τοῦ Ἄρ. Ἀσπιώτη διέκρινε καὶ ἀξιολογοῦσε.

Ἄλλες πτυχὲς τοῦ ἔργου τοῦ Ἄρ. Ἀσπιώτη πὸ τονίσθηκαν εἶναι αὐτὲς πὸ ἀναφέρονται στὴν κατανόηση τῆς ἀνθρώπινης φύσεως, τὴν δημιουργία ἀνθρώπων ζωῆς Πίστεως, νέων μὲ ἠρωϊκὸ φρόνημα στὴν ἀντιμετώπιση τῶν προβλημάτων τῆς ζωῆς. Μέσα σ' αὐτὸ τὸ πλαίσιο ὁ Ἄρ. Ἀσπιώτης ἀναδεικνύεται ὡς ὁ πρῶτος Ἑλληνας Παιδοψυχίατρος, πὸ ὑπηρετῆσε μὲ ὅλες του τὶς δυνάμεις καὶ ἀνεξάντλητα ἀποθέματα ἀγάπης, τὸ ἔργο τῆς ἀγωγῆς τῆς νεολαίας.

Τὴν ὅλη ἐκδήλωση ἔκλεισε μὲ σύντομο λόγο ὁ Ὁμότιμ. Καθηγητὴς καὶ τ. Πρύτανης τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Εὐαγ. Θεοδώρου, πὸ ἀναφέρθηκε στὴν ἀνάγκη τῆς ὑπάρξεως ἀνθρωπιστικῆς ψυχολογίας καὶ τὴν ἱεράρχηση τῶν ψυχολογικῶν ἀναγκῶν τοῦ

σύγχρονου ανθρώπου.

Ἡ ἐναλλαγὴ τῶν ἐνοτήτων τῆς ἐκδηλώσεως, πλαισιώθηκε μὲ ἐξαιρετικά μουσικά

ἀκούσματα κλασσικοῦ ρεπερτορίου ἀπὸ τὴν φλαουτίστα κ. Δήμητρα Σταύρου.

I. Γ. Κ.

Δημοσιεύουμε κατωτέρω ἓνα κεφάλαιον ἀπὸ τὸ τελευταῖον βιβλίον τοῦ ἀειμνήστου ψυχιάτρου Ἄρ. Ἀ. Ἀσπιώτη μὲ τὸν τίτλον «Ὁ ἄρτιος ἄνθρωπος»

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΠΗΓΗ: ΤΟ ΑΓΙΟΝ

Ποῦ εἶναι λοιπὸν ὁ ἄρτιος ἄνθρωπος; Βλέπομε τὸ σημερινὸ ἄνθρωπο νὰ χάνη τὸ δρόμο πρὸς τὴν ἐλευθερία, τὴ δικαιοσύνη, τὴ σωφροσύνη, τὴν ἀνδρεία, τὴν ἀλήθεια, τὴ φιλαλληλία. Ποιὸς μπορεῖ νὰ εἰπῇ ὅτι εἶναι πάντοτε ἀπαλλαγμένος καὶ ἐλευθερωμένος ἀπὸ κάτι ποὺ τὸν κρατᾷ δεμένο; Ποιὸς μπορεῖ νὰ εἰπῇ ὅτι ἦταν πάντοτε δίκαιος καὶ σύμφωνος μὲ τὸν ἀνθρώπινο νόμο ἀλλὰ καὶ μὲ ὅσα προστάζει ἡ συνειδήσή του; Ποιὸς μπορεῖ νὰ εἰπῇ ὅτι δὲν φοβάται, δὲν ταράζεται, ὅτι δὲν ἔχασε τὸ θάρρος του σὲ περίπτωσι κινδύνου; Ποιὸς μπορεῖ νὰ εἰπῇ ὅτι σὲ ὅλες τὶς περιπτώσεις σκέφθηκε καὶ φέρεθηκε ἀληθινά; Καὶ ἡ ἀγάπη; Καὶ ἡ χαρά;...

Ποιὰ εἶναι λοιπὸν ἡ δύναμις ποὺ θὰ μᾶς ἐξασφαλίσῃ μία σταθερὴ πορεία γιὰ τὴν ἀρτίωση; Καὶ ἄλλα ἐρωτήματα μοιραῖα θὰ δημιουργηθοῦν.

Πῶς μπορῶ νὰ ἔχω ἐμπιστοσύνη στοὺς ἀνθρώπους, ὅταν τόσο συχνὰ ἀπογοητεύωμαι; Ἀπὸ ἓνα δάσκαλο, ἀπὸ τὸν ἀρχηγὸ μιᾶς ομάδος, ἓνα πατέρα, μία μητέρα, ἓναν ἄλλο μεγάλο ἄνθρωπο, ἓνα φίλο, κάποιον ποὺ θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι ἡγέτης; Ποιὸς θὰ καλύψῃ στὴν ψυχὴ τῶν νέων τὸ ρῆγμα ἀπὸ τὴν ἀναξιοσύνη τῶν ἄλλων;

Ποῦ βρίσκειται τὸ νόημα τῆς προσπάθειάς, ὅταν ἐγὼ κοιπιᾶζω, ὑποβάλλομαι σὲ κόπους, σὲ θυσίες, κάνω σπουδὲς καὶ στὸ τέλος βλέπω νὰ ἐπιπλέουν ἄλλοι ποὺ δὲν ἐκοπίασαν, λιγώτερο ἱκανοί; Θυσιάζω τὸν εὐδαιμονισμό, τὴν ἀγάπη γιὰ τὸ χρῆμα, στεροῦμαι τόσα ὠραῖα καὶ εὐχάριστα πράγματα, καὶ στὸ τέλος τί ἀποκομίζω; Ἡ ἀπάντησι εἶναι ἀπα-

ραίτητη γιὰ τὸν ἄνθρωπο καὶ τὸν ἀνθρωπισμό.

ΤΟ ΝΟΗΜΑ ΤΗΣ ΖΩΗΣ

Οἱ περισσότεροι διανοούμενοι καὶ μάλιστα ὅσοι μελετοῦν μὲ ἀξιώσεις τὴν πορεία τοῦ ἀνθρώπου στὸ σύγχρονο κόσμο, διαπιστώνουν ὅτι ἡ ἐποχὴ μας εἶναι σπουδαία, διότι οἱ νέοι ἄνθρωποι ἀναζητοῦν τὸ νόημα τῆς ζωῆς τῶν μὲ εἰλικρίνεια καὶ μὲ συνέπεια, ποὺ δὲν τὰ ἐδλέπαμε πρῖν.

Μοιάζει ἡ ἀναζήτησι γιὰ τὸ νόημα τῆς ζωῆς στὴν ἐποχὴ μας, καὶ ἰδιαίτερα ἡ ἀναζήτησι τῶν νέων, μὲ τὸ βωμὸ στὸν ἀγνωστο Θεὸ ποὺ συνήντησε ὁ ἀπόστολος Παῦλος στὴν Ἀθήνα.

Τοποθετεῖ ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος τὸ νόημα τῆς ζωῆς σὲ ἀνθρώπινα σχήματα, σὲ συστήματα ποὺ δὲν δίνουν ἀπάντησι. Ψάχνει δεξιά, ἀριστερά, στὸ διάστημα, καὶ δὲν ἐρχεται ἡ ἀπάντησι. Καὶ περνοῦν ἄνθρωποι, καὶ ἀγωνίζονται καὶ φεύγουν, καὶ δὲν βρίσκουν τὸ νόημα τῆς ζωῆς.

«Ἐγὼ εἶπα Θεοὶ ἐστε, ὑμεῖς δὲ ὡς σάρκες θνήσκετε». Ἀλλὰ ἡ σάρκα ποὺ στήθηκε στὸ βωμὸ τοῦ εἰδώλου δὲν δίνει ἀπάντησι στὰ προβλήματα τῆς ζωῆς καὶ φυσικὰ στὸ νόημά της.

Εἶναι ἀνάγκη ν' ἀναζητήσωμε τὸ νόημα τῆς ζωῆς σὲ κάτι σταθερὸ ποὺ νὰ μὴ σείεται μὲ τὴν πρώτη ριπὴ τοῦ ἀνέμου. Σὲ κάτι ποὺ νὰ μὴν εἶναι σχετικὸ, ποὺ νὰ εἶναι ἡ ἀπόλυτη ἀλήθεια.

«Ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἓνα ὄν passioné», ἔγραφε παλαιότερα ὁ Σάρτρ. «Εἶναι ἓνα πάθος ἀνώφελο». Στὸ τέλος ὅμως τῆς ζωῆς του ἀνεγνώριζε ὅτι πίσω ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο ὑπάρ-

χει τὸ πάθος νὰ βρῆ τὸ νόημα τῆς ζωῆς του. Αὐτὰ τὰ λόγια ὅμως τοῦ φιλοσόφου δὲν ἀκούστηκαν, χάθηκαν μέσα στὸ θόρυβο.

Ὁ Πλάτων στὸ Συμπόσιο περιγράφοντας τὴν περιφρημὴ πορεία, τοὺς ἀναβαθμούς, καταλήγει: «Καὶ ὅταν περάσετε πάνω ἀπ' αὐτά, θὰ φθάσετε στὸ ἀπόλυτο κάλλος». Σ' αὐτὸ τὸ ἀπόλυτο κάλλος θὰ φθάσωμε μὲ τὴν ἀναζήτηση τῆς ἀπόλυτης ἀλήθειας καὶ τοῦ νοήματος τῆς ζωῆς.

Ψυχολόγοι, νευρολόγοι καὶ ἄλλοι ψάχνουν νὰ βροῦν ποιά εἶναι ἡ διαφορὰ τοῦ ψυχισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὸ ζῶο. Καὶ κάθε φορὰ πού βρῶσκει μιὰ ὁμοιότητα, θριαμβολογοῦν. Ἀλλὰ ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου εἶναι κάτι τὸ πρωτοφανές στὴ σφαῖρα τῆς ζωῆς. Ἐκεῖ ὑπάρχει ἡ συνείδηση, ἡ ἀναζήτηση γιὰ τὸ νόημα τῆς ζωῆς, πού κάνει τὸν ἄνθρωπο νὰ ἀνεβαίνει, νὰ ἐπιθυμῆ συνειδητὰ νὰ μετὰσχη στὴ θέωση κάνοντας πράξη τὸ «ὅσον τὸ δυνατόν ἀνθρώπῳ ὁμοιοῦσθαι θεῷ».

Ὅσο πορεύεται πρὸς αὐτὴ τὴν ἐξομοίωση ὁ ἄνθρωπος, μὲ συνεχῆ καὶ δύσκολο ἀγῶνα, βρῶσκει καὶ τὸ νόημα τῆς ζωῆς του καὶ τὴν ἀλήθεια. Ὅποιος λέει ὅτι εἶναι πιστός καὶ δὲν αἰσθάνεται ὅτι ἔχει κάτι νὰ κἀνῃ πρὸς αὐτὴ τὴν κατεύθυνση, δὲν εἶναι ἀληθινὰ πιστός. Κάθε προσπάθεια πού τείνει πρὸς τὰ ἐκεῖ εἶναι μιὰ σπουδαία προσπάθεια ἐξοδισμού τοῦ κενοῦ, τοῦ μηδενός, καὶ ὁ ἄνθρωπος πού ζητεῖ νὰ φθάσῃ ἐκεῖ προσεγγίζει ὄλον ἐν καὶ περισσότερο νὰ γίνῃ ὁ χτίστης τοῦ ἀληθινοῦ ἀνθρωπισμοῦ, νὰ γίνῃ δηλ. ὁ ἄριστος ἄνθρωπος.

Τὸ περιεχόμενο τῆς ψυχῆς καὶ ἡ δύναμη πού θὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν ἀσφαλῆ πορεία γιὰ τὴν ἀρτίωση, αὐτὴ πού παίρνει ὅλες τὶς ἀξίες γιὰ νὰ τὶς συνδέσῃ καὶ νὰ τὶς κἀνῃ ζωῆ, εἶναι ὁ ἀγιασμός, τὸ ἅγιον.

Φθάσαμε στὴν ὑψίστη ἀξία, στὴν κορυφὴ τῆς πυραμίδας. Αὐτὴ ἡ δύναμη ἔχει σημασία γιὰ τὴ ζωὴ καὶ τὸν πολιτισμό. Ἀγιότητα, ἀγιασμό χρειάζεται ὁ σημερινὸς πολιτισμός. Λέγουν ὅτι δὲν μπορούμε νὰ μιλάμε γιὰ εὐρωπαϊκὴ ἐνότητα, ἂν ἡ Εὐρώπη δὲν βρῆ τὴν

πνευματικὴ τῆς ταυτότητα. Καὶ ξεύρομε καλά ὅτι ἡ ταυτότητα τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ στηρίζεται στὴν ἀρχαία Ἑλληνικὴ Φιλοσοφία, στὸ Χριστιανισμὸ ὅπως τὸν ἔφερε μὲ τὸ κήρυγμά του ὁ ἀπόστολος Παῦλος, καὶ στὸ Ρωμαϊκὸ Δίκαιο. Ἀλλὰ ὅλα τὰ ἄλλα μένουν νεκρά, ἂν δὲν ζωογονηθοῦν μὲ τὴν πνοή, τὴν ἔμπνευση καὶ τὴν δύναμη Ἐκεῖνου, πού ἔδειξε μὲ τὴν ἴδια τὴ ζωὴ του, σὲ μιὰ συναίρεση ὅλης τῆς Ἀλήθειας καὶ τῆς Ἀγάπης, ποῖος εἶναι ὁ τέλειος ἄνθρωπος, πού ἠμπορεῖ νὰ συνθέσῃ τὸν ἀληθινὸ ἀνθρωπισμό, νὰ δείξῃ ποιά εἶναι ἡ πραγματικὴ Humanitas, πού δὲν ἐξαντλεῖται στὸ πρόσκαιρο, ἀλλὰ ἐκτείνεται στὸ αἰώνιο.

Ἡ ζωὴ τοῦ ἀγιασμοῦ εἶναι ἐκεῖνη πού δίνει ὑπόσταση σὲ ὅλες τὶς ἀξίες γιὰ τὶς ὁποῖες μιλήσαμε. Δημιουργεῖ ἡ ζωὴ τοῦ ἀγιασμοῦ μιὰ σχέση μὲ τὸ Θεὸ ὄχι «μαγικῆ», οὔτε ὠφελμιστικῆ, ὅπως εἶναι ὅταν ζητῶ κάτι μόνον γιὰ τὸν ἑαυτὸ μου. Δὲν πρόκειται γιὰ μιὰ συμβατικὴ ζωὴ ἢ γιὰ ἓνα ὑποκατάστατο. Πρόκειται γιὰ τὴ Ζωή.

Παραδείγματα ἀνθρώπων πού ἐπιζητοῦν καὶ ζοῦν τὸ δρόμο τοῦ ἀγιασμοῦ ἔχομε πολλά, ὅπως καὶ τὸ ἀντίθετο, παραδείγματα ἐγκαταλείψεως αὐτῆς τῆς πορείας.

Ἐξαιρετος ρήτωρ, κηρύττει κάθε Κυριακὴ σὲ μιὰ πόλη τῆς Ἀγγλίας. Μπαίνει στὴν παγίδα τῆς ρητορικῆς. Τὸ κήρυγμά του εἶναι λόγος κενός πού δὲν μπαίνει στὴν ψυχὴ τῶν ἀνθρώπων. Ἐχει χάσει τὸ νόημα τῆς ζωῆς. Ὁ φίλος του πού παρακολουθεῖ τὸ ἐκκλησιαστικὸ νὰ λιγοστεύῃ, κατάλαβε τί συμβαίνει καὶ βοήθησε καὶ τὸν ἴδιο νὰ καταλάβῃ. Συγχρόνως ὅμως προσευχόταν στὸ Θεὸ νὰ τὸν φωτίσῃ νὰ βρῆ πάλι τὸ δρόμο.

Ἐνα πραγματικὸ γεγονός ἀπὸ τὸν Β' Παγκόσμιον Πόλεμο. Τρεῖς ἀξιωματικοὶ τοῦ ἀμερικανικοῦ στρατοῦ, συμπατριῶτες καὶ φίλοι, παλευν ἐπὶ ὄρες στὴ θάλασσα μὲ τὰ κύματα γιὰ νὰ σωθοῦν, ὅταν εἶχε κτυπηθῆ ἀπὸ τορπίλλη τὸ πλοῖο πού τοὺς μετέφερε στὴν Εὐρώπη. Κάποια στιγμὴ κοιτάχτηκαν καὶ ἔκαναν καὶ οἱ τρεῖς τὴν ἴδια σκέψη. Δὲν σὰς φαίνεται ὅτι κάτι ἔχομε νὰ εἰποῦμε; Τόση

ώρα στη θάλασσα και δὲν αισθανόμαστε σὰν μία δύναμη νὰ μᾶς κρατᾶ; Οἱ μητέρες μας θὰ εἶναι, εἶπαν καὶ οἱ τρεῖς μαζί καὶ προσήυχο-ντο γιὰ τὰ παιδιὰ τους.

Τί βοηθεῖ στὴ ζωὴ τῆς αγιότητος; Τὸ δέος καὶ ὁ σεβασμός, ἡ τιμιότης καὶ ἡ εὐλικρίνεια, ἡ ἐποικοδομητικὴ ἀνησυχία γιὰ τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον, ἡ θυσία τοῦ κατωτέρου στὸ ἀνώτερο, ὁ ἀγών. Στὸ τέλος, ἡ ἀγάπη εἶναι ἡ συν-εκτικὴ οὐσία τοῦ ἁγιασμοῦ.

Μὲ τὴν αγιότητα τοῦ βίου ὁ ἄνθρωπος ταξινομεῖ τὰ πράγματα μὲ τὴ σωστὴ τους ἀξία, τὰ τοποθετεῖ στὴ σωστὴ τους πορεία. Ἐπιτυγχάνει ἔτσι τὴ συγκρότηση τοῦ ἐσωτε-ρικοῦ του βίου. Τὸ ἅγιον δίνει ὑπόσταση σὲς ἄλλες ἀξίες. Προσφέρει μία νέα ποιότητα στὴ ζωῇ. Αὐτὴ τὴν ποιότητα ζητεῖ ὁ σύγχρονος

ἄνθρωπος γιὰ νὰ ικανοποιήσῃ τὴ δίψα τῆς ψυχῆς του καὶ καμμιὰ ἄλλη.

Ὅταν μιλάμε γιὰ ποιότητα τῆς ζωῆς, συν-νήθως ἐννοοῦμε τὸ περιβάλλον, τὸ νερό, τὰ τρόφιμα, τὶς ἀνέσεις· ἀλλὰ, πρὸ πάντων ποιό-τητα ζωῆς εἶναι ἡ πνευματικὴ μετατόπιση, ἀπὸ τὸ ἄτομο, μέτοχο τῆς φθορᾶς, στὸ πρό-σωπο τοῦ ἀρτίου ἀνθρώπου, μέτοχο νέας ἀφθάρτου ζωῆς καὶ ἀθανασίας.

Ἅγιασμός εἶναι ἡ ἐπανάσταση, τὸ τολ-μηρὸ βῆμα ποὺ κάνει ὁ ἄνθρωπος γιὰ νὰ συν-δεθῇ μὲ τὴ δημιουργία καὶ τὸ Δημιουργό. Μὲ τὸν ἁγιασμό ἡ ψυχὴ προσπαθεῖ νὰ ἐπιτύχῃ τὴ θέωση, τὴν ἀθανασία· μὲ τὴν κίνηση πρὸς τὸν ἁγιασμό, θριαμβεύει ὁ ἄρτιος ἄνθρωπος, ποὺ μαθαίνει ἐκεῖνο τὸ ὕψιστο μάθημα: νὰ νικᾷ στὴ ζωῇ καὶ στὸ θάνατο.

ΨΗΛΟΤΕΡΑ

*Ἀπόψε στὸ μπαλκόνι μ' ἐπλημμύρισαν
οἱ εὐωδίες ἀπ' τὸ φλισκούνη καὶ τὴ μέντα.
Ὅλα τὰ πλούτη μὲ ἀφήνουν ἀδιάφορο,
ἀφοῦ ἔτσι ἀνέβηκα στὰ κορφοβούνια,
ὅπου εἶχα κτίσει τὴν καλύβα ἔφηβος,
ψηλότερα κι ἀπὸ τὰ ἔλατα!*

Π. Β. ΠΑΣΧΟΣ

Ο ΑΠΑΞ ΓΕΝΝΗΘΕΙΣ ΔΙΣ ΑΠΟΘΗΣΚΕΙ Ο ΔΙΣ ΓΕΝΝΗΘΕΙΣ ΑΠΑΞ ΑΠΟΘΗΣΚΕΙ

Με τὸ Ἅγιον Βάπτισμα πραγματοποιεῖται ἡ νέα γέννησις, ἡ πνευματικὴ. Ὅλοι ξέρουμε ὅτι τὸ Ἅγιον Βάπτισμα εἶναι τὸ Μυστήριον τῆς ἐν Χριστῷ ἀναγεννήσεως τοῦ ἀνθρώπου.

Μετὰ τὴν λαμπροφύρον ἀνάστασίν Του ὁ Κύριος καὶ πρὸ τῆς ἐνδόξου Ἀναλήψεως ἀπευθύνθηκε εἰς τοὺς ἀποστόλους καὶ τοὺς εἶπε:

«Ἐδόθη μοι πᾶσα ἐξουσία ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς. Πορευθέντες οὖν μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος...»¹⁴.

Πρῶτον καὶ κύριον ἔργον τῶν ἀποστόλων ἦτο ὁ εὐαγγελισμὸς τῶν ἀνθρώπων. Ἡ ἀποκάλυψις εἰς αὐτοὺς τῶν ὑψίστων ἀληθειῶν τοῦ Εὐαγγελίου.

Δεύτερον στάδιον ἦτο τὸ χριστιανικὸν Βάπτισμα, πὺν διεκρίνετο σαφέστατα ἀπὸ τὸ βάπτισμα τῶν Ἰουδαίων καὶ αὐτὸ ἀκόμη τὸ βάπτισμα τοῦ Προδρόμου Ἰωάννου. Ὁ ἴδιος ἄλλως τε ὁ Ἰωάννης διεκήρυττε τονίζοντας τὴν διαφορὰν τοῦ ἰδικοῦ του βαπτίσματος, ἀπὸ τὸ Βάπτισμα τὸ χριστιανικόν, τονίζοντας πρὸς τοὺς Ἰουδαίους ὅτι **«Ἐγὼ μὲν βαπτίζω ὑμᾶς ἐν ὕδατι εἰς μετάνοιαν. ὁ δὲ ὀπίσω μου ἐρχόμενος ἰσχυρότερός μου ἐστίν... αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ καὶ πυρί»¹⁵.**

Τὸ μυστήριον τοῦ Βαπτίσματος εἶναι τὸ πρῶτον, ὡς γνωστόν, ἀπὸ τὰ ἐπτὰ μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας μας καὶ ἀποτελεῖ προϋπόθεσιν δι' ὅλα τὰ ἄλλα.

Μετὰ αὐτὸ εἰσάγεται ὁ ἄνθρωπος εἰς τὴν χριστιανικὴν ἐκκλησίαν καὶ γίνεται στρατιώτης Ἰησοῦ Χριστοῦ. Μέχρι τοῦ Ε' αἰῶνος μ.Χ. γὰρ νὰ γίνῃ κανεὶς χριστιανὸς περνοῦσε ἀπὸ δοκιμασίαν. Προηγεῖτο ἡ Κατήχησις καὶ ἀκολουθοῦσε ἡ δοκιμασία ἐπὶ χρονικὸν διάστημα ἀνάλογον πρὸς τὸν ζῆ-

λον, τὴν ἀγωνιστικὴν καὶ τὴν αὔξησιν τῆς πίστεως τοῦ κατηχουμένου, ὥστε «ἐν εὐθέτῳ καιρῷ» νὰ καταξιοθῆ νὰ λάβῃ τὸ βάπτισμα. Ἀπὸ μίαν εὐχὴν τῶν κατηχουμένων γίνεται ἀντιληπτὸν πόσον σπουδαῖον ζήτημα ἦτο ὄχι μόνον διὰ τὸν κατηχούμενον ἀλλὰ καὶ γὰρ ὅλη τὴν ἐκκλησιαστικὴν κοινότητα τὸ νὰ γίνῃ κανεὶς πιστὸν μέλος τῆς ἐκκλησίας. Λέγει ἡ εὐχὴ «Οἱ πιστοὶ ἅς δεηθῶμεν τοῦ Κυρίου ὑπὲρ ἐκείνων πὺν ετοιμάζονται νὰ λάβουν τὸ βάπτισμα τῆς σωτηρίας. Ὅπως ὁ Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν στηρίξῃ αὐτοὺς καὶ ἐνδυναμώσῃ. Φωτίσῃ αὐτοὺς με φωτισμὸν γνώσεως καὶ εὐσεβείας. Καταξιώσῃ αὐτοὺς ἐν καιρῷ εὐθέτῳ τοῦ λουτροῦ τῆς παλιγγενεσίας, τῆς ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν καὶ τοῦ ἐνδύματος τῆς ἀφθαρσίας. Ἀναγεννήσῃ αὐτοὺς δι' ὕδατος καὶ πνεύματος. Χαρίσῃ εἰς αὐτοὺς τὴν τελειότητα τῆς πίστεως καὶ συγκαταριθμῆσῃ αὐτοὺς εἰς τὴν ἀγίαν αὐτοῦ καὶ ἐκλεκτὴν ποιήσῃ»¹⁶. Εἰς τοὺς πρώτους αἰῶνες τοῦ Χριστιανισμοῦ, εἰς τὰ χρόνια τῶν κατακομβῶν καὶ τῶν μαρτυρικῶν θανάτων, ἦταν τόση ἡ δίψα καὶ ἡ λαχτάρᾳ σὲ πολλοὺς κατηχουμένους νὰ γίνον πιστοὶ καὶ ἀφωσιωμένοι λάτρεις καὶ ἀκόλουθοι τοῦ Κυρίου ὥστε ἀντὶ τοῦ κανονικοῦ βαπτίσματος «δι' ὕδατος καὶ πνεύματος» ἐλάμβανε χώραν τὸ λεγόμενον με πολλὴν συγκίνησιν «Βάπτισμα αἵματος»! Ἔτσι ὠνομάσθηκε στοὺς πρώτους χρόνους τῶν διωγμῶν ὁ μαρτυρικὸς θάνατος τῶν κατηχουμένων, οἱ ὅποιοι δὲν εἶχαν προφθάσει νὰ βαπτισθῶν κανονικά, γιὰ τὸν πρόλαβε τὸ μαρτύριον. Ἡ πίστις τῆς ἐκκλησίας ἦταν ὅτι δι' αὐτοὺς ὁ θάνατος ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ ἀντικαθιστοῦσε τὸ βάπτισμα, σύμφωνα με τὴν πρόρρησι τοῦ Κυρίου **«Τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι βαπτισθήσεσθε».**

Μετὰ τὴν ραγδαία αὔξησιν τῶν πιστῶν,

μετά τὸ διάταγμα τῶν Μεδιολάνων τοῦ Μ. Κων/νου καὶ τὴν συγκρότησι χριστιανικῶν οἰκογενειῶν, ὅπως ἐλέχθη, ἀπὸ τοῦ Ε' αἰῶνος θεομοθετήθηκε ὁ νηπιοβαπτισμός. Ἐτοί κι ἐμεῖς ἐβαπτισθήκαμε. Χωρὶς ἐπίγνωσιν τοῦ τι γίνεται τὴν ὥραν τοῦ βαπτίσματος.

Βέβαια, ἔχουμε παρακολουθήσει πολλὰς βαπτίσεις συγγενῶν καὶ φίλων. Δὲν ξέρω ὅμως ἐὰν ἔχουμε προσέξει μὲ ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον καὶ προσοχὴν τίς ἐκεῖ εὐχὲς τῆς ἐκκλησίας μας. Στὴν εὐχὴν τοῦ πρώτου ἀφορκισμοῦ ὁ ἱερεὺς, ἀπειθυνόμενος εἰς αὐτὸν τὸν Διάβολον, λέγει: «*Ἐπιτιμᾶ σε Κύριος, Διάβολε, ὁ ὁποῖος ἦλθεν ἐξ οὐρανοῦ εἰς τὸν κόσμον καὶ κατεσκήνωσε μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων διὰ νὰ καταργήσῃ τὴν τυραννίαν σου καὶ διασώσῃ τοὺς ἀνθρώπους ἀπ' αὐτήν... Αὐτὸς ὁ Κύριος καὶ τώρα σὲ ἐπιτάσσει δι' ἡμῶν. Φοβήσου ἐξελθε καὶ φύγε μακριὰ ἀπὸ τὸ πλάσμα τοῦτο, καὶ μὴν ἐπιστρέψῃς σ' αὐτό, μίητε νὰ κρυφθῆς εἰς τὸ ἐσωτερικόν του, μίητε νὰ τὸ συναντήσῃς ἢ ἐνεργήσῃς ἢ προξενήσῃς σπασμούς μέσα του, οὔτε κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς νυκτὸς οὔτε κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἡμέρας, οὔτε ἐν μεσημβρία. Ἄλλὰ φύγε μακριὰ καὶ πήγαινε στὸν δικόν σου τόπον τὸν τάρταρον (δηλαδὴ στὰ βαθύτερα τοῦ ἄδου), μένοντας ἐκεῖ μέχρις ὅτου ἔλθῃ ἡ μεγάλη ἡμέρα τῆς κρίσεως». Καὶ στὸν δεῦτερον λέγει: «*Ὁ Θεὸς ὁ ἅγιος, ὁ φοβερός καὶ ἐνδοξος, αὐτὸς ποὺ σὲ ὅλα τὰ ἔργα καὶ τὴν δυνάμιν του εἶναι ἀκατάληπτος καὶ ἀνεξιχνίαστος. Αὐτὸς, Διάβολε, ποὺ σὲ ἔχει προορίσει γιὰ τὴν αἰώνιον κόλασιν καὶ τιμωρίαν, διὰ μέσου ἡμῶν τῶν ἀχρείων αὐτοῦ δούλων διατάσσει σε καὶ κάθε συνεργό σου δύναμι, νὰ ἀπομακρυνθῆτε ἀπὸ τὸν προὸλίγου σφραγισθέντα εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ μας. Σὲ ἐξορκίζω, λοιπόν, παμπόνηρον καὶ ἀκάθαρτον καὶ μιαρὸν καὶ ἐβδελυγμένον καὶ ἀλλότριον πνεῦμα. Βγαίκα ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον αὐτὸν καὶ ποτὲ πιά μὴν εισέλθῃς εἰς αὐτόν». Τί σημαίνουν αὐτοὶ οἱ ἀφορκισμοί; Σημαίνουν ὅτι ΠΡΟ τοῦ βαπτίσματος λόγῳ τοῦ προπατορικοῦ ἁμαρτήματος -«τῆς παλαιᾶς**

πλάνης» εἶναι ἡ φράσις τῆς ἐκκλησιαστικῆς εὐχῆς-, ὁ ΜΗ βαπτισμένος ΔΕΝ ἀνήκει εἰς τὸν Χριστόν. Τελεῖ ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τοῦ διαβόλου! Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς, εἰς τὸ τέλος τῶν εὐχῶν εἰς τοὺς κατηχουμένους, ὁ Ἱερεὺς καλεῖ τὸν κατηχηθέντα καὶ ἔτοιμον πλέον νὰ προχωρήσῃ εἰς τὸ βάπτισμα, νὰ διακηρύξῃ δημοσίως τρεῖς φορὲς ὅτι «Ἀποτάσσεται τὸν σατανᾶν καὶ ὅλα τὰ ἔργα αὐτοῦ καὶ πᾶσαν τὴν λατρείαν αὐτοῦ καὶ ὅλους τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ καὶ ὅλην τὴν συνοδίαν αὐτοῦ». Καὶ ἐν συνεχείᾳ ὅτι εἶναι ἐντελῶς ἀποφασισμένος νὰ «συνταχθῆ» καὶ τελικὰ «συντάσσεται» μὲ τὸν Χριστόν!

Ἐτοί, μετὰ ἀπὸ αὐτὴν τὴν προσεγγεμένην ἐτοιμασίαν ἀκολουθεῖ τὸ κυριῶς βάπτισμα. Ὅλοι ξέρουμε ὅτι τὸ μυστήριον συντελεῖται μὲ τὴν τριπλὴν κατάδυσιν τοῦ βαπτιζομένου εἰς τὸ νερὸν καὶ τὴν τριπλὴν ἀνάδυσιν, εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἡ διδασκαλία καὶ ἡ πίστις τῆς ἐκκλησίας μας εἶναι ὅτι «*Ἡ κατάδυσις εἰς τὴν κολυμβήθραν παριστᾶ ταφήν, ἡ ταφή δὲ εἶναι ἐπιβεβαίωσις τοῦ θανάτου. Οἱ θαπτόμενοι ἔχουν διακόψει πᾶσαν σχέσιν μὲ τὸν κόσμον καὶ εἶναι ἐντελῶς ἀποξενωμένοι ἀπὸ αὐτόν. Ἐτοί καὶ ὁ βαπτιζόμενος ἀλλὰ καὶ ὅλοι ἐμεῖς οἱ βαπτισμένοι ὀφείλομε ὅπως ὁ Χριστὸς ἐτάφη νὰ ταφοῦμε ὡς πρὸς τὴν ἁμαρτίαν καὶ τοὺς ἁμαρτωλοὺς καὶ νὰ χωρισθοῦμε πλήρως ἀπὸ αὐτοὺς. Συνετάφημεν μετὰ τοῦ Χριστοῦ δι' ὁμολογίας καὶ ὑποσχέσεως, ὅπως εἶδαμε ἀνωτέρω. Συνήψαμε συνθήκην καὶ ἀναλάβαμε ὑποχρέωσιν νὰ ταφοῦμε ὀλοτελῶς ὡς πρὸς τὴν ἁμαρτίαν καὶ νὰ ζήσομε ἀνήκοντες ἐξ ὀλοκλήρου εἰς τὸν Κύριον.*

Λέγει ἐπιγραμματικῶς, ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός:

«*Ὅτι ἀκριβῶς ἦταν ὁ σταυρὸς καὶ ὁ τάφος τοῦ Χριστοῦ, τοῦτο ἔχει γίνει σὲ ἐμᾶς τὸ βάπτισμα ἂν καὶ ὄχι στὰ αὐτὰ πράγματα. Διότι ὁ Κύριος μὲν ἀπέθανε κατὰ τὴν σάρκα καὶ ἐτάφη, ἐμεῖς δὲ ὡς πρὸς τὴν ἁμαρτίαν καὶ τὰ δύο δηλαδὴ καὶ ἐσταυρωθήκαμε καὶ ἐτάφημεν»¹⁷. Ἐνας ἄλλος ἐρ-*

μηνευτής, και αυτός σχολιάζοντας τὸν στίχον τῆς πρὸ Ρωμαίους ἐπιστολῆς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου ποὺ γράφει «Ὅσοι ἐβαπτίσθημεν εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν, εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐβαπτίσθημεν», λέγει:

«Ἐβαπτισθήκαμε εἰς τὸν θάνατον τοῦ Χριστοῦ, γὰρ νὰ συμμετάσχουμε εἰς τὰ πρόνομα καὶ τὶς χάριτες ποὺ ἐπετεύχθησαν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ καὶ γὰρ νὰ ἀναλάβουμε τὴν ὑποχρέωσιν νὰ συμμορφωθῶμε πρὸς τὸν σκοπὸν εἰς τὸν ὁποῖον ἀπέβλεπεν ὁ θάνατος τοῦ Χριστοῦ. Ἦταν δὲ αὐτὸς νὰ μᾶς ἐξαγοράσῃ ἀπὸ τὴν ἁμαρτία καὶ νὰ μᾶς συμμορφώσῃ πρὸς τὸ ὑπόδειγμα τοῦ θανάτου. Δηλαδή, ὅπως ὁ Χριστὸς ἀπέθανε γὰρ τὶς ἁμαρτίες μας, ἔτσι καὶ ἐμεῖς νὰ ἀποθάνουμε ὡς πρὸς αὐτὴν (τὴν ἁμαρτίαν), ὥστε οὐδεμίαν εἰς τὸ ἐξῆς νὰ ἔχουμε σχέσιν πρὸς αὐτήν. Αὐτὴ εἶναι ἡ ὁμολογία καὶ ἡ ὑπόσχεσις ποὺ δίνουμε κατὰ τὸ βάπτισμα ἡμῶν»¹⁸. Τὸ μυστήριον τοῦ βαπτίσματος ὁλοκληρῶνεται μετὰ τὴν τέλεισιν τοῦ ἐπομένου μυστηρίου, τοῦ Χρίσματος. Μετὰ τὸ μυστήριον τοῦ Χρίσματος ὁ νεοβαπτιζόμενος δέχεται τὴν μετάδοσιν τῶν χαρισμάτων τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, καθίσταται ναὸς αὐτοῦ, διὰ νὰ τηρῇ ἀναμμένην τὴν φλόγα τοῦ Πνεύματος διὰ νὰ μὴ λυπῆ τὸ Πνεῦμα τοῦ Ἁγίου, μετὰ τὸ ὁποῖον ἐσφραγίσθη. Λέγει ἡ σχετικὴ εὐχὴ τῆς ἐκκλησίας μας:

«Εὐλογητὸς εἶ Κύριε, ὁ Θεὸς ὁ Παντοκράτωρ, ἡ πηγὴ τῶν ἀγαθῶν, ὁ Ἥλιος τῆς δικαιοσύνης... Ὁ καὶ νῦν εὐδοκήσας ἀναγεννῆσαι τὸν δοῦλον σου τὸν νεοφώτιστον, δι' ὕδατος καὶ πνεύματος, καὶ τὴν τῶν ἐκουσίων καὶ ἀκουσίων ἁμαρτημάτων ἄφεισιν αὐτῷ δωρησάμενος. Αὐτὸς οὖν Δέσποτα παμβασιλεῦ εὐσπλαχνε, χάρισαι αὐτῷ καὶ τὴν σφραγίδα τῆς δωρεᾶς τοῦ ἁγίου καὶ παντοδυνάμου καὶ προσκνητοῦ σου Πνεύματος...»

Μετὰ τὴν τελείωσιν τῶν δύο τούτων μυστηρίων ὁ νεοφώτιστος γίνεται τίμιον μέλος τοῦ Χριστοῦ. Πρόδατον τῆς λογικῆς Του ποιήνης. Κλίμα τῆς νοητῆς ἀμπέλου. Ὁρθόδοξος χριστιανὸς καὶ στρατιώτης τῆς «Ἱερᾶς λεγεῶνος» τῆς στρατευομένης ἐκ-

κλησίας... Ὁ ἱερεὺς τέλος ἀπευθυνόμενος εἰς τὸν νεοφώτιστον λέγει:

«Ἐβαπτίσθης, ἐφωτίσθης, ἐμυρώθης, ἠγιασθῆς, ἀπελούσθης, εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἀμήν».

Εἶναι ἄξια ὑπογραμμίσεως ὅσα λέγει σχετικὰ μετὰ τὴν πνευματικὴν γέννησιν τοῦ ἀνθρώπου ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Νύσσης:

«Οὕτως ὁ τόκος (γέννησις) διὰ πίστεως κνοφορεῖται. Διὰ τῆς τοῦ βαπτίσματος ἀναγεννήσεως εἰς φῶς ἄγεται. Τροφὸς τούτου ἡ ἐκκλησία γίνεται. Μαστὸς τὰ διδάγματα. Τροφή ὁ ἄνωθεν ἄρτος. Ἡλικίας τελείωσις ἡ ὑψηλὴ πολιτεία. Γάμος ἡ τῆς σοφίας συμβίωσις. Τέκνα, αἱ ἐλπίδες. Οἴκοι ἡ βασιλεία. Κληρὸς καὶ πλοῦτος ἡ ἐν τῷ παραδείσῳ τρυφή. Τέλος δέ, ἀντὶ θανάτου, ἡ αἰδίου ζωῆ»¹⁹.

Ἔτσι, μετὰ τὸ βάπτισμα καὶ τὸ χρίσμα, τὰ δύο αὐτὰ μυστήρια τῆς ἐκκλησίας μας γίνεται πραγματικότης ἡ *δευτέρα*, ἡ «ἄνωθεν» γέννησις τοῦ ἀνθρώπου τὴν ὁποίαν δὲν ἠμποροῦσε νὰ ἐννοήσῃ ὁ Νικόδημος, ὅταν τὸν διεβεβαίωσεν ὁ Κύριος, ὅτι χωρὶς αὐτὴν τὴν «νέαν γέννησιν» δὲν ἠμπορεῖ ὁ ἄνθρωπος νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, ἐπομένως καὶ νὰ ζῆσῃ αἰωνίως πλησίον τοῦ Θεοῦ! Ὅπως ἐλέχθη προηγουμένως, τόσον ὁ Νικόδημος καὶ οἱ πρὸ Χριστοῦ γεννηθέντες, ὅσον καὶ ἐμεῖς ποὺ γεννηθήκαμε μετὰ Χριστὸν ἐγεννηθήκαμε σαρκικῶς ἀπὸ τοὺς γονεῖς του ὁ καθένας. Αὐτὴ εἶναι ἡ πρώτη γέννησίς μας.

Εἶναι ἀναγκαῖα ὅμως καὶ ἡ *δευτέρα γέννησις*, ἡ ἀναγέννησις ἡ πνευματικὴ διὰ νὰ ζήσουμε αἰώνια κοντὰ εἰς τὸν Χριστὸν μας. Διότι ἂν περιορισθῶμε στὴν πρώτη, τὴν σαρκικὴ μόνον γέννησι, τότε ὅπως εἶδαμε θὰ πεθάνουμε δύο φορές. Μόνον ἂν πραγματοποιηθῇ καὶ σὲ ἐμᾶς ἡ *δευτέρα*, ἡ πνευματικὴ γέννησις, *ΤΟΤΕ* θὰ ὑποστούμε μόνον τὸν θάνατον τῆς σαρκός, ὄχι τῆς ψυχῆς! Θὰ ἀποθάνουμε μίαν φοράν, κατὰ τὸ σῶμα. *Ναί. Διότι:*

Ὁ «Δίς γεννηθεὶς ἅπαξ ἀποθνήσκει»!

Δ'

Ίσως θά ενόμιζε κανείς ότι εδώ έχει εξαντληθῆ τὸ θέμα μας. Ὑπάρχει ὅμως ἕνα ἐρώτημα, ποῦ μᾶλλον δὲν ἀφήνει νὰ «κλείση» τὸ θέμα. Πρόκειται διὰ τὸ ἑξῆς:

«Εἶναι ἀρκετὸν τὸ βάπτισμα καὶ τὸ χρίσμα, διὰ τὴν τελείωσιν τῆς σωτηρίας; Διὰ τοὺς αἰρετικούς προτεστάντες, Ναί! Εἶναι ἀρκετὴ ἡ πίστις καὶ δὲν χρειάζεται τίποτε ἄλλο. Ὅμως διὰ τοὺς ὀρθοδόξους δὲν εἶναι ἀρκετὴ ἡ πίστις μόνη καὶ τὸ μυστήριον. Διατί; Διότι καὶ ὁ Ἰουλιανὸς ὁ Παραβάτης εἶχε βαπτισθῆ, καὶ ὁ αἰρεσιάρχης Ἄρειος καὶ ὁ συνεργάτης τοῦ ἀποστόλου Παύλου, ὁ Δημᾶς εἶχαν βαπτισθῆ. Ὁ πρῶτος, ἔγινεν ἐξωμότης καὶ ἀντὶ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ... κατέφυγε στὰ ξυλοκέρατα τῶν εἰδώλων, φιλοδοξήσας ὁ ταλαίπωρος νὰ ἀναστήσῃ τοὺς ἀρχαίους θεοὺς τῆς Ἑλληνικῆς εἰδωλολατρίας! Καὶ στὸ τέλος τραυματισμένος πρὶν ἐκπνεύσῃ δὲν ἔκραξεν ὅπως ὁ ληστής τὸ «μνήσθητί μου Κύριε», ἀλλὰ τὴν φράσιν μὲ τὴν ὁποίαν ἐξέθεσε τὴν ἀμετανόητη ψυχὴ του. «Νενίκηκάς με Χριστέ. Κορέσθητι Ναζωραῖε» μὴ ἀντιληφθεὶς ὁ ἀξιολύπητος βασιλιάς ὅτι ὁ Χριστὸς «ἐδίψησε» τὴν σωτηρίαν του, ὅπως καὶ ὅλων τῶν ἀνθρώπων, καὶ ὄχι τὸν θάνατόν του!²⁰

Ὁ δεύτερος, ὁ Ἄρειος, ἀφοῦ ἐνέπεξε τὸν αὐτοκράτορα Κωνσταντίνον καὶ τὸν ἐξηπάτησε, διαβεβαιώνοντάς τον ὅτι εἰλικρινῶς «ἀπέπτυξε» τίς αἰρετικὲς δοξασίες του, χωρὶς ὅμως τοῦτο νὰ εἶναι ἀληθές, ἐύρηκεν οἰκτρὸν τέλος. Τὸ τέλος του ἦταν νὰ διαρραγῆ ἡ κοιλία του καὶ τὰ σπλάχνα του χύδην νὰ ξεχυθοῦν πρὸς ἀποτροπιασμόν καὶ ἐκφοβισμόν ὅλων τῶν κατοίκων τῆς Κωνσταντινουπόλεως!²¹

Ὁ Δημᾶς τέλος, ἦταν μαθητὴς καὶ συνεργάτης τοῦ μεγάλου ἀποστόλου Παύλου. Μεγάλον τὸ παράπονον καὶ ἡ λύπη τοῦ ἀποστόλου ἀποτυπώνεται εἰς τὴν Β' πρὸς Τιμόθεον ἐπιστολὴν του μὲ τὴν φράσιν: «**Δημᾶς με ἐγκατέλιπεν ἀγαπήσας τὸν νῦν αἰῶνα καὶ ἐπορεύθη εἰς Θεσσαλονίκην**». Ὁ Δημᾶς μὲ ἐγκατέλιπε. Ἀγάπησε τὴν ματαιότητα τοῦ παρόντος κόσμου καὶ ἐπήγεν

εἰς τὴν Θεσσαλονίκην!²².

Ἐκτοτε διὰ μέσου τῶν αἰώνων πολλὰ δυστυχῶς τὰ παραδείγματα ἀνθρώπων ποὺ ἐγεννήθησαν χριστιανοί, ἐβαπτίσθησαν δηλαδὴ στὴν βρεφικὴ τους ἡλικία, ἐνδεχομένως ἐμεγάλωσαν σὲ χριστιανικὰ περιβάλλοντα καὶ ὅμως ὄχι μόνον ἔγιναν ἐξωμότες ἀλλὰ καὶ ἐπολέμησαν τὴν χριστιανικὴν πίστιν καὶ ἐκκλησίαν. Πρόχειρα ἀναφέρω τὸν Ρενάν καὶ τοὺς συνομοίους του τῆς Γαλλικῆς διαφωτίσεως καὶ τὸν Στάλιν. Κατὰ σύμπτωσιν καὶ οἱ δύο ἐφοίτησαν σὲ θεολογικὰ σεμινάρια! Ἄλλοι παρασυρμένοι ἀπὸ ἀθεϊστικὲς διδασκαλίες καὶ ἀντιχριστιανικὲς - παγανιστικὲς δοξασίες, καὶ ἄλλοι ἀπὸ τὴν ματαιότητα τοῦ κόσμου τούτου καὶ τίς ἐντελῶς ὑλιστικὲς θεωρίες ἔγιναν ἀρνηταὶ καὶ πολέμοι τοῦ Ἐσταυρωμένου καὶ τῆς ἐκκλησίας Του. Καὶ στὴν ἐποχὴ μας ἀνθρωποὶ ποὺ γεννήθησαν χριστιανοί, μὲ ταλέντα καὶ χαρίσματα διανοητικά, ἀντὶ νὰ δοξάζουν τὸν Δοτήρα τῆς ζωῆς καὶ τῶν ταλάντων καὶ ὅλων τῶν ἀγαθῶν, μὲ προκλητικότητα τὸν ἀγνοοῦν καὶ τὸν ἀρνοῦνται.

Ὁ ἕνας στὴν ἐπιτύμβιον πλάκα του θέλει νὰ γραφῆ: «Δὲν πιστεύω - Δὲν ἐλπίζω - Δὲν φοβοῦμαι». Καὶ ὁ ἄλλος δίνει συνεντεύξεις στὶς ἐφημερίδες καὶ δηλώνει γιὰ νὰ ἐντυπωσιάσῃ σὰν μωροφιλόδοξος, ὅταν τὸν ρωτᾶνε ἂν ἔχῃ ποτὲ ἐπικαλεσθῆ τὸν Θεόν, ὅτι: «Ὅχι. Δὲν ἔχω. Ἔρχομαι ἀπὸ τὸ τίποτα. Καὶ πηγαίνω στὸ τίποτα. Ὅταν συμπληρώσω τὸν κύκλον θὰ γίνω στάχτη!»! Τί νὰ πῆ κανεῖς!! Τέτοιες μηδενιστικὲς ἀντιλήψεις στὴν εἴσοδον τοῦ 21ου αἰῶνος, ἀπὸ... βαπτισμένους χριστιανούς!

Δὲν εἶναι, λοιπόν, ἀρκετὸν τὸ βάπτισμα. Λέγει σχετικὰ ὁ ἀρχιεπίσκοπος Θεοφύλακτος: «Οὐ γὰρ ἐξαρκεῖ πρὸς φυλακὴν τῆς καθαρότητος τὸ βαπτισθῆναι, ἀλλὰ πολλῆς σπουδῆς χρεῖα, ὥστε τὴν ἐν τῷ βαπτίσματι τυπωθεῖσαν εἰκόνα τῆς υἰοθεσίας ἀκηλίδωτον διαφυλάξαι»²³.

Πρέπει ὁ βαπτισθεὶς νὰ δεικνύη καὶ ἀποδεικνύη καθημερινῶς μὲ τὴν ζωὴν του ὅτι «περιπατεῖ ἐν καινότητι ζωῆς ὅτι ζεῖ πλέον τὴν νέαν ἐν Χριστῷ ζωὴν. Εἶναι στρα-

τευμένο μέλος της εκκλησίας και αγωνίζεται τὸν ἀγῶνα τὸν καλόν, ἔχοντας σὰν σύνθημα τὸ τοῦ ἀποστόλου Παύλου: «Τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν ἠγωνίσαι. Τὴν πίστιν τετήρηκα. Τὸν δρόμον τετέλεκα»²⁴. Βέβαια ὁ ἀγῶνας εἶναι σκληρός. Ὁ κοινωνικὸς περίγυρος τὸν κάνει δυσκολώτερον. Οἱ ἐχθροὶ πολὺ σκληροὶ καὶ μοχθηροί: Ὁ διάβολος, ὁ παλαιὸς ἄνθρωπος καὶ ὁ κόσμος πού «ἐν τῷ πονηρῷ κεῖται». Δύσκολες οἱ μάχες. Ὅπως στὶς στρατιωτικὰς μάχες ὑπάρχουν καὶ θύματα καὶ τραυματισμοί, ἔτσι καὶ στοὺς πνευματικὸς πολέμους ἔχουμε καὶ πτώσεις καὶ τραυματισμοὺς ψυχικούς. Διότι ἐδῶ ἰδιαίτερος, ἢ πάλι «οὐκ ἔστι πρὸς σάρκα καὶ αἷμα, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχάς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου, πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας ἐν τοῖς ἐπουρανίοις»²⁵.

Ὅμως ὁ στρατιώτης τοῦ Χριστοῦ δὲν εἶναι μόνος! Ἡ Ἐκκλησία ἔχει στὴν διάθεσιν τῶν ἀγωνιζομένων παιδιῶν τῆς καὶ ἰατρεία καὶ ἰατροὺς, πρόθυμοις νὰ ἐπιδένουν τὰ τραύματα καὶ νὰ μεταγγίζουν νέον αἷμα στοὺς τραυματίες - ἀγωνιστές.

Μὲ τὸ μυστήριον τῆς ἱερᾶς ἐξομολογήσεως ἢ ψυχῆ τοῦ ἀγωνιστοῦ «ἀπολύεται» καὶ πάλιν! Ἔτσι, ὁ λευκὸς χιτῶνας τοῦ βαπτίσματος, κι ἂν λερώθηκε πρόσκαιρα «ὕπερ χιόνα λευκανθήσεται», μὲ τὸ μυστήριον τοῦτο, πού ἠνομάσθηκε δεύτερο βάπτισμα! Καὶ ἔπειτα μὲ τὸ μυστήριον τῆς θείας Εὐχαριστίας ἐρχεται στὴν ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα τοῦ καλοῦ ἀγωνιστοῦ Μεγάλος Ἐνοικὸς ὁ Ἀναστάς Θριαμβευτής, ἐκκληρώνοντας τὴν ἀδιάφραστη καὶ αἰῶνια ὑπόσχεσίν Του: «Ἰδοὺ ἐγὼ μὲθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος»²⁶.

Τότε τι ἔχει νὰ φοβηθῆ ὁ ἀγωνιστής; Μόνον ἓνα: Μήπως παύσῃ νὰ εἶναι συνειδητὸς ἀγωνιστής! Ἔνας τέτοιος φόβος καὶ βάσιμος καὶ πιθανὸς εἶναι!

Ἔτσι τὰ ἀνωτέρω παραδείγματα καὶ ὅσα

ἄλλα ὁ καθένας μας στὸν κοινωνικὸ του περίγυρο θὰ ἔχη ὑπ' ὄψιν του, *Τί μαρτυροῦν; Ἐπαναλαμβάνω, Ὅτι ΔΕΝ ἀρκεῖ τὸ βάπτισμα, δηλαδή ἡ δεύτερη - νέα γέννησις.*

Ὁ ἀπόστολος Παῦλος, ἀπὸ τέτοια παραδείγματα σὰν τοῦ Δημᾶ, ἀλλὰ καὶ φωτιζόμενος ἀπὸ τὴν Χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, πού τὴν εἶχε πλουσίαν, ἔγραφε πρὸς τοὺς Φιλιππησίους: «Ἐν φόβῳ καὶ τρόμῳ τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν κατεργάζεσθε»²⁷. Καὶ ἓνας ἐρμηνευτὴς λέγει χαρακτηριστικὰ:

«Ὅταν βλέπουμε τὸν Δημᾶ ἀκόλουθον τοῦ Παύλου καὶ μὴ χωρισθέντα ἀπ' αὐτὸν κατὰ τὴν πρώτην ἐν Ρώμῃ φυλάκισίν του, νὰ ἐγκαταλείπῃ τοῦτον καὶ νὰ λησμονῆ ὀλοτελῶς τὰ καθήκοντά του ἐκ τοῦ εὐαγγελίου, τὸ ὁποῖον καὶ ὁ ἴδιος εἶχε κηρύξει, πῶς εἶναι δυνατόν νὰ μὴ ἐνθυμηθοῦμε αὐτομάτως τὸ «ἐν φόβῳ καὶ τρόμῳ τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν κατεργάζεσθε»; Ἐὰν ὁ Δημᾶς ἐπεσε διατι δὲν κινδυνεύομεν νὰ πέσουμε καὶ ἐμεῖς;»²⁸.

Καὶ ὁ ἄλλος κορυφαῖος ἀπόστολος, ὁ Πέτρος, ἔχοντας ὑπ' ὄψιν του καὶ τὸ ἰδικόν του πάθημα δὲν παραλείπει, εἰς τὴν Α' καθολικὴν ἐπιστολὴν του, νὰ ὑπεθυμίσῃ εἰς τοὺς πιστοὺς ὅτι εἶναι ἀνάγκη νὰ προσέχουν καὶ νὰ εἶναι ἀγρυπνοὶ καὶ νήφοντες, εἰς τὴν ζωὴν των. «Ἐν φόβῳ -λέγει- τὸν τῆς παροικίας ὑμῶν χρόνον ἀναστράφητε...»²⁹. Δηλαδή. «Μὲ φόβον συμπεριφερθῆτε, κατὰ τὸν χρόνον τῆς ζωῆς σας ἐπὶ τῆς γῆς, ὁ ὁποῖος εἶναι χρόνος ξηνητιάς, διότι ἡ γῆ δὲν εἶναι ἡ ἀληθινὴ καὶ παντοτεινὴ πατρίδα σας».

Ὄστε, λοιπόν, ἀπὸ τὰ ἀνωτέρω ἀποδεικνύεται ὅτι τὸ βάπτισμα καὶ τὸ χρίσμα ἐξασφαλίζουν ἀντικειμενικὰ τὴν σωτηρίαν, τὴν ὁποῖαν ὅμως ὁ καθένας μας οἰκειοῦται ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν ὅτι ἡ πορεία τῆς ζωῆς μας ἀκολουθεῖ σταθερὰ τὰ ἔχνη τοῦ Κυρίου, ὁ ὁποῖος, ὅπως ὑπογραμμίζει ὁ ἀπόστολος Πέτρος, «...ἔπαθεν ὑπὲρ ὑμῶν, ὑμῖν ὑπολιμπάνων ὑπογραμμῶν ἵνα ἐπακολουθήσῃτε τοῖς ἰχνεσίν αὐτοῦ»³⁰. Ἔνας ἐρμηνευτὴς λέγει ὅτι:

Ἡ φράσις «ἐπακολουθεῖν τοῖς ἴχνεσιν αὐτοῦ», δηλοῖ ἐπακριβῆ μίμησιν, ὅσον τὸ δυνατὸν εἰς ἄνθρωπον πληρεστέραν!

«Ὁ Δίς γεννηθεῖς ἅπαξ ἀποθνήσκει», ἐὰν τὴν δευτέραν γέννησιν, τὴν ἀναγέννησιν διὰ τοῦ βαπτίσματος τὴν διατήρησιν ζωντανὴν καὶ ἀκμαίαν, στενά συνδεδεμένος μὲ τὸν Χριστόν, κατὰ τὸν «χρόνον τῆς ξενητείας» ἐδῶ στή γῆ. Εἶθε ὅλοι μας μὲ τὴν χάριν τοῦ Κυρίου μας νὰ ἀξιωθοῦμε τοῦ ὅσον δυνατὸν εἰς ἄνθρωπον πληρεστέρου καὶ διαρκοῦς συνδέσμου μὲ τὸν Κύριον μας.

ΦΙΛΟΛΑΟΣ Δ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

Δρ. Ν., Δικηγόρος

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ - ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ:

14. Κατὰ Ματθ. Κεφ. ΚΗ' 19.

15. Αὐτόθι Κεφ. Γ' 11.

16. Μέγας Ἱερὸς Συνέκδημος, σελ. 272.

17. Εἰς Π. Τρεμπέλα, Ὑπόμν. πρὸς Ρωμαίους, Κεφ. ΣΤ' 3, σελ. 94.

18. Τρεμπέλα, ἐνθ. ἀνωτ.

19. Γρηγ. Νύσσης, εἰς τὸ Ἅγιον Πάσχα, Λόγος Α' 2, Migne 46, 272, Τρεμπέλα, Ὑπόμν. εἰς τὸ κατὰ Ἰωάν. Κεφ. Α' 13, σελ. 55.

20. Κ. Παπαρηγοπούλου, Ἱστορία Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, Τόμ. Β'. Μέρος Β' σελ. 171.

21. Ἐνθ. ἀνωτ. σελ. 145.

22. Β' πρὸς Τιμ. Κεφ. Δ' 10.

23. Εἰς Τρεμπέλα, Ὑπόμν. εἰς τὸ κατὰ Ἰωάν. σελ. 53.

24. Β' πρὸς Τιμ. Κεφ. Δ' 7.

25. Πρὸς Ἐφεσ. Κεφ. ΣΤ' 12.

26. Κατὰ Ματθ., Κεφ. 28 - 20.

27. Πρὸς Φίλιπ. Κεφ. Β' 12.

28. Τρεμπέλα, Ὑπόμν. εἰς Β' Τιμ. Κεφ. Δ' 10, σελ. 421.

29. Α' Καθ. Πέτρου, Κεφ. Α' 17.

30. Αὐτόθι, Κεφ. Β' 21.

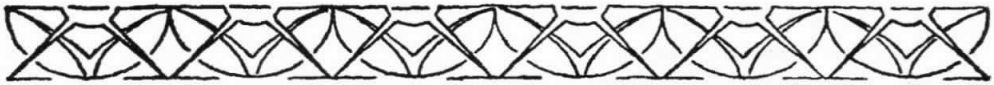
ΤΟ ΑΙΩΝΙΟ ΤΩΡΑ

*Ἄσυντρόφευτο τὸ Τώρα
τὸ αἰώνιο Ἐκεῖνο
ἀπὸ σκέψεις, προσδοκίες,
στοχασμοὺς καὶ ἀναμνήσεις.*

*Ἄσυνδόευτο ἀπὸ πάθη
ποὺ δαμάζουν τὴν καρδιά,
καὶ θολώνουνε τὸ νοῦ
σ' ὄρες γήινης ζωῆς.*

*Μὲ τὸ κτίσιμο τῆς πλάσης,
Κεῖνο πλάσθηκε μαζί
-τὸ Αἰώνιο τὸ Τώρα-
δίχως παύση δίχως τέλος
ἀπ' τὰ ἅγια τοῦ Πλάστη χέρια.*

ΦΙΛΗΜΩΝ ΚΑΠΑΣΟΓΛΟΥ

ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ

Ἡ καμπάνα τῆς ἐκκλησίας τοῦ χωριοῦ χτύπησε πένθιμα. Πέθανε ἡ Χαρίκλεια, μιὰ φτωχή καὶ βασανισμένη γυναίκα. Εἴκοσι χρόνια σχεδὸν κατάκοιτη.

Κανένας δὲν ἐξεφώνησε ἐπικήδειο. Μόνο ἡ Ἐκκλησία ἔψαλε τὴν νεκρώσιμη ἀκολουθία, ὅπως κάνει γιὰ ὅλους τοὺς χριστιανούς. «Μετὰ πνευμάτων δικαίων τετελειωμένων τὴν ψυχὴν τῆς δούλης σου Σω-
τερ ἀνάπαυσον». Ἐδῶ δὲν ὑπάρχουν δια-
κρίσεις. Τὰ ἴδια τροπάρια ψάλλονται γιὰ ὅλους, διάσημους, πλούσιους ἢ φτωχοὺς. Καὶ ὅμως. Ὅσοι ἀντιπαθοῦν τὴν Ἐκκλη-
σία (γιὰ λόγους δικούς τους), δὲν τῆς λο-
γάριεσαν ποτὲ αὐτὴ τὴν ἰσότητά ἀπέναντι
σὲ ὅλα τὰ παιδιά της. Καὶ ἀναφέρουν μόνο
μὲ καμάρι, τὸ γνωστὸ τρίπτυχο τῆς γαλλι-
κῆς ἐπαναστάσεως (Ἐλευθερία - Ἰσότης -
Ἀδελφότης) πὺν στὸ κάτω - κάτω εἶναι
πολιτικὸ σύνθημα, λόγος καὶ ὄχι πράξις καὶ
μάλιστα πολλὲς φορὲς λόγος κενός. Ἄς εἴ-
ναι.

Ὅσοι εἶχαν ἔρθει στὴν κηδεῖα τῆς Χα-
ρίκλειας ἐκεῖνο τὸ πρωῒνό, δὲν ἤρθαν γιὰ
τὸ θεαθῆναι. Ἦρθαν γιὰ νὰ κατευοδώσουν
στὸ ὕστατο ταξεῖδι της μιὰ ταπεινὴ συγχο-
ριανή τους. Σκεφθήκατε ποτὲ ὅτι οἱ ἀπλοῖ
καὶ ἄσημοι αὐτοὶ ἄνθρωποι, σὰν τὴν Χαρί-
κλεια, εἶναι ἴσως τὴν ὥρα ἐκεῖνη σὲ πολὺ
καλύτερη θέσι ἀπὸ πολλοὺς πλουσίους καὶ
διακεκριμένους;

Ἔχουμε συνηθίσει νὰ κατατάσσουμε
τοὺς ἀνθρώπους μὲ κοσμικὰ κριτήρια σὲ
σπουδαίους καὶ μὴ, διάσημους, πλούσιους
καὶ φτωχοὺς. Καὶ νὰ δίνουμε στοὺς μὲν
ἰδιαίτερη σημασία, ἀκόμη καὶ τὴν ὕστατη
αὐτὴ ὥρα, ἐνῶ τοὺς ἄλλους σπάνια συνο-
δεύουμε στὴν ἐξοδό τους ἀπὸ τὴν ζωὴ. Τὸ
κρίνουμε περιττό.

Καὶ ὅμως. Ἄν προσέχαμε τὰ τροπάρια
τῆς ἐξοδίου ἀκολουθίας, θὰ βλέπαμε ὅτι
ἔχουμε ἀντιστρέψει τοὺς ὅρους. Πάντοτε
μὲν, ἀλλὰ ἰδιαίτερα αὐτὴν τὴν ὥρα, σημα-
σία δὲν ἔχουν τὰ πλούτη οὔτε τὰ ἀξιώμα-
τα. Σημασία δὲν ἔχει ἂν ἦσουν ἐν ζωῇ στρα-
τηγὸς ἢ καθηγητὴς πανεπιστημίου ἢ πρω-
θυπουργὸς ἢ ἔστω ἀρχιεπίσκοπος ἢ καὶ
πατριάρχης. Σημασία ἔχει πῶς ἔζησες καὶ
πῶς πολιτεύθηκες στὴν ζωὴ σου. Τὴν ὥρα
αὐτὴ, γυμνοὶ ἀπὸ ὅλα τὰ ἀνθρώπινα (πλού-
τη, ἀξιώματα, ἐξουσία), εἴμαστε ὅλοι ἴσοι
μπροστὰ στὸν Θεό. «Ἄρα τίς ἐστὶ βασιλεὺς
ἢ στρατιώτης ἢ πλούσιος ἢ πένης ἢ δίκαιος
ἢ ἁμαρτωλός». Δὲν κουβαλᾶμε τίποτε ἀπὸ
ὄλο αὐτὸ τὸ φορτίο. Καὶ θὰ κριθοῦμε ἀπὸ
τὸν Θεὸ σύμφωνα μὲ τὰ ἔργα μας, τὴν πί-
στι μας, τὴν ταπεινώσί μας, τὴν ἀγάπη μας.
Ὅποτε, μπροστὰ στὸ βῆμα τοῦ Θεοῦ, ἀπο-
κτοῦμε μιὰν ἄλλη διαφορά. Αὐτὴν πὺν
ὑπῆρχε μεταξὺ τοῦ φτωχοῦ Λαζάρου καὶ
τοῦ πλουσίου τῆς Εὐαγγελικῆς περικοπῆς.
Αὐτὴν πὺν ἔστειλε τὸν φτωχὸ Λάζαρο
στοὺς κόλπους τοῦ Ἀβραάμ καὶ τὸν ἄσπλα-
χνο πλούσιο στὴν βάσανο τῆς κολάσεως.

Ὁ θάνατος τῆς φτωχῆς Χαρίκλειας ἦταν
ἓνα μάθημα γιὰ ὅλους μας, ὅσοι παρακο-
λουθήσαμε τὴν κηδεῖα της. Ἐξησε μιὰ ζωὴ
μὲ τὴν ταπεινώσι τῆς φτώχειας καὶ μὲ τὴν
ἀπλότητα τῆς ταπεινώσεως. Καὶ εἶχε πολὺ
περισσότερες πιθανότητες ἀπὸ πολλοὺς
μεγάλους καὶ τρανοὺς τοῦ κόσμου τούτου,
νὰ ἀκούσῃ τὸ «εὖ δούλε ἀγαθὲ καὶ πιστέ...
εἰσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ Κυρίου σου».

Ἄραγε πόσοι ἀπὸ μᾶς καταλάβαμε αὐτὸ
τὸ μάθημα;

ΠΑΝΟΡΜΙΤΗΣ

ΣΧΟΛΙΑ

ΤΑ ΤΗΛΕΟΠΤΙΚΑ ΕΟΡΤΑΣΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

Πολλές φορές η στήλη αυτή έχει αποσολήσει τους αναγνώστες της με τα τηλεοπτικά προγράμματα. Αφορμή για να επανέλθει επί του θέματος υπήρξε το περιεχόμενο των προγραμμάτων της T.V. κατά την εορταστική περίοδο που πέρασε.

Φαίνεται ότι οι έχοντες την ευθύνη και το γενικό πρόσταγμα για την τηλεοπτική ενημέρωση και διασκέδαση του κοινού, το θεωρούν ύποπτα πτυκτο και μίζερο, που δεν αξίζει τον κόπο για ένα φροντισμένο και ποιοτικό τηλεοπτικό προϊόν.

Όποιος είχε την άτυχια να έναποθέσει τις ώρες της διασκέδασής του κατά τις ημέρες των εορτών στους τηλεοπτικούς σταθμούς θα πρέπει να ένιωσε το λιγότερο δυστυχής. Η επιλογή της ειδησεογραφίας στηρίχθηκε σε ό,τι πιο καταθλιπτικό και απαισιόδοξο συνέβη αυτές τις ημέρες στον κόσμο. Λές και δεν υπήρξαν αισιόδοξες και ευχάριστες ειδήσεις να προβληθούν, τουλάχιστον για να εξισορροπήσουν τον πόνο και την μοναξιά των συνανθρώπων μας.

Οι ταινίες, πλην ελαχίστων εξαιρέσεων, όπου ακολουθήθηκε η δοκιμασμένη συνταγή των επαναλήψεων έδριθαν από αίμα, σκοτωμούς και μακάβριες ψυχοδραματικές εξάρσεις και το «άπαραίτητο» κλίμα του αισθησιασμού.

Όσο για τα ψυχαγωγικά προγράμματα, τα οποία υποτίθεται ότι είναι το «βαρύ πυροβολικό» των ημερών, αφήστε καλύτερα. Κάτι χιλιοπαιγμένα προγράμματα των άθλητικών κέντρων διασκέδασης, επαναλήψεις των παρισινών καμπαρέ και παιχνίδια του τύπου μοιράζομε χρήματα «λόγω εορτών». Όσον αφορά εις την ουσίαν των

εορτών, εκτός από την αναμετάδοση των εκκλησιαστικών ακολουθιών των ημερών και την παρουσίαση παιδικών χορωδιών που ψάλλουν τα κάλαντα, τίποτε το ουσιαστικό, το οποίο να αναφέρεται στο μήνυμα των εορτών και ιδιαίτερα στο μέγα γεγονός της ενανθρωπήσεως Ίησού Χριστού.

Και το συμπέρασμα αυτών των θλιβερών διαπιστώσεων είναι ότι εδώ δύο τινά συμβαίνουν. Είτε ότι αυτοί που διαχειρίζονται τα τηλεοπτικά πράγματα υποτιμούν τους τηλεθεατές, είτε ότι οι ίδιοι αυτό ξέρουν και καταλαβαίνουν και αυτό πράττουν. Σε κάθε περίπτωση είναι άρκούντως ανεπαρκές, αυτό που επιλέγουν.

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΙ ΟΔΗΓΟΙ

Όπως αναγράφεται και σε άλλες σελίδες του ανά χείρας τεύχους η Χριστιανική Ένωση Έπιστημόνων έτιμήσε την μνήμη του αείμνηστου καθηγητού Αλεξάνδρου Ν. Τσιριντάνη σε σχετική εκδήλωση στις 7 Δεκεμβρίου π. έ. και η Χριστιανική Ένωση Εκπαιδευτικών Λειτουργών την μνήμη του ψυχιάτρου Άριστου Α. Ασπιώτη στις 3 Ιανουαρίου τ. έ. Έτσι δίδεται η ευκαιρία και η στήλη αυτή να κάνει σύντομο λόγο για το γεγονός ότι αυτοί οι δύο πνευματικοί άνδρες υπήρξαν οι πρωτεργάτες για την έκδοση, την σύνταξη, την πνευματική καθοδήγηση και τον ιδεολογικό προσανατολισμό των «Ακτίνων».

Ό μὲν πρώτος με τα ἄρθρα γραμμῆς, τὸν σχολιασμό τῆς ἐπικαιρότητας, τὶς διδλοκρισίες καὶ τὴν ἐν γένει πνευματικὴν συμβολὴν τοῦ υπῆρξε ὁ βασικὸς συντελεστὴς στὴν ἐμπέδωση τοῦ κύρους καὶ τῆς αἴγλης τοῦ Περιδικιοῦ τὰ πρῶτα εἴκοσι χρόνια τῆς κυκλοφορίας του, ἐνῶ ὁ δεύτερος ἐκτὸς ἀπὸ

τήν έκτεταμένη ἐπὶ τῆς εἰδικότητάς του ἀρθρογραφία, εἶχε καὶ τὴν ἐπιμέλεια τῆς ὕλης τοῦ περιοδικοῦ μέχρι τῆς τελευτῆς του.

Ἡ φροντίδα στὸ ἔργο τῶν «Ἀκτίνων», ἡ ἀνιδιοτέλεια, ἡ μετριοφροσύνη, τὸ πνεῦμα καλῆς συνεργασίας, οἱ ἀρετὲς αὐτὲς ἐκοσμοῦσαν τοὺς δύο αὐτοὺς ἀξιους στυλοβάτες τοῦ περιοδικοῦ, ὥστε τὸ παράδειγμά των νὰ βρῖσκει ἀπήχηση στὸν εὐρύτερο κύκλο τῶν συνεργατῶν τῶν «Ἀκτίνων» παλαιότερων καὶ νεωτέρων.

ΕΛΛΗΝΟΤΟΥΡΚΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ

Τὴν ἡμέρα ποὺ συντάσσονται οἱ γραμμὲς αὐτὲς τὰ Μέσα Μαζικῆς Ἐνημερώσεως μᾶς πληροφοροῦν, ὅτι παρατηρεῖται μιὰ κινητικότητα γύρω ἀπὸ τὸ Κυπριακὸ καὶ πολλοὶ ἀναλυτὲς αἰσιοδοξοῦν, ὅτι θὰ ὑπάρξει πρόοδος στὶς διακοινοτικὲς συνομιλίες γιὰ τὴν ἐξεύρεση λύσεως.

Αὐτὴ ἡ διαδικασία ἐπαναλαμβάνεται συχνὰ πυκνὰ ἀπὸ δεκαετίες, πράγμα ποὺ δικαιολογεῖ κάθε ἐπιφύλαξη καὶ σὲ αὐτὴ τὴν περίπτωση δεδομένου ὅτι ἐκ τοῦ παρελθόντος ἡ εἰλικρίνεια τῆς τουρκικῆς πλευρᾶς εἶναι πάντοτε ὑπὸ δοκιμασία. Καὶ αὐτὸ δὲν εἶναι ἓνα περιστασιακὸ φαινόμενο.

Ἀπὸ ἐδῶ καὶ τρεῖς γενεές, ὅταν γύρω στὸ ἔτος 1930 οἱ δύο ἱστορικοὶ ἡγέτες τῶν δύο λαῶν ὁ Ἐλευθέριος Βενιζέλος καὶ ὁ Κεμάλ Ἀτατούρκ ἔδωσαν τὰ χέρια γιὰ τὴν ἐδραίωση τῆς λεγομένης ἑλληνοτουρκικῆς φιλίας, δόθηκαν ποικίλες ἀφορμὲς γιὰ νὰ δοκιμασθεῖ ἡ εἰλικρίνεια ἐκ μέρους τῆς τουρκικῆς πλευρᾶς.

Καὶ συγκεκριμένα: Ὁ Νόμος τοῦ 1942 τῆς τουρκικῆς πολιτείας γνωστὸς μὲ τὸ ὄνομα «Βαρλὺκ Βεργκισί» γιὰ τὴν ἀκίνητη περιουσία ἐφαρμόσθηκε μὲ ιδιαίτερη ἀυστηρότητα κατὰ τῶν Ἑλλήνων τῆς Πόλης, τὰ συμβάντα στὴν Πόλη καὶ στὴν Σμύρνη τὸν Σεπτέμβριο τοῦ 1955, ἡ εἰσβολὴ τοῦ

Ἀττίλα τὸν Ἰούλιο τοῦ 1974 στὴν Κύπρο, ἡ συρρίκνωση τοῦ ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ στὴν Πόλη στὰ χρόνια ποὺ μεσολάβησαν, τὸ ἐπεισόδιο στὴν νησίδα Ἴμμα πρὸ δεκαετίας, ἡ ἀμφισβήτηση κυριαρχικῶν δικαιωμάτων τῆς Ἑλλάδος στὸ Αἰγαῖο δὲν πείθουν ὅτι ἡ Τουρκία τιμᾷ τὴν ὑπογραφή της γιὰ τὶς δεσμεύσεις, οἱ ὁποῖες ἀπορρέουν ἀπὸ ἐπίσημα κείμενα ὁποιασδήποτε διμεροῦς συμφωνίας ἢ καὶ διεθνῶν συμβάσεων.

Οἱ κατὰ καιροὺς διεξαγόμενες συνομιλίες γιὰ τὴν οἰκοδόμησι μετῶν ἐμπιστοσύνης καὶ καλῆς γειτονίας ἢ καὶ γιὰ τὴν διευθέτησι τοῦ Κυπριακοῦ προβλήματος γεννοῦν ἐκ τῶν ὡς ἄνω λόγων αἰσθήματα ἀμφιβολίας γιὰ μιὰ μακροχρόνια προοπτικὴ ἰσχύος κάθε νέας συμφωνίας. Ἐξ ἄλλου ἓνα σοβαρὸ θέμα σχετικὸ μὲ τὴν ὅλη κυπριακὴ ὑπόθεσι εἶναι ἐκεῖνο τῆς τύχης τῶν ἀπὸ τριακονταετίας 1619 ἀγνωσμένων Ἑλλήνων καὶ Κυπρίων κατὰ τὴν εἰσβολὴ τοῦ Ἀττίλα στὴν Βόρειο Κύπρο, γιὰ τοὺς ὁποίους ἡ τουρκικὴ ἡγεσία εἶναι ἠθικὰ ὑπόδικη στὴν διεθνή κοινὴ γνώμη. Ὅποιοσδήποτε φωνὲς καὶ ἂν ἀκούγονται ἀπὸ Τούρκους διανοουμένους, οἱ ὁποῖοι ἀναγνωρίζουν τὴν ἀλήθεια τῶν ὡς ἄνω καταγγελλῶν καὶ ζητοῦν μιὰ ἀλλαγὴ στὴ στάσι τῆς ἐπίσημης Τουρκίας, δὲν φαίνεται νὰ φέρουν ἀποτελέσματα, ἂν κρίνομε ἀπὸ τὶς πρὸ ὀλίγου καιροῦ γενόμενες δηλώσεις τῶν Τούρκων πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν ἡγετῶν.

Τὰ ὡς ἄνω ἀναγραφόμενα δὲν ἀποσκοποῦν στὸ νὰ προκαλέσουν αἰσθήματα μισαλλοδοξίας κατὰ τοῦ γειτονικοῦ λαοῦ, ἀλλὰ θέλουν νὰ ἐπισημάνουν ὅτι τὸ ὄραμα γιὰ ἑλληνοτουρκικὴ φιλία τοῦ Κεμάλ Ἀτατούρκ καὶ τοῦ Ἐλευθερίου Βενιζέλου δὲν εἶναι τόσο κοντὰ, ὅσο μερικοὶ αἰσιόδοξοι φαντάζονται.

ΒΑΣΙΛ. Κ. ΣΤΑΘΑΚΗΣ

ΜΑΤΙΕΣ ΣΤΗΝ ΑΝΩΤΑΤΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Έχουμε εισέλθει ήδη στην καινούργια χρονιά και τα βασικότερα προβλήματα, που άσασχολούν εδώ και χρόνια τα Πανεπιστήμια μας, συνεχίζουν να υπάρχουν με αμφίβολες προοπτικές επιλύσεώς των στο άμεσο μέλλον.

Προβλήματα οικονομικά που έχουν άμεση σχέση με την αυτότελεια των Πανεπιστημίων και που διασφαλίζουν την ποιότητα της παρεχόμενης γνώσης, προβλήματα οργάνωσης για τόν έναρμονισμό τής δομής πρὸς τὸ Εὐρωπαϊκὸ σύστημα Ἀνώτατης Ἐκπαίδευσης, με καταληκτικὸ ὄριο τὸ 2010, προβλήματα στὴν ἐφαρμογὴ μηχανισμῶν ἀξιολόγησης τοῦ ἔργου τῶν Πανεπιστημίων, προβλήματα ἀπὸ τὴν «άνωτατοποίηση» τῶν ΤΕΙ, προβλήματα ἀπὸ τὶς προσφερόμενες δυνατότητες σπουδῶν ἀπὸ τὰ «Κέντρα Ἐλευθέρων Σπουδῶν» καὶ τὴν ἀναγνώριση τῶν πτυχίων που παρέχουν τὰ μὴ ἀναγνωρισμένα αὐτὰ Ἰδιωτικὰ Κολλέγια, γιὰ νὰ ἀναφέρουμε ἐνδεικτικὰ μερικὰ ἀπὸ τὰ πιὸ σοβαρὰ προβλήματα που παίζουν πρωταρχικὸ ρόλο γιὰ μιὰ ἀναβαθμισμένη, με σύγχρονη μορφή, πανεπιστημιακὸ ἐπιπέδου, ἐκπαίδευση.

Τὰ θέματα τῆς Παιδείας, ὄλων τῶν βαθμίδων, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἀντιμετωπίζονται μόνο ἀπὸ τὸ ἐκάστοτε κυβερνῶν κόμμα. Εἶναι θέματα ἐθνικῆς σημασίας, τὰ ὁποῖα σηματοδοτοῦν ὄχι μόνο τὸ παρὸν ἀλλὰ καὶ τὸ μέλλον αὐτοῦ τοῦ τόπου καὶ γιὰ τὰ ὁποῖα ἔχουν λόγο ὅλοι οἱ ὑπεύθυνοι φορεῖς τῆς κοινωνίας καὶ ἰδιαίτερα ἡ Πανεπιστημιακὴ Κοινότητα. Δυστυχῶς, στὴ χώρα μας, αὐτὸ τὸ θέμα δὲν ἔχει γίνῃ κατανοητὸ ἀπὸ τὴν ἴδια τὴν Πολιτεία, ἡ ὁποία περιστσιακὰ καὶ ἀποσπασματικὰ νομοθετεῖ καὶ ἐφαρμόζει ἐκπαιδευτικὰ συστήματα, τὰ ὁποῖα ἐκ προοιμίου εἶναι ἀτελῆ καὶ χαλαίνουν κατὰ τὴν ἐφαρμογὴ των στὴν πράξη. Ὅσον ἀφορᾷ στὴν Ἀνώτατη Ἐκπαίδευση, οἱ διεργασίες που γίνονται σὲ

Εὐρωπαϊκὸ ἐπίπεδο, σηματοδοτοῦν σοβαρὲς ἀλλαγές που θὰ πρέπει νὰ γίνουν με βάση ἓνα χρονοδιάγραμμα καὶ με στόχο νὰ θεωροῦνται, ἡ ἐκπαίδευση καὶ ἡ διὰ δίου ἐπιμόρφωση, ὡς βασικὲς ὑποχρεώσεις γιὰ τὴν πραγμάτωση τῶν πνευματικῶν, πολιτισμικῶν, κοινωνικῶν καὶ τεχνικῶν ἐξελίξεων καὶ προόδων στὶς κοινωνίες τῶν χωρῶν. Οἱ σπουδές, θὰ πρέπει νὰ ἔχουν ἀντίκρουσμα στὶς ἐπαγγελματικὲς ἀνάγκες μιᾶς συνεχῶς ἐξελισσόμενης κοινωνίας καὶ θέβαια, ἡ ποιότητα τῶν σπουδῶν θὰ εἶναι ἐκείνη που θὰ προσδιορίζει τὴν πρόοδο μιᾶς χώρας.

Ἔχουν ἤδη χαραχθεῖ οἱ βασικὲς προϋποθέσεις γιὰ μιὰ τέτοια ἀναβάθμιση τῶν σπουδῶν γιὰ τὰ Πανεπιστήμια τῆς Εὐρώπης (ἴδε σχετικῶς, προηγούμενα τεύχη τῶν «Ἀκτίνων»). Τὸ θέμα ὁμως ἐκεῖνο που δημιουργεῖ ἀνησυχία γιὰ τὴ χώρα μας, εἶναι ἡ ὑλοποίηση ἀπὸ ἐμᾶς τῶν ἀποφάσεων που ἔχουν ληφθεῖ κατὰ τὶς Συνόδους τῶν Ὑπουργῶν Παιδείας τῶν χωρῶν τῆς Ε. Ε. Μὲ τὰ τόσα βασικὰ προβλήματα που ἀντιμετωπίζουν τὰ Πανεπιστήμια μας, εἶναι πολὺ δύσκολο νὰ ὑλοποιηθοῦν ὅλες ἐκεῖνες οἱ ἀποφάσεις που θὰ διασφαλίζουν τὴν ἀναβάθμιση καὶ τὴν ποιότητα τῶν σπουδῶν, σὲ ταυτόχρονη τροχιά με ἐκείνη τῶν Πανεπιστημίων τῶν ἄλλων Εὐρωπαϊκῶν χωρῶν. Ὅλοι καταλαβαίνουμε ὅτι, γιὰ νὰ ἐξασφαλίσθουν ὑψηλοῦ ἐπιπέδου ποιοτικὰ κριτήρια σπουδῶν, θὰ ἔπρεπε νὰ εἶχαν ἤδη ξεκινήσει σοβαρὲς ἀλλαγές στὴν ὅλη δομὴ τῶν Πανεπιστημίων μας. Εἶναι ὁμως καιρὸς, ἔστω καὶ τώρα, νὰ συνειδητοποιήσουν οἱ ἀρμόδιοι φορεῖς τῆς χώρας μας, τὴν ἀναγκαιότητα καὶ τὸ ἐπείγον μιᾶς τέτοιας ἱστορικῆς ἀλλαγῆς καὶ προσαρμογῆς τῆς Ἀνώτατης Παιδείας μας, στὰ σύγχρονα εὐρωπαϊκὰ δεδομένα.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΓΙΑΜΒΡΙΑΣ

Ὁμότιμος Καθηγητῆς, Γεωπονικὸ
Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

Η ΤΗΛΕΘΕΑΣΙΣ ΩΣ ΑΠΩΛΕΙΑ

Κάθε τόσο δημοσιεύονται έρευνες και στατιστικά δεδομένα για την τηλεθέασι και τόν χρόνο τόν όποιο αφιερώνει γι' αυτήν ό σύγχρονος άνθρωπος τού δυτικού κόσμου. Συμφώνως πρός στοιχεία τού ευρωβαρομέτρου οί "Έλληνες ήταν οί πρώτοι από τούς πολίτες τής Ήνωμένης Ευρώπης (τών 15 τότε χωρών) στην κατοχή τηλεοπτικών συσκευών και στην παρακολούθησι τηλεοπτικών προγραμμάτων (*Καθημερινή 8.5.2002*). Σέ άλλες έρευνες αναφέρεται ό μέσος ήμερήσιος χρόνος, τόν όποιο αφιερώνουν οί συμπολίτες μας στην παρακολούθησι τής τηλεοράσεως (2 με 2.5 ώρες).

Ή παρακολούθησις τής τηλεοράσεως επί τόσον χρόνον ήμερησίως έχει πολλές «παραπλεωρες απώλειες». Αναφέρομε συνοπτικώς ώρισμένες από αυτές.

- Ή πρώτη φανερή απώλεια είναι τó χάσιμο χρόνον. Σημειώνει ένας από τούς ελάχιστους άρνητές τής τηλεοράσεως: «Δέν τó παίζω σόνμπ, άπλως προτιμώ νά διαβάσω Προύστι ή νά άσχοληθώ με τή γλυπτική ή νά γράψω στό ήμερολόγιό μου από τó νά κάθομαι άποχανωμένος και νά βλέπω μιá φωσφορίζουσα όθόνη. "Αν θέλω όπτικοακουστική ψυχαγωγία θά πάω νά δώ μιá ταινία τού Μπέργκιαν ή τού Τριφó στην πανεπιστημακή λέσχη. Και στό κάτω κάτω τής γραφής, δέν καταλαβαίνω γιατί πρέπει νά χάσω πέντε ήμερες τόν μήνα παρακολουθώντας τή ζωή πλασματικών χαρακτήρων, άντι νά ζω τή δική μου» (*Καθημερινή 5.8.2003*).

- Άλλη απώλεια από την τηλεθέασι είναι τó χάσιμο τής ήρεμίας και ψυχικής γαλήνης τού θεατοú. Μετά από τις δυσκολίες και τά τρεξίματα τής ήμέρας ή παρακολούθησις ταινιών ή έκπομπών με σκηνές βίας και άποτροπιαστικών πράξεων άναστατώνει τόν ήδη άνα-

στατωμένο ψυχικό μας κόσμο και δέν μπορούμε νά άναπαυθóμε τó βράδυ με ήσυχο ύπνο. Είναι διαπιστωμένο ότι οί έκπομπές βίας επηρεάζουν άμέσως τόν ύπνο μικρών και μεγάλων, έκτός από τις μακροχρόνιες συνέπειές τους στην συμπεριφορά και στην νοοτροπία άνηλικών και ένηλικών. Κατά τά συμπεράσματα μιás έρευνας στις Η. Π. Α. «"Όσοι παρακολουθóσαν από μιá ως τρεις ώρες τηλεόραση ή επιθετικότητα αύξανόταν κατά 9% ενώ στις περιπτώσεις πού παρακολουθóσαν τηλεόραση περισσότερο από τρεις ώρες τó ποσοστό αύξανόταν κατά 17.8%». («Βίαιοι ένηλικες με πάνω από 1 ώρα τηλεοπτικής βίας». *Καθημερινή 30-3-2002*).

- Έτέρα, όλιγώτερον έμφανής αλλά πολύ σημαντική, απώλεια από την τηλεθέασι είναι ό άποπροσανατολισμός τού τηλεοπτικού κοινού, ή πλύσις έγκεφάλου και ή άνατροπή νοοτροπιών, άντιλήψεων και αξιών. Σημειώνει ό δημοσιογράφος Παντελής Μπουκάλας: «Ό γάμος ή ή κύηση μιás φίρμας είναι συμβάν κοσμογονικής αξίας όχι επειδή όντως είναι, αλλά επειδή έτσι παρουσιάζεται πριν άκόμα γίνει ή παραμικρή άναφορά στό μέτωπο τού Ιράκ, τής Παλαιστίνης ή όποιο άλλο. Την επομένη -κι αυτό είναι άπολύτως φυσικό και άπολύτως νοσηρό ταυτόχρονα- οί πολλοί, στή δουλειά τους ή στό καφενεύο, θά άνταλλάξουν άπόψεις, τάχα καλαμπορίζοντας και ειρωνευόμενοι, για τόν γάμο ή την κύηση τής φίρμας και όχι για τις έξελίξεις στό ένα ή τó άλλο πολεμικό ή πολιτικό μέτωπο. Άλλά άκόμη και τó καλαμπούρι και ή ειρηνεία μας στερεώνει την ισχύ των μέσων, δέν τή φθείρει» (*Καθημερινή 12-10-2003*).

- Έτέρα σημαντική απώλεια είναι ή φυγή από την πραγματικότητα και ή φαντασιακή βίωσις τής ζωής μας μέσα από την θέασι των

πλασματικῶν (δηλαδή ψευδῶν) ζωῶν τῶν χαρκτηρῶν οἱ ὅποιοι προβάλλονται ἀπὸ τὶς τηλεοπτικῆς ἐκπομπές. Πολλοὶ συνάνθρωποὶ μᾶς ἐνδιαφέρονται καὶ ἀφιερώνουν περισσότερο χρόνον γιὰ τὰ πλασματικὰ προβλήματα τῶν ἡρώων τῶν διαφόρων τηλεοπτικῶν σειρῶν ἀπὸ τὴν ἀντιμετώπιση τῶν δικῶν τους πραγματικῶν προβλημάτων καὶ δυσκολιῶν. Ἰδιαιτέρως φαίνεται ἡ τάσις φυγῆς ἀπὸ τὴν πραγματικότητα μὲ τὴν εἰσαγωγή τῶν τηλεοπτικῶν δεκτῶν σὲ κάθε δωμάτιο νοσοκομείου μὲ τὸ πρόσχημα τῆς ἀπασχολήσεως τῶν ἀσθενῶν, ἀλλὰ μὲ τὴν οὐσιαστικὴ ἀποφυγὴ τῆς ἐσωτερικῆς - ὑπαρξιακῆς ἀξιοποιήσεως τοῦ χρόνου τοῦ πόνου καὶ τῆς ἀσθενείας. «Βουλμικὴ ἢ τηλεόραση, ἐπιχειρεῖ νὰ ἀναπαραστήσῃ τὴ ζωὴ, καὶ μάλιστα τὴν ὥρα ἀκριβῶς ποὺ αὐτὴ ἐκτυλίσσεται -γιὰ τοῦτο καὶ τὸ πρόγραμμά της ἐκτάθηκε ὥσπου ἔφτασε νὰ καλύπτει ὅλο τὸ εἰκοσιτετράωρο- καὶ πῶς νὰ γεμίσει μὲ «σοφία» ἕνα εἰκοσιτετράωρο. Ὅπως κάθε ἀναπαράσταση, καὶ ἡ τηλεοπτικὴ εἶναι καρνευτικὴ καὶ ἐπιλεκτικὴ· δὲν ἀρκεῖται ὅμως σὲ αὐτό, ἀλλὰ παραχαράσσει, στρεβλώνει, λειτουργεῖ ὡς κινδηλοποιὸς καὶ πολὺ συχνὰ κατορθώνει νὰ ἐπιβάλλῃ ὡς αὐθεντικὴ ζωὴ τὶς προσομοιώσεις ποὺ παράγει καὶ διακινεῖ» (Π. Μπουκάλας, *Καθημερινή* 12.10.2003).

- Ἄλλες ἀπώλειες ἀπὸ τὴν τηλεθέασι εἶναι ἡ ὥθησις πρὸς τὸν καταναλωτισμὸν (ἀνθρώπων καὶ ἀγαθῶν), ἡ ἀσυνέχεια τῶν ἐπὶ μέρους τοπικῶν παραδόσεων καὶ ἡ ἐξαφάνισις ἐθίμων καὶ συνηθειῶν, ἡ ἰσοπέδωσις τῶν πολιτισμῶν μὲ τὴν παγκοσμιοποίησι, κ.λ.π.

- Ἀπὸ πλευρᾶς ἐκκλησιαστικῆς ἡ μεγαλυτέρα ἀπώλεια ἀπὸ τὴν συχνὴ καὶ πολύωρη τηλεθέασι εἶναι ἡ ἀπώλεια τῆς πνευματικότητος, τῆς ἐσωτερικῆς ζωῆς τῆς ψυχῆς. Σημειώνει ἡ δημοσιογράφος Τασούλα Καραϊσκάκη γιὰ τὴν χαμένη ἐσωτερικότητα τὰ ἐξῆς: «Ἄν βλέπεις καθημερινὰ δύο μὲ δυόμισι ὥρες τηλεόραση, ὅπως ἡ συντριπτικὴ πλειονότητα τῶν Ἑλλήνων, ἀκοῦς δύο ὠριτσεὶς ραδιόφωνο, κυκλοφορῶντας μὲ τὸ I. X. στὴν πόλιν καὶ διαβάζοντας ὅλες τὶς διαφημίσεις δρόμου, τότε ἔχεις μετατρέψῃ τὸ μυαλό σου σὲ ἀληθινὸ

σκουπιδότοπο... (βομβαρδιζόμαστε μὲ πάνω ἀπὸ 3.000 μηνύματα τὴ μέρα - πάνω ἀπὸ ἕνα ἑκατομμύριο τὸ χρονο)... Καὶ δὲν ἀδειάζουν μόνο ἀπὸ σκέψεις τὰ καταφύγια τοῦ μυαλοῦ, ἀδειάζουν καὶ ἀπὸ συνείδηση. Διότι, ὅσο περισσότερο κυνηγάμε σκουπιδοπληροφορίες, τόσο λιγότερο ἐνδιαφερόμαστε γιὰ τὸ ποιὸ εἴμαστε καὶ τί πρεσβεύουμε στ' ἀλήθεια» (*Καθημερινή* 19.12. 2003).

Ὁ χρόνος γιὰ ἕνα χριστιανὸ εἶναι πολὺτιμος, γιὰτὶ ἀναδεικνύεται ὡς καιρὸς (εὐκαιρία) μετανόιας καὶ σωτηρίας. Καὶ γι' αὐτὸ δὲν πρέπει νὰ τὸν σαταλάμε, ἀλλὰ ὅπως μᾶς προτείνει ὁ ἀπόστολος Παῦλος: Νὰ ζοῦμε «ἐξαγοραζόμενοι τὸν καιρὸν, ὅτι αἱ ἡμέραι πονηραὶ εἰσιν» (Ἐφεσ. 5, 16).

ΙΩΑΝΝΗΣ Κ. ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΣ

ΓΙΑ ΜΙΑ ΕΓΧΡΩΜΗ ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ!

Ἡ ἀστυνομία τῆς Πεσκάρα στὴν Ἰταλία εἶχε πρὸ καιροῦ πληροφορηθεῖ ὅτι στὴν περιοχὴ τῆς δροῦσε ἕνα κύκλωμα πώλησης παιδιῶν ἀπὸ τὴν Ἀλβανία σὲ ἄτεκνες ἰταλικῆς οἰκογένειες. Ἡ ἐπίμονη ἔρευνα τῶν καρραμπινιέρων κατέληξε σὲ ἔφοδο στὸ σπίτι τοῦ Ἄντζελο καὶ τῆς Ἰόλης Μπορέλι, ποὺ προσπαθοῦσαν ἐπὶ χρόνια νὰ ἀποκτήσουν ἀπογόνους καὶ ξαφνικὰ τὸ 1999 βρέθηκαν μὲ ἕνα... τριχρονο ἀγοράκι.

Ὁ μικρὸς Ὀράτσιο, ἡλικίας πλέον ἐπτὰ χρονῶν, ἔπαιζε ἀμέριμνος στὴν αὐλὴ τοῦ ὄμορφου ἰταλικοῦ σπιτιοῦ. Οἱ ἀστυνομικοὶ τὸν πλησίασαν καὶ μὲ χαμόγελο κουβέντιασαν μαζί του γιὰ τὰ παιδικὰ χρόνια του. Ἡ ἀθῶα παιδικὴ ψυχὴ γρήγορα θυμήθηκε ὅτι πρὶν μερικὰ χρόνια κάποιοι ἄλλοι γονεῖς τὸν φώναζαν... Ἄρμπεν!

Ἡ δραματικὴ ἱστορία τοῦ Ἄρμπεν ξεκίνησε τὸ 1999. Τότε κατοικοῦσε στὸ Δυρράχιο τῆς Ἀλβανίας μὲ τοὺς φυσικοὺς γονεῖς του, τὸν Κουτίμ καὶ τὴν Φατιμίρα Μπινιάκου. Ὁ Κουτίμ καὶ ἡ Φατιμίρα εἶχαν ἐπτὰ παιδιά, ἐλάχιστα εἰσοδήματα καὶ ἕνα φτωχικὸ σπιτάκι χωρὶς τηλεόραση. Ἦθελαν μὲ κάθε τρόπο νὰ ἐλαφρώσουν τὰ οἰκογενειακά τους βάρη καὶ ἀμέσως δέχθηκαν νὰ πουλήσουν τὸν βενιαμίν

της οικογένειας σε μία ιταλική συμμορία που δρούσε στην Άλβανία, αναζητώντας παιδιά προς πώληση.

Η συμφωνία έκλεισε και ο μικρός Άρμπεν πωλήθηκε αντί μιάς ολοκαινούριας έγχρωμης τηλεόρασης 24 ίντσών! Ο Κουτίμ και η Φατιμίρα ήταν διπλά κερδισμένοι: Και τα οικογενειακά τους έξοδα μειώθηκαν, και την καλύτερη τηλεόραση στην γειτονιά τους είχαν αποκτήσει.

Η διαδικασία ήταν απλή. Ο Άρμπεν έπαιξε χαρούμενος στον λασπωμένο δρόμο του σπιτιού του, όταν ξαφνικά μασκοφόροι τον άπήγαγαν, χωρίς κανείς να... άκουσε τις κραυγές της αγωνίας του. Το ίδιο βράδυ πέρασε τα σύνορα και κατέληξε στην Καλαβρία, στο σπίτι των Μπορέλι, που τον ξαναβάφτισαν ως Όραταιο.

Η άπιθανη αυτή ιστορία καταγράφηκε ως η πρώτη έγγληματική ενέργεια στον κόσμο με άφορη την απόκτηση μιάς πολυπόθητης τηλεόρασης και με θύμα ένα παιδί. Συνέβη μάλιστα σε μία χώρα στην οποία η τηλεόραση είναι κυρίαρχη δύναμη και μοναδική ευκαιρία ψυχαγωγίας για τον φτωχό λαό της.

Είναι όμως ο μικρός Άρμπεν το μόνο θύμα της τηλεόρασης; Μήπως και τα Έλληνόπουλα πέφτουν σήμερα θύματα της τηλεόρασης, χωρίς εμείς να το καταλαβαίνουμε; Απερίφραστα μπορούμε να βεβαιώσουμε ότι η κυριαρχία της τηλεόρασης στη χώρα μας είναι εκπληκτική. Σε μία χώρα, όπου το 65% των κατοίκων δεν διαβάζει ποτέ εφημερίδα, το 41% δεν άκουει ούτε ένα λεπτό ραδιόφωνο και το 86% δεν χρησιμοποιεί ή δεν έχει πρόσβαση στο διαδίκτυο, η τηλεόραση δρα καταλυτικά: Μόλις το 3% τολμά να παραδεχθεί ότι δεν βλέπει καθόλου τηλεόραση.

Κάθε Έλληνας βλέπει καθημερινά τέσσερις ώρες τηλεόραση. Αν κάποιος βλέπει λιγότερο, κάποιος άλλος βλέπει περισσότερο. Και δεν είναι λίγα τα σπίτια στα οποία ο τηλεοπτικός δέκτης ανοίγει με το πρωινό ξύπνημα και κλείνει πριν το βραδυνό ύπνο. Μέσα σ' αυτό το περιβάλλον ζούν, αναπτύσσονται και καλ-

λιεργούνται τα παιδιά μας, πέφτοντας θύματα της δικής μας τηλεοπτικής άσυδοσίας.

Η ύπερβολική τηλεθέαση εξασθενίζει τις πνευματικές ικανότητες των παιδιών. Τα παιδιά ηλικίας μέχρι και έξι ετών βλέπουν καθημερινά κατά μέσο όρο δύο ώρες τηλεόραση. Η επίδοση αυτή συγκλίνει στις μεγαλύτερες ηλικίες με την τηλεθέαση των ενηλίκων. Και είναι πλέον γνωστό ότι τα ίδια τα τηλεοπτικά κανάλια στοχεύουν στα νήπια και στα μικρά παιδιά, ώστε να καταστούν μόνιμο μέρος της ζωής τους.

Η τηλεόραση παίζει άνετα το ρόλο του γονιού και της μπέμπι σίτερ. Αυτό βολεύει δυστυχώς πολλούς γονείς, γεγονός που οδηγεί σε έξαρση των καναλιών που άπευθύνονται στο λιλιπούτειο κοινό. Τα παιδιά - τηλεθεατές όμως δεν άρκοούνται μόνο στα παιδικά κανάλια. Ως δεινοί χρήστες των τηλεχειριστηρίων ανακαλύπτουν όλες τις τηλεοπτικές δυνατότητες. Και συναντούν κάθε λεπτό τη βία σε όλες τις μορφές: Μέσα από τις ειδήσεις, τις ταινίες, τα σήριαλς, άκόμα και τα παιδικά προγράμματα, που διδάσκουν τα παιδιά ότι μπορούν να φέρονται βίαια χωρίς να τιμωρούνται.

Η βία γεμίζει τα παιδιά άγχος και μεταβάλλει τη συμπεριφορά τους. Τα συμπτώματα αυτά επιδεινώνονται όταν στις σκηνές βίας έμπλέκονται συνομήλικοί τους. Και σε αντίθεση με τους ένήλικες, τα παιδιά έπεξεργάζονται μέσα τους πολύ τις συνέπειες της βίας που παρακολουθούν στην τηλεόραση.

Οι ειδικοί έπισημαίνουν ότι για τις ηλικίες έως και δύο ετών ή μικρή όθόνη είναι άπαγορευτική. Και τα μεγαλύτερα παιδιά έως και έξι ετών είναι ευάλωτα, γιατί άδυνατούν να ξεχωρίσουν το πραγματικό από το φανταστικό, και η άβεβαιότητα αυτή διαμορφώνει έπιθετικά τον χαρακτήρα τους. Σε μās μένει ή ευθύνη να έπιλέγουμε και να παρακολουθούμε μαζί με τα παιδιά μας τηλεόραση. Κανείς άλλος δεν πρόκειται να ενδιαφερθεί άποτελεσματικά για την προστασία των παιδικών ψυχών.

ΜΑΚΗΣ ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

Η ΣΤΗΛΗ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

(Συνέχεια από το προηγούμενο τεύχος)

Poytr Il'yich Tchaikovsky (1840 - 1893).

«Τò έργο του Τσαϊκόφσκι είναι ó ακρογωνιαίος λίθος τής ρώσικης μουσικής κουλτούρας», τονίζει μεταξύ άλλων για τò έργο του μεγαλύτερου ρώσου συνθέτη του 19ου αιώνα, ένας άλλος ρώσος συνθέτης -ó μεγαλύτερος του 20ου αιώνα- ó 'Ιγκόρ Στραβίνσκι.

Πράγματι, τò έργο του Τσαϊκόφσκι, γεμάτο έξοχες μελωδίες, ευαίσθητες αρμονίες, πλούσιες ένορχηστρώσεις με έντονα τόν παραδοσιακό ρωσικό χαρακτήρα, παραμένει ιδιαίτερα δημοφιλές στο φιλόμουσο κοινό σέ όλόκληρο τόν κόσμο. Οί πασίγνωστες συνθέσεις του, όπως ή *Λίμνη τών Κύκνων*, ό *Ευγένιος Όνιέγκιν*, ή *Ντάμα Πίκα*, ή *Ωραία Κοιμωμένη*, ό *Καρνοθραύστης*, όί 6 *Συμφωνίες του*, βρίσκονται στο μόνιμο ρεπερτόριο όλων τών μεγάλων όρχηστρών.

Ίσως όμως σέ πολλούς νά είναι άγνωστη ή «άλλη» πλευρά σύνθεσης του συνθέτη, αυτή τής θρησκευτικής μουσικής.

Ό Τσαϊκόφσκι άρχισε νά γράφει μουσική για τήν έκκλησία στο άποκορύφωμα τής καλλιτεχνικής του σταδιοδρομίας. Σέ μιá έπιστολή του στη Ναντέζντα φον Μέκ, σημειώνει ότι «ή πίστη είναι ή μεγαλύτερη εύτυχία» και συνεχίζει «ή έκκλησία έχει διατηρήσει μιá μεγάλη ποιητική όμορφιά. Συχνά συμμετέχω στις Άκολουθίες και κατά τή γνώμη μου, ή Θ. Λειτουργία του Άγ. Ίωάννου του Χρυσοστόμου είναι ένα

άπό τά μεγαλύτερα άριστουργήματα. Έάν κάποιος συμμετέχει διωματικά στις άκολουθίες τής έκκλησίας δέ μπορεί παρά νά συγκινηθεί βαθύτατα».

Μόλις είχε ολοκληρώσει τόν *Ευγένιο Όνιέγκιν* και τήν *Τέταρτη Συμφωνία*, ξεκίνησε τò πρώτο έργο που συνέθεσε για τήν όρθόδοξη έκκλησία τής Ρωσίας - τή *Θεία Λειτουργία του Άγ. Ίωάννου του Χρυσοστόμου opus (έργο) 41*, τò όποιο συνέθεσε στην Ούκρανία τò 1878, μέσα σέ διάστημα μόλις τριών μηνών. Έργο πραγματικά έμπνευσμένο που άντανανκλά τήν όμορφιά τής ρώσικης όρθόδοξης έκκλησίας. Κατά τή διάρκεια τής σύνθεσης αυτού του έργου επισκέφθηκε τούς έξαισίους παλαιούς ιερούς ναούς του Κιέβου και άκουσε τις καταπληκτικές χορωδίες τους: Δέ μπορούσε νά μην έπηρεασθεί από τήν κατάνυξη και τόν μυστικισμό τους. Σέ μιá έπιστολή του, στις 12 Ίουνίου του 1878, αναφέρει: «Έχθες τò πρωί παρακολούθησα τήν Άκολουθία τής Θ. Λειτουργίας στο μοναστήρι του Μπράτσκι. Έντυπωσιάστηκα τόσο από τήν γλυκιά έκκλησία και από τήν έκπληκτική όμορφιά Θ. Λειτουργία! Όταν παραβρίσκασα σέ τέτοιες Άκολουθίες μπορεί νά καταλάβεις τήν δύναμη τής πίστεως στους άνθρώπους».

Άν κάποια φορά βρεθοΰμε σέ Άκολουθία τής ρώσικης όρθόδοξης έκκλησίας, δέν άποκλείεται οί άγγελικές ύμνωδίες που θ' άκούσουμε νά είναι συνθέσεις του μεγάλου Ρώσου μουσικού, Π. Ίλ. Τσαϊκόφσκι.

(Συνεχίζεται)

ΜΟΥΣΙΚΗ ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΑ

Με μιὰ μελωδική «καλημέρα» ξεκίνησε και φέτος ή νέα χρόνια -τό 2004. Όπως πιθανότατα έχετε ήδη καταλάβει, ό λόγος για τήν Πρωτοχρονιάτικη συναυλία τής Φιλαρμονικής Όρχήστρας τής Βιέννης που μεταδόθηκε άπευθείας από τήν τηλεόραση, στις 12:15 μ.μ. από τήν ΕΤ 1. Πρόκειται άναμφίβολα για τή δημοφιλέστερη έτήσια μουσική εκδήλωση άφου ή τηλεοπτική της μετάδοση έχει συντελέσει άποφασιστικά στήν εξέλιξη της από τοπικής σημασίας γεγονός σέ παγκόσμιο μήνυμα αίαιοδοξίας με άποδέκτες έκαταμμύρια τηλεθεατών σέ όλόκληρο τόν κόσμο.

Στό πλαίσιο αυτό λοιπόν, ό διάσημος ίταλός άρχιμουσικός *Ρικάρντο Μούτι*, που εκλήθη έφέτος νά διευθύνει τή συναυλία, όδήγησε μιá από τες διασημότερες και καλύτερες συμφωνικές όρχήστρες (αυτή τής Βιέννης) σέ ένα πρόγραμμα δομημένο κυρίως γύρω από τόν θεματικό άξονα «*Γιόχαν Στράους, πατήρ και υίοί*», προκειμένου νά τιμηθεί ή επέτειος των 200 έτων από τή γέννηση του Γιόχαν Στράους του πρεσβύτερου.

Η παράδοση τής συγκεκριμένης έτήσιας συναυλίας, ουσιαστικά ξεκίνησε τήν 1^η Ιανουαρίου 1941, ύπο τήν διεύθυνση ενός μεγάλου άρχιμουσικού του 20ου αιώνα, του *Κλέμενς Κράους*. Μετά τόν θάνατό του, τό 1954, τόν διαδέχθηκε ένας έξισου σημαντικός μουσικός, βιολονίστας *Βίλλυ Μποσκόφσκι*, ό όποιος διηύθυνε τήν εκδήλωση 25 συνολικά φορές -άπό τό 1955 ως τό 1979.

Ό μουσικός αυτός διηύθυνε τήν όρχήστρα-όπως παλαιότερα κι ό ίδιος ό Στράους- παίζοντας ταυτόχρονα βιολί. Ό διάδοχος του Μποσκόφσκι ήταν ό παγκοσμίως φήμης άμερικανός άρχιμουσικός *Λόριν Μάαζελ*, ό όποιος διηύθυνε τες καθιερωμένες πλέον συναυλίες ως τό 1986. Τήν ίδια χρονιά (1986), άποφασίστηκε από τήν όρχήστρα ή έναλλαγή των άρχιμουσικών στο πόντιουμ προκειμένου νά προσφερθεί στο κοινό έρμηνευτική ποικιλία. Φυσικά, ή έπιλογή των άρχιμουσικών άφορούσε και άφορά στους καλύτερους και διασημότερους μαέστρους που υπάρχουν στον χώρο τής συμφωνικής μουσικής. Τά έγκαίνια του νέου «μοντέλου» έγιναν με τόν έλληνικής καταγωγής, τόν αείμνηστο *Χέρμπερτ φον Κάραγιαν* τό 1987, για νά ακολουθήσουν οι *Κλαούντιο Άμπάντο* (1988, 1991), *Κάρλος Κλάιμπερ* (1989, 1992), *Ζούμπιν Μέτα* (1990, 1995, 1998), *Ρικάρντο Μούτι* (1993, 1997, 2000, 2004), *Λόριν Μάαζελ* (1994, 1996, 1999), *Νικολάους Άρνονκουρ* (2001, 2003), *Σέϊτζι Όξάουα* (2002).

Ό *Ρικάρντο Μούτι* στον χαιρετισμό του από τό πόντιουμ τής όνομαστής όρχήστρας -λίγο προτού ξεκινήσει τήν ύπέροχη μουσική «Στόν ώραϊο γαλάζιο Δούναβη»-, έστειλε πρός τά έκατομμύρια των τηλεθεατών σέ όλόκληρο τόν κόσμο ένα μήνυμα έλπίδας, χαράς και ειρήνης για τή χρονιά που μόλις άνέτειλε. Ευχόμαστε και έμεις, τό αίσιόδοξο αυτό μήνυμα ν' άγγίξει και νά θερμάνει τες καρδιές όλων των ανθρώπων, σέ όλα τά μήκη και τά πλάτη τής γής.

Α. Γ.

«ΑΚΤΙΝΕΣ». Μηνιαϊόν περιοδικόν. Κυκλοφορεί τήν 1ην έκάστου μηνός. Ίδιοκτήτης: «Χριστιανική Ένωσις Άκτίνες», όδός Καρύτση 14, 105 61 Άθήνα, Τηλ. 3235-023. Έκδότης και Διευθυντής Συντάξεως: Γεώργιος Δ. Γιατρίδης, Παρθενώνος 26, 117 42 Άθήνα. Προϊστάμενος Τυπογραφείου: Θεόδωρος Γ. Δούρος, Τηποκράτους 189, 114 72 Άθήνα. Τιμή τεύχους € 0,90. Έτήσια συνδρομή, έσωτερικού € 9, έξωτερικού 30 \$ U.S.A. Η διεύθυνσις έπιφυλάσσει εις έαυτήν τό δικαίωμα νά μη δημοσιεύη ή νά συντέμνη κατά τήν κρίσιν της οιονδήποτε χειρόγραφον. Χειρόγραφα δημοσιευόμενα ή μή, δέν έπιστρέφονται. Άναγγελία εντύπων έν γένει και διβλοκρισία δέν δημοσιεύονται.

Τόπος εκδόσεως Άθήνα, Φεβρουάριος 2004

«ΑΚΤΙΝΕΣ»

Επιστήμη - Φιλοσοφία - Κοινωνικά Ζητήματα -
Γράμματα - Τέχνη

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ «ΑΚΤΙΝΩΝ»

ΤΟΜΟΙ: 1938-1997

Επιμέλεια
ΒΑΣ. Χ. ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΑΚΤΙΝΩΝ»
ΑΘΗΝΑ 1998

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «Η ΔΑΜΑΣΚΟΣ»

ΠΡΟΝΟΙΑΣ ΣΥΝΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΩΝ
ΣΩΜΑΤΕΙΩΝ «Ο ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΠΑΥΛΟΣ»

55 ΧΡΟΝΙΑ ΣΤΟ ΚΕΛΛΙ ΤΗΣ ΦΥΛΑΚΙΣΜΕΝΗΣ

Έπιμέλεια: Άναστασίας Α. Παπακωνσταντίνου - Μαλάμη

Πρόλογος του Μακαριωτάτου Άρχιεπισκόπου Άθηνών
και πάσης Ελλάδος κ.κ. Χριστοδούλου

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
«Η ΔΑΜΑΣΚΟΣ»

Έκδόσεις «Η Δαμασκός»
Καρότση 14 - 105 61 ΑΘΗΝΑ - Τηλ. 210 3221 283